

הגורמים לכישלון בריטניה בסיוע

לצרפת במלחמת העולם השנייה

מקצוע העבודה: היסטוריה

שם המגיש: ידידיה רכניץ

ת.ז.: 212327340

שם בית הספר: ישיבה תיכונית מקור חיים 141028

תוכן עניינים

3	הקדמה
4	מבוא
6	רקע
6	מלחמת העולם הראשונה והשפעותיה
7	התפתחות גרמניה כלכלית וביטחונית לאחר עליית היטלר לשלטון
9	השתלטות גרמניה על מדינות אירופאיות לפני המלחמה
10	כיבוש פולין
12	השתלטות ברית המועצות על מדינות מזרח אירופה
14	ההכנות הגרמניות למערכה בצרפת
16	מהלך המערכה
16	כיבוש לוקסמבורג, הולנד וצליחת המאז
37	כיבוש צפון צרפת, נמלי התעלה ומבצע דינמו
72	כיבוש מרכז צרפת וכניעת צרפת
77	ניתוח ומסקנות
80	סיכום
81	נספחים
81	נספח 1-ראיון עם אלוף במיל' גרשון הכהן-ראש אגף הדרכה בצה"ל לשעבר
84	נספח 2-סדר הכוחות של הצבא הגרמני בפרוץ המערכה
86	נספח 3-סדר הכוחות של בעלות הברית בתחילת המערכה

88		נספח 4-מפרט הטנקים של הצדדים הלוחמים
89		נספח 5-תמונות
90		נספח 6-מפות
91		ביבליוגרפיה

הקדמה

במהלך מלחמת העולם השנייה צרפת נכבשה תוך שישה שבועות, עובדה זו מפתיעה משום שבמלחמת העולם הראשונה הייתה מערכה על צרפת במשך חמש שנים. בנוסף, בריטניה עזרה רבות לצרפת במלחמת העולם הראשונה על ידי שליחת כוחות ותחמושת, ובעזרת סיוע זה ניצחה צרפת במלחמת העולם הראשונה. במלחמת העולם השנייה שוב שלחה בריטניה כוחות ותחמושת על מנת לעזור לצרפת להגן על ארצה ולבסוף לנצח במלחמה. במלחמה זו גם סיוע זה לא עזר לצרפת. מחקר זה מנתח את הכישלונות המצטרפים שגרמו לתבוסת צרפת במלחמת העולם השנייה למרות הסיוע הרב שקיבלה.

אני רוצה להודות לשמעון טל שהנחה אותי בעבודה ועזר לי רבות באיסוף החומר, בכתיבת העבודה ותקינות הלשון על מנת שהעבודה תהיה באיכות הדרושה. לשוקי זקבך, אחראי עבודות גמר בישיבה שנתן לי את הרעיון והאפשרות לכתוב עבודת גמר. כמו כן שוקי תרם לי רבות בשיפור האיכות של העבודה והבאתה לאיכות טובה.

מבוא

במחקר זה חקרתי מדוע עזרת בריטניה לצרפת במהלך המערכה על צרפת במלחמת העולם השנייה לא גרמה להכרעת המערכה או לפחות לסיום טוב יותר שלה. בשנת 1940 בריטניה שלחה חיל משלוח שכלל תשע דיביזיות ומאות מטוסים לסייע לצרפת בהגנה מול הפלישה הגרמנית. כוח זה יכול היה לגרום לשינוי משמעותי של תוצאות המערכה. כוחות בעלות הברית היו רבים יותר מכוחות גרמניה ובכל זאת הצליחו כוחות גרמניה להכניע אותם בתוך זמן קצר. הציפייה הייתה שחיל האוויר הבריטי החדש יחד עם חיל האוויר הצרפתי יצליחו להתמודד עם חיל האוויר הגרמני-הלופטוואפה ואף לגבור עליו, אלא שהציפייה נכשלה, וצרפת נכבשה במבצע בזק על ידי גרמניה. מחקר זה יעסוק בשאלה מדוע ה'קונספט' קרס, ואילו טעויות הובילו לכישלון המחפיר.

ראשית, אפתח ברקע כללי לכל המלחמה ואתמקד בהתפתחויות בצרפת וגרמניה שהיו הפעילות המרכזיות במערכה. בפרק זה אסקור את המאורעות ממלחמת העולם הראשונה ועד לפרוץ המערכה ב-10 במאי 1940. עובדות אילו חשובות משום שרבים טוענים כי המערכה על צרפת קשורה בקשר הדוק לתוצאות מלחמת העולם הראשונה ולתוצאותיה. השלכות מלחמת העולם הראשונה התבטאו בתחומים שונים, בכלכלה, בביטחון ובפוליטיקה. בנוסף, מאורעות רבים במשך השנים גרמו להתפתחות משברים שונים בצרפת וגרמניה.

בפרק הראשון אתאר את מהלך הקרבות בצרפת עצמה עד לצליחת הגרמנים את נהר המאז. נקודת זמן זו הייתה חשובה ביותר כי מרגע שצלחו הגרמנים את המאז היה פנים צרפת פרוס לפניהם שאין בו כמעט כוחות צרפתיים. בפרק זה אתאר את התקדמות דיביזיות השריון הגרמניות ואת תגובות הצרפתים לכוח זה. בנוסף, אסקור את אירועי ארבעת ימי הקרב עד לצליחת המאז בעיקר את האירועים בחזית, אך אתייחס גם להתפתחויות הדברים ולתהליכי קבלת ההחלטות בצמרת הפיקוד והממשלה, הצרפתית והבריטית.

בפרק השני אתאר את התקדמות הגרמנים עד לכיבוש עיירת הנמל דנקרק שעל גדות תעלת למאנש. נקודת זמן זו היא חשובה משום שאז נפסק הפינוי של כוחות בעלות הבית מצרפת אל בריטניה במבצע "דינמו". גם בפרק זה אסקור בעיקר את האירועים בחזית אך אתייחס גם להתפתחויות הדברים ותהליכי קבלת ההחלטות בצמרת הפיקוד והממשלה, הצרפתית והבריטית.

בפרק השלישי אתאר את כיבוש מרכז צרפת על ידי דיביזיות השריון הגרמניות אך אתמקד רק באירועים חשובים משום שחלק זה כמעט ולא מתייחס להשתתפות בריטניה במערכה.

בפרק הסיכום מענה על השאלה תוך התמקדות בתפקוד חיל היבשה וחיל האוויר. אתאר את הסיבות לחוסר יכולתה של בריטניה להכריע את המערכה ואסביר באופן כללי את הסיבות לתבוסת צרפת. בנוסף, אסביר מדוע אסטרטגיית הגרמנים הצליחה כל כך במערכה בצרפת.

לאחר מכן אביא נספחים המתארים את סדר הכוחות של הצבא הגרמני וכוחות בעלות הברית בתחילת המערכה. כמו כן, אצרך מפות המתארות את מהלך הקרבות על מנת שהדברים יהיו ברורים יותר. הטבלאות המצורפות מתארות את איכות הטנקים והמטוסים של כל אחד מהצדדים.

במחקר אראה שהתשובה לשאלה טמונה בתורות לחימה של כל אחד מהצדדים. תורות לחימה אלו יכולות להשפיע רבות על מהלך הלחימה ועל תוצאותיה. סביר מאד להניח שהסיבה שבריטניה לא הצליחה להכריע את המערכה קשורה בכך שחיל המשלוח האנגלי היה כפוף לפיקוד הצרפתי העליון שעשה טעויות רבות במהלך הלחימה.

רקע

מלחמת העולם הראשונה התרחשה בשנים 1914-1918 ולכאורה אין קשר בינה לבין מלחמת העולם השנייה. אולם, למלחמת העולם הראשונה היו השפעות כלכליות ביטחוניות ופוליטיות רבות שאי אפשר לטעון שלא השפיעו גם על מלחמת העולם השנייה. בפרק זה אתאר כיצד השפיעו תוצאות מלחמת העולם הראשונה על מלחמת העולם השנייה בכלל ועל המערכה בצרפת בפרט.

מלחמת העולם הראשונה והשפעותיה

הסכם הכניעה של גרמניה לצרפת ובריטניה כונה: "הסכם ורסאי", כחלק מההסכם נאסר על גרמניה להחזיק צבא של יותר ממאה אלף חיילים, כמו כן נאסר עליהם להחזיק נשק התקפי כדוגמת טנקים, מטוסים וצוללות. כמו כן, הוטל עליהם תשלום פיצויים של מעל חמישה מיליארד דולר, ובנוסף היה אסור לגרמניה על פי ההסכם להכניס צבא לשטחים שונים, וצומצם השטח הטריטוריאלי של גרמניה. הסכם זה נחשב להשפלה גדולה בקרב העם הגרמני, בנוסף, בשל חובת תשלום הפיצויים, גרמניה הגיעה לשפל כלכלי חמור ביותר.

למלחמת העולם הראשונה היו השפעות משמעותיות על צרפת. מכיוון שרוב המלחמה התנהלה בשטח צרפת, נהרגו אזרחים רבים, דבר שגרם לאי רצון להיכנס למלחמה נוספת בשום מצב. העובדה שהמלחמה התנהלה בצרפת, גרמה להרס שדות על ידי מערך הטנקים והחיילים בהמוניהם והפיכת היבולים למאוסים והאדמה לבלתי ראויה לגידול חקלאי. בנוסף גרמה המלחמה להרס מפעלים על ידי הצבא הגרמני שרצה לפגוע בתעשיית המלחמה הצרפתית. כמו גם, רוב התעשייה הצרפתית הופנתה לטובת ייצור ציוד לצבא ולא לייצור חומרי גלם ליצוא דבר שיכול לתמוך רבות בכלכלה. דבר זה גרם לשפל כלכלי גם בצרפת. כך נוצר מצב שגם גרמניה וגם צרפת במצב כלכלי לא טוב ובמורל לאומי ירוד.

בגרמניה הביאו תוצאות המלחמה לעליית המפלגות הקיצוניות כדוגמת מפלגת הפועלים הגרמנית הלאומית-סוציאליסטית (NSDAP, Die Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei) או בקיצור הנאצים שהבטיחו לשחרר את הגרמנים מתחושת ההשפלה של הסכמי ורסאי. בצרפת, המצב הכלכלי הירוד גרם לכך שהעם רצה שינוי בממשלה פעם אחר פעם וכך נוצר מצב שמפלגת החזית העממית עלתה לשלטון. מפלגה זו הפחיתה את מספר שעות העבודה השבועיות לארבעים במקום ארבעים ושלוש, ובכך יצרה מצב שהמפעלים שייצרו את הנשק החדש לצבא צרפת, ייצרו אותו במהירות פחותה מהמפעלים שייצרו נשק חדיש גרמני.

בנוסף, השפל הכלכלי וחוסר שביעות הרצון בעם גרם לכך שהממשלות התחלפו בקצב מסחרר עד כדי כך שמשנת 1932 עד 1939 נפלו וקמו תשע עשרה ממשלות. חילוף שלטונות זה כמעט גרם למלחמת

אזרחים בצרפת ובוודאי שגרם לפילוג העם ולהידרדרות במורל הצבא ובאיכותו בשל אי רצון של החיילים לצאת למלחמה נוספת.

בשנת 1929 אירע משבר חמור בכלכלה העולמית בעקבות נפילת הבורסה בניו יורק, דבר שהשפיע על הכלכלה של שתי המדינות, צרפת וגרמניה, באופן חמור יותר מאשר על שאר המדינות, כי הן הסתמכו על סיוע מארצות הברית. הסיוע מארצות הברית לא הגיע בשל אותו משבר חמור, וכך המשבר הכלכלי בצרפת וגרמניה החריף. המשבר היה כה חמור עד שכשישה מיליון מאזרחי גרמניה היו מובטלים בעוד בבריטניה היו חמישית מעובדי המשק מובטלים. צרפת, לא הצליחה להגיע לקצב הייצור בו הייתה ב-1928 עד ל-1936.¹

התפתחות גרמניה כלכלית וביטחונית לאחר עליית היטלר לשלטון

על רקע מציאות זו, עלה היטלר לשלטון, תוך שהוא מבטיח לעם הגרמני שיש בכוחו להוציא את גרמניה מן המשבר הכלכלי. עם עליית היטלר לשלטון בשנת 1933, הציב לצבא יעד להגדיל את עצמו עד פי שלושה מגודלו באותה עת. בשנת 1934 מת פאול פון הידנבורג שהיה הנשיא משנת 1925 והוא זה שנתן להיטלר את משרת ראש הממשלה של גרמניה. היטלר שראה את מות הידנבורג הזדמנות לקבל את הנשיאות בנוסף לראשות הממשלה, העביר חוק שהפך את הקנצלר לנשיא וכך אוחדו תפקידי הקנצלר (ראש ממשלה) והנשיא, וכתוצאה מכך היטלר הפך להיות ה"פיהרר" מנהיג המדינה. דבר זה, גרם לכך שכוחו הפוליטי של היטלר גדל ולא היה מי שיתנגד לו וימנע ממנו לממש את תכניותיו.

כצעד נוסף בדרך להפיכת גרמניה למעצמה החל היטלר לבנות את צבאו. לכן, בשנת 1935 חידש היטלר את חוק גיוס החובה לצבא. את חיל האוויר הקימו הגרמנים בגלוי וללא אישור של צרפת ובריטניה. בריטניה וצרפת שהיו אמורות למחות על הפרת ההסכם, ולתקוף את גרמניה, לא מחו ותחת זאת, הבהירו להיטלר שהן לא רוצות להיכנס למלחמה. ראשי מדינות אלו הניחו שבכך ישכנעו את היטלר שאין טעם בהכנת צבאו למלחמה, וכל אירופה תיהנה מן השקט.

באותה שנה נערך משאל עם ב"חבל הסאר" שבצרפת ובשל תמיכת הרוב הועבר השלטון על חבל ארץ זה לידי גרמניה. בשנת 1936 נכנסו כוחות צבא גרמניים לחבל הריין, למרות שבחוזה ורסאי נאמר שחבל זה יישאר מפורז. כוחות אלו קיבלו פקודה שבכל מקרה של התנגדות צרפתית, ולו הקלה ביותר

¹ קרשו, איאן, לגיהינום ובחזרה, עמוד 205.

יחזרו לגרמניה ולא ילחמו כדי לא להיכנס למלחמה. הוראה זו ניתנה מחמת חוסר המוכנות של הצבא הגרמני וכמות חיילים הקטנה שנכנסה לשם שלושה גדודים.

נקודת זמן זו היא קו פרשת המים בין התקופה שלאחר מלחמת העולם הראשונה לתקופה שלפני מלחמת העולם השנייה. דבר זה מתבטא בכך שלאחר הפלישה לחבל הריין החלו שינויים בקצב מהיר מאוד בשל המלחמה הקרבה והמלחמה עצמה.² בנוסף, פעולה זו הביאה להערצת היטלר בגרמניה. נישא על כנפי ההערצה של עמו כלפיו, היטלר קיבל אומץ רב יותר ותעוזה להמשיך במדיניות ההתחזקות של הצבא. תוכנית החימוש של היטלר גרמה לירידה משמעותית בשיעור האבטלה, שכן נפתחו מקורות תעסוקה רבים בתעשיית הנשק והתחמושת. בעקבות כך, הערצת היטלר בקרב העם הגרמני הלכה וגדלה.

באותה שנה פרצה מלחמת אזרחים בספרד, בין כוחות הרפובליקה הספרדית-הקומוניזם ובין ספרד הלאומנית-הפשיזם, גרמניה שהייתה מזוהה עם הפשיזם שלחה את כוחות השריון והאוויר שלה על מנת לעזור לכוחות הפשיסטים וכך הייתה לחיל האוויר וחיל השריון של גרמניה אפשרות להתאמן ולשפר את יכולת הלחימה הניידת שלהם, על פי תורת הלחימה החדשה של היינץ גודאריאן.³ יכולת הלחימה שקיבלו חיילי גרמניה בספרד תרמו להם רבות לאחר כמה שנים במלחמה בצרפת, כך שהמלחמה בספרד היוותה גורם משמעותי לניצחון גרמניה בצרפת.

² טיילור, א.ג'פ, מדוע פרצה המלחמה?, עמוד 122.

³ היינץ גודאריאן נולד ב-17 ביוני 1988 בחלמנו שבמערב פרוסיה. למד בכמה בתי ספר צבאיים והתגייס בשנת 1907 לצבא הגרמני. שמלחמת העולם הראשונה שירת בחיל הקשר ולאחר מכן בחיל המודיעין. בשנת 1935 הוציא ספר על תורת לחימה המבוססת על לוחמה בשריון שנקרא "זהירות טנקים". במלחמת העולם השנייה פיקד על הקורפוס ה-19 במערכה על פולין ולאחר מכן בצרפת. במבצע ברברוסה פיקד על קבוצת הארמיות השנייה. ב-25 בדצמבר שוחרר מתפקידו. לאחר תבוסת הגרמנים בקרב בסטלינגרד מונה למפקד הכללי של הכוחות המשוריינים. לאחר קשר ה-20 ביוני מונה לרמטכ"ל הצבא ושירת בתפקיד זה עד ה-28 במרס 1945. ב-10 במאי נכנע לכוחות אמריקניים ושוחרר מהשבי ב-1948. מת ב-14 במאי 1954 בגרמניה.

תורת הלחימה שפיתח היינץ גודאריאן התבססה על שימוש בריכוזי שריון על מת לבצע הכרעה נקודתית וממנה לפרוץ את קווי האויב.

השתלטות גרמניה על מדינות אירופאיות לפני המלחמה

נוויל צ'מברליין, ראש הממשלה הבריטית, נמנה עם חברי התנועה בבריטניה שפעלה למען פירוק בריטניה מנשק. הוא ראה את כל המהלכים התוקפניים שעשה היטלר בתור מחיר קטן למען השלום העולמי, ולכן הבליג עליהם. חלק גדול מן הצרפתים הלכו בעקבות צ'מברליין ונטו להבליג על פעולות התוקפנות של היטלר.

כאשר הגרמנים העמידו אולטימטום לאוסטריה לחתימה על הסכם הסיפוח או שגרמניה תילחם באוסטריה, קנצלר אוסטריה קורט שושינג ביקש לעשות משאל עם, אך בשל האיום מצד היטלר כי במידה ויישאר בתפקיד ראש הממשלה יפלוש צבא גרמניה לשטחה של אוסטריה⁴ התפטר שושינג ומינה במקומו את ארתור זייס-אינקווארט, מנהיג הנאצים האוסטרים. זייס-אינקווארט שחשב שכשיעלה לשלטון הכל יבוא על מקומו בשלום התבדה כשגילה שצבא גרמניה לא מפסיק את התקדמותו בעוד האזרחים האוסטרים מקבלים אותם בברכה. לאחר מכן החליט היטלר כי במקום להקים בווינה, בירת אוסטריה ממשלת בובות הוא יצרף אותה לגרמניה. וכך, מיד עם עלייתו לשלטון אולף זייס-אינקווארט לחוקק חוק שיצרף את אוסטריה לגרמניה. האזרחים האוסטרים קיבלו את הגרמנים בברכה, ואף הצביעו בעד איחוד המדינות.⁵

סיפוח אוסטריה העניק להיטלר משאבים רבים אשר יכלו לעזור לו מאוחר יותר במלחמה. גם לאחר סיפוח אוסטריה, שהיווה הפרה מוחלטת של הסכם ורסאי, ההתנגדות האנגלו-צרפתית הייתה רופסת והיה בה כדי לשכנע את היטלר שגם אם יפלוש לצ'כוסלובקיה לא יאלץ להיכנס למלחמה, כי הבריטים והצרפתים ימשיכו להבליג.

מדיניות ההבלגה של צרפת ובריטניה חיזקו אצל היטלר את הדחף להשתלט על מדינות נוספות, וכבר במהלך אותה שנה הציב היטלר אולטימטום לצ'כוסלובקיה שאם לא ימסרו לו את חבל הסודטים, שהיה מאוכלס ברובו על ידי גרמנים אתניים, ובמידה שהאולטימטום לא יתקבל יפלוש צבא גרמניה לצ'כוסלובקיה. מאחר וצ'כוסלובקיה לא קיבלה את האולטימטום, החלו צבא וצבא גרמניה להתכונן למלחמה. תוך ששני הצבאות נערכים למלחמה, צרפת ובריטניה זימנו את היטלר לדיון, והציעו לו שיקבל את חבל הסודטים בתנאי שלא יכבוש את שאר חלקי צ'כוסלובקיה. לאחר דיונים שהתקיימו

⁴ טיילור, א.ג.פ., *מדוע פרצה המלחמה?*, עמוד 134.

⁵ טיילור, א.ג.פ., *מדוע פרצה המלחמה?*, עמוד 136.

במינכן שבגרמניה, הסכים היטלר לתנאים וחתם על ההסכם, ששמו: "הסכם מינכן" על שם העיר שבה נחתם ההסכם. צ'כוסלובקיה, שלא השתתפה בדיונים, סירבה למסור את חבל הסודטים, אך לאחר שבריטניה וצרפת הבהירו לה שלא יעמדו לצידה מול הצבא החזק של גרמניה הבינה שלא יהיה לה סיכוי להתמודד מול ה"וורמאכט"-צבא גרמניה, לבדה, נכנעה ללחץ האנגלו-צרפתי, ומסרה את חבל הסודטים לגרמניה ללא קרב.

בחזרתו של צ'מברליין שהיה יוזם ההסכם לבריטניה, האזרחים חלקו לו כבוד רב בשל היותו "שומר השלום" צ'מברליין אף נופף בעת חזרתו לבריטניה בהסכם שעל פיו לא תהיה מלחמה בין גרמניה לבריטניה. לאחר כמה שבועות, כבש צבא גרמניה את כל צ'כוסלובקיה וכך הבין צ'מברליין שהיטלר הוליך אותו שולל, ושכל כוונתו הייתה להחליש את צ'כוסלובקיה לקראת התקפה גרמנית. בחבל הסודטים היה קו ביצורים מול גרמניה, שנחשב לקו הביצורים החזק ביותר באירופה לאחר קו מז'ינו הצרפתי, כך שהייתה לצ'כוסלובקיה אפשרות להגן על עצמה מפני התקפה גרמנית עד הגעת עזרה מבריטניה, צרפת וברית המועצות שנתנו ערובות לצ'כוסלובקיה לעזרה צבאית במקרה של התקפה גרמנית. צ'מברליין, ברצון הכפייתי שלו שלא תהיה מלחמה הפקיר את צ'כוסלובקיה ונתן לגרמניה חבל ארץ עשיר במפעלים ומשאבים ועוד כמה מאות אלפי חיילים גרמניים שתרמו רבות למאמץ המלחמתי.

כיבוש פולין

בעוד היטלר מתכנן תכניות, יזם שר החוץ שלו יואכים פון ריבנטרופ הסכם אי התקפה נאצי-סובייטי אשר למראית העין נראה לא הגיוני. בהסכם זה נאמר בסעיף סודי על חלוקת פולין בין רוסיה לגרמניה במקרה של התקפה. הסכם זה גרם לכך שהיטלר וצבאו לא יהיה חשש של מלחמה בשתי חזיתות בעת שיכנס למלחמה עם בעלות הברית. הצרפתים שחתמו עם הרוסים על הסכם הגנה על כל מדינה באירופה המרכזית ראו את ההסכם כבגידה שכן גרמניה הייתה המדינה היחידה שאימה על מדינה כלשהי ועכשיו רוסיה חתמה איתם על הסכם אי התקפה. לאחר כיבוש צ'כוסלובקיה, השכילו אדוארד לאדיה ונוויל צ'מברליין לראות את מדיניותה האמתית של גרמניה, והבינו שרצון היטלר הוא לכבוש את כל אירופה. כתגובה מידית לפעולות המתגרות של היטלר, בריטניה וצרפת נתנו ערובות לפולין, שבמידה וגרמניה תתקוף את פולין, מיד יתקפו צרפת וחיל משלוח בריטי את גרמניה ממערב.

כאשר היטלר ראה עד כמה מסתייגים מנהיגי צרפת ובריטניה ממלחמה, החליט לפלוש לפולין ללא חשש מתגובה צרפתית ובריטית. בסוף אוגוסט 1939 הציב היטלר אולטימטום לפולין שתתן לו את המסדרון הפולני לים הבלטי. על מנת שיראה כאילו הוא באמת רק רוצה את המסדרון הפולני לים הבלטי, שלח שר החוץ הגרמני יואכים פון ריבנטרופ רשימת דרישות לשגריר הבריטי בברלין על מנת שלא תפרוץ מלחמה. כמובן שממשלת בריטניה למדה את הלקח מצ'כוסלובקיה ודחתה את כל

הדרישות על הסף. לכן, ביום האחד בספטמבר החל להפציץ חיל האוויר הגרמני, הלוא הוא ה"לופטוואפה" את העיר ויאלון הפולנית בעוד חיל הים הלוא הוא ה"קריגסמרין" תוקף את העיר דנציג. כמה שעות לפני כן בוימה מתקפה פולנית על תחנת רדיו גרמנית שהייתה על הגבול על ידי חיילי אס אס מאומנים היטב מחופשים לחיילים פולנים ש"תוקפים" את התחנה ואפילו יש הרוגים-אסירים פוליטיים שנרצחו, וכל זאת כדי שיוכלו להציג גופות. לאחר מכן הייתה לצבא גרמניה הצדקה לפלוש לפולין בתואנה שהפולנים פתחו במלחמה. צבא גרמניה פעל בשתי קבוצות ארמיות שפעלו בטורים שבראשן הדיביזיות הממוכנות ודיביזיות הטנקים. לאחר פלישת גרמניה לפולין הציבו הצרפתים והבריטים אולטימטום לגרמניה שצבאו יצא מפולין. מלאחר וגרמניה לא נענתה לאולטימטום הכריזו מעצמות המערב (בריטניה וצרפת) מלחמה על גרמניה. כך פרצה מלחמת העולם השנייה.

הצבא הגרמני תקף בעוצמה רבה, במתקפה השתתפו חמישים ושש דיביזיות כשמתוכן שבע דיביזיות טנקים וארבע דיביזיות חרמ"ש (חיל רגלים משוריין), 9000 תותחים, 2500 טנקים ו-2315 מטוסים. את המחסור בתותחים לארטילריה מילא חיל האוויר בתור ארטילריה מעופפת. בסך הכל כמיליון וחצי חיילים. כנגדם עמד הצבא הפולני עם שלושים ותשע דיביזיות 4300 תותחים 880 טנקים ו-400 מטוסים סך הכל כ-950 אלף חיילים. לגרמנים היה יתרון מספרי ויתרון אסטרטגי כי מאז כיבוש צ'כוסלובקיה פולין הייתה מוקפת מכל עבריה בגרמניה. הממשלה הפולנית חשבה שגרמניה תתקוף עם כוח מוגבל את איזור המסדרון ותסיים בכך את הלחימה. אולם לגרמניה היו תכניות אחרות והכוחות הגרמניים התקדמו באופן מהיר לתוככי פולין כך שכבר ב-8 בספטמבר הגיעו לפרוורי ורשה עיר הבירה.

ב-17 בספטמבר הוכרע גורלה של פולין סופית, כשכוחות סובייטים פלשו מגבולה המזרחי. הכוחות הפולנים המופתעים שלא העלו בדעתם אפשרות של תקיפה נאצית-סובייטית משולבת לא הגנו כמעט על גבולה המזרחי של ארצם אך עד מהרה שלחו כוחות מהחזית המערבית לעזור לכוחות שלחמו בחזית המזרחית, דבר שגרם להתמוטטות הצבא הפולני בכל הקרבות. זמן התקיפה המאוחר יחסית של ברית המועצות גרם לפקפוק אם יכנסו למלחמה או לא. לאחר מכן מסרה ממשלת ברית המועצות שהיא לא נכנסה למלחמה כדי שלא יראה כאילו היא פתחה במלחמה, אלא בתואנה שהפולנים התגרו בברית המועצות על ידי הרג תושבים אוקראינים, בלארוסים ועוד אזרחים בני לאומים שונים. בנוסף,

הרוסים לא רצו להפר את הסכם אי ההתקפה שהיה להם עם פולין, אך טענו שב-17 בספטמבר כבר הושמדה הממשלה בורשה וההסכם לא תקף.⁶

הצרפתים, שחתמו הסכם עם פולין שיפלוש לגרמניה עם פרוץ מתקפה גרמנית על פולין חששו לפלוש לגרמניה וכך, מתוך מאה ושתיים דיביזיות שהיו מוכנות לפעולה מבצעית פלשו רק שמונה דיביזיות צרפתיות לגרמניה. הכוחות הצרפתיים התקדמו קילומטרים אחדים, וכבשו כעשרים כפרים נטושים ללא התנגדות. כאשר המטה הכללי של צבא צרפת הגיע למסקנה, שהניצחון המהיר של גרמניה על פולין יזרז את פינוי כוחות גרמניה, ויפנה אותם למלחמה נגד צרפת, הורה המטה הכללי על פקודת נסיגה וב-4 באוקטובר כבר היו כל הכוחות הצרפתיים בעמדות המגננה שלהם. תקיפה חסרת משמעות זו של הצרפתים, לא הסיטה אף לא חייל גרמני אחד מהמערכה בפולין לעבר גבול צרפת. בריטניה, שגם היא נתנה ערובות לפולין למקרה של תקיפה גרמנית, תקפה בסיס ימי גרמני בווילהלמסהאפן ופיזרה כרוזים ברחבי גרמניה, דבר שגרר תגובה של זלזול והפצת בדיחות בדבר "מלחמת הקונפטי".⁷ בהתחלה חששו היטלר והגנרלים של גרמניה מהפלישה הצרפתית, אך כשהבינו את היקפה ביחס לגודל הצבא-תשע אוגדות מתוך מאה ושתיים המוכנות לפעולה, הבינו שאין חשש לעוד תקיפות מחזית המערב ואפשר להירגע. כך שוב לא עמדו מנהיגי בריטניה וצרפת בערובותיהם וגרמו לכך שהיטלר יכול להמשיך לכבוש ולהשתלט על שטחים ומדינות באירופה בלי שאף אחד יפריע לו.

השתלטות ברית המועצות על מדינות מזרח אירופה

ב-28 בספטמבר ישבו שרי החוץ ברית המועצות וגרמניה בשנית, ושינו מעט את קו הגבול ביניהם כך שרוסיה קיבלה את כל ליטא. בעוד ההסכמים עם גרמניה נחתמים, החלה ממשלת ברית המועצות להפעיל לחץ על המדינות הבלטיות על מנת שיפלו לידי ברית המועצות. ב-28 בספטמבר נכפה הסכם סיוע על אסטוניה, דבר שגרם לכניסת ברית המועצות לשטחה. בשבועיים שלאחר מכן אולצו גם לטביה וליטא לחתום על אותו ההסכם.⁸

⁶ ביוור, אנטוני, *מלחמת העולם השנייה*, עמוד 49.

⁷ ביוור, אנטוני, *מלחמת העולם השנייה*, עמוד 49.

⁸ ביוור, אנטוני, *מלחמת העולם השנייה*, עמוד 51.

לאחר כיבוש פולין נחלשה הלחימה ביבשה והחלה המלחמה בים. המלחמה החלה בהטבעת צוללת בריטית על ידי צוללת בריטית אחרת במחשבה שהיא צוללת גרמנית. במשך החודשים הבאים ספג הצי הבריטי מכות קשות מצוללות הגרמנים. לאחר שספינה גרמנית תפסה ספינת משא אמריקנית החלה ארצות הברית לתמוך בגלוי יותר בבעלות הברית.⁹

ב-6 באוקטובר הציע היטלר שלום לצרפת ובריטניה. בטרם ענו, הורה לראשי הצבא להכין פלישה לצרפת תוך חמישה שבועות. ראשי הצבא התנגדו לכך בכל מאודם אך היטלר היה נחוש בדעתו.

באותה עת, סטלין רצה לשלוט גם על פינלנד, וניסה לעשות זאת באותה דרך שעשה עם המדינות הבלטיות האחרות, הסכם סיוע. אולם פינלנד לא הסכימה. לאחר סירובה של פינלנד, שלח סטלין כוחות שמנו כמיליון חיילים לכבוש את פינלנד. פינלנד התנגדה עם כוח צבאי שמנה מאה חמישים אלף חיילים בלבד. ראשי הצבא הסובייטי תכננו שהמערכה תסתיים במהירות וללא אבידות רבות בנפש. אולם, למרות היתרון המספרי העצום של הרוסים, נחלו כוחות הצבא האדום מפלה אחר מפלה כששלחו את כוחותיהם בשלג ללא כל ציוד חורפי. חייל הצבא הפיני נלחמו עם בגדים לבנים, כדי שיהיו מוסווים בשלג והגיעו אל החיילים הרוסים עם מגלשי סקי תוך זריקת בקבוקי מולוטוב, ירי בתת מקלע ורימונים. מתקפות בזק אלו גרמו להרוגים רבים בקרב הרוסים. כיוון שהרוסים לא היו מוכנים ללחימה מסוג זה, ועד מהרה הושמדו דיביזיות שלמות.

המתקפה הרוסית גרמה להוצאת ברית המועצות מחבר הלאומים ולגינוי רוסיה בכל רחבי העולם. ממשלות צרפת ובריטניה ראו לנכון לשלוח כוחות לפינלנד על מנת לעזור להם להתמודד כנגד האויב הרוסי. תוכניות אלו גרמו להיטלר לחשוש, שכן נוכחות צבא בריטי או צרפתי בארצות סקנדינביה עלולה לפגוע באספקת עפרות הברזל משוודיה. בינתיים, צבא פינלנד כבר פלש לשטח ברית המועצות ודבר זה גרם למבוכה רבה בצמרת ברית המועצות. לאחר הפסקה קצרה, הצבא האדום הצטייד מחדש ויצא למתקפה מחודשת, שהתבססה על כתישת הפינים עם ארטילריה ללא שימוש בחיל רגלים. מתקפה זו הצליחה ועד מהרה נחתם הסכם שביתת הנשק.

בינתיים, שאלו ממשלות בריטניה וצרפת את נורווגיה אם יהיה אפשר לעבור בשטחה עם חיל משלוח לעזרת הפינים. גרמניה שנבהלה רבות מהמעשה בדקה את האפשרות של שליחת חיל משלוח מקדים

⁹ ביוור, אנטוני, *מלחמת העולם השנייה*, עמודים 58-59.

לנורווגיה. הגרמנים אכן שלחו חיל משלוח שמנה כמאה אלף איש לדנמרק ונורווגיה בתחילת אפריל. כיבוש דנמרק היה קל למדי אך נורווגיה התנגדה בעקשנות. חיל המשלוח האנגלי-צרפתי שנשלח לנורווגיה הצליח לכבוש את נרוויק אך היא נכבשה בחזרה עד מהרה בשל העליונות האווירית של הגרמנים. לאחר פלישת גרמניה למערב אירופה עזבו כוחות צרפת ובריטניה את נורווגיה ולא נותרה לה ברירה אלא להיכנע.

ההכנות הגרמניות למערכה בצרפת

לאורך גבול צרפת שררה "מלחמה מדומה". כוחות צרפת ובריטניה שעמדו זה מול זה, לא עשו דבר על מנת שלא להיכנס למלחמה. בינתיים תיכננו ראשי הצבא הגרמני תוכנית למתקפה על צרפת. התוכנית המקורית הייתה תוכנית בגרסת תוכנית שלופן ממלחמת העולם הראשונה, שעיקרה לפלוש דרך בלגיה הנייטרלית לצרפת. היטלר רצה שמתקפה זו תצא לפועל ב-19 באוקטובר 1939. שבועות ספורים לאחר מכן החלט לא להפר את נייטרליותה של הולנד ולא לפלוש אליה.¹⁰ גנרל מאנשטיין, שהיה גנרל צעיר התנגד לתוכנית זו בשל העובדה שהיא זהה לתוכנית שלופן והיא תיצור את אותו המצב של מלחמת חפירות. בנוסף, הוא התנגד לה מכיוון שהתעלמה מההתפתחות הטכנולוגית ולא כללה שימוש משמעותי בטנקים ובמטוסים.¹¹

אולם, למרות ההסכמה על התוכנית של הפלישה דרך בלגיה, קצין מטה שטס עם מסמכים סודיים בקשר למתקפה נאלץ לבצע נחיתת אונס בבלגיה. לאחר שהקצין נכשל בניסיונותיו להשמיד את המסמכים גילו הצרפתים והבריטים את תוכנית המתקפה הגרמנית ואת מועדה המתוכנן.¹² כך ניתנה למאנשטיין הזדמנות להציג את תוכניתו לפלוש דרך יערות הארדנים. היטלר, שראה שתוכנית זו מתיישבת עם עקרונותיו, התלהב מהתוכנית וכך הוכרע כי זו תהיה תוכנית המלחמה.¹³

מועד ההתקפה הגרמנית נדחה פעמים אחדות בשל מזג אוויר, שלא התאים לטיסות, עד שלבסוף הוחלט על ה-10 במאי כמועד אידיאלי להתקפה. מועד זה היה משמעותי ביותר הן לצרפת והן לבריטניה משום שיום קודם לכן התפטרו ראשי שתי הממשלות.¹⁴

¹⁰ דייטון, לן, *מלחמת בזק*, עמוד 168.
¹¹ צור, אלי, *מלחמת העולם השנייה*, עמוד 37.
¹² דייטון, לן, *מלחמת בזק*, עמוד 170.
¹³ צור, אלי, *מלחמת העולם השנייה*, עמוד 37.
¹⁴ דייטון, לן, *מלחמת בזק*, עמוד 173.

מהלך המערכה

כיבוש לוקסמבורג, הולנד וצליחת המאז

ב-10 במאי 1940 נכנסו כוחות צבאיים גרמנים ראשונים לאדמות לוקסמבורג, חיילים אלה לא נתקלו בהתנגדות כלשהיא מלבד הודעה של שומר הגבול שהגרמנים מפרים את הנייטרליות של לוקסמבורג. חיילים גרמניים שנכנסו יום קודם מחופשים לתיירים מילאו את תפקידם בכך שפוצצו עורקי תחבורה ראשיים על מנת שהדוכסית ומשפחתה לא יברחו. אולם, למרות הביצוע הטוב של חיילים אלה, הדוכסית הצליחה לברוח. הפעולה הגרמנית בלוקסמבורג נגמרה עוד באותו היום, כארבע וחצי שעות לאחר כניסת הכוחות הראשונים ללוקסמבורג, הגיעו יחידות החלוץ הגרמניות לגבול צרפת מבלי שירו אפילו ירייה אחת, כל אבדות לוקסמבורג הסתכמו בשישה חיילים פצועים ושבעים וחמישה שבויים.

במקביל, בצפון, דיביזיה השריון הגרמנית מספר 7 בפיקודו של ארווין רומל¹⁵, נכנסה דרך בלגיה לכיוון העיר דינאן ששוכנת על יד נהר המאז. צפונה יותר, על יד הולנד, החלו יחידות צבאיות גרמניות את הכנותיהן לפלישה לצרפת בעוד חיילי המכס ההולנדים אינם חשים בדבר. כשעלה השחר החל להישמע שאון טנקים הולך וגובר בגבול ההולנדי אך עדין לא נעשה מצידם דבר. רק כשהטנקים הגרמניים התקרבו לגבול ההולנדי החלו ההולנדים לפעול בעוד הם רואים מטוסי תובלה "U-52" חולפים מעל ראשיהם כשבקרבתם חיילי הדיביזיה המוטסת העשרים ושתיים וכארבעת אלפים צנחנים בדרכם לפעולות בתוך הולנד עצמה. פעולות אלה נחלו הצלחה מועטה, הכוח שהיה מיועד לכיבוש שדה התעופה שעל יד אמסטרדם אומנם הצליח לכבוש אותו אך ההולנדים הצליחו להשתלט עליו חזרה במהירות.

¹⁵ ארווין רומל נולד ב-15 בנובמבר 1891 בדרום גרמניה. ב-1910 הצטרף לחיל הרגלים הגרמני. במלחמת העולם הראשונה לחם רומל במערכה בצרפת. במהלך המלחמה נפצע 3 פעמים וקיבל על כך את עיטור צלב הברזל. בין מלחמות העולם המשיך רומל לשרת בצבא המצומצם. ב-1938 מונה לפקד על האקדמייה הצבאית ולאחר מכן על הגדוד שהגן על היטלר. בפברואר 1940 מונה למפקד דיביזיית השריון ה-7. ב-1941 נשלח רומל לצפון אפריקה לעזרת האיטלקים שלחמו שם. ב-1943 חזר רומל לגרמניה לאחר תבוסת הקורפוס האפריקאי. בנובמבר 1943 הוצבו כוחותיו בהגנה על חופי צרפת מפלישה של בעלות הברית. לאחר כישלון קשר ה-20 ביולי נחשד כי היה קשור לקשר והוצבו בפניו 2 אפשרויות, האחת להיות מושפל בבית דין עממי והשנייה להתאבד. רומל בחר להתאבד ועל כן התאבד ב-14 באוקטובר 1944.

מצודת אבן אמאל

בגבול בלגיה, נמצאת מצודה בשם מצודת "אבן אמאל" מצודה זו הייתה אחד הגורמים החשובים בהגנה על הגבול הבלגי מפני הגרמנים בתעלת אלברט מכיוון שמצודה זו נישאה על גבעה ושלטה על שטח נרחב מסביבה. מצודה זו הייתה הכרחית לתוכנית "דייל-בראדה" שהתבססה על כך שכוחות הגבול הבלגים מסוגלים לעצור את הגרמנים במערך ההגנה לאורכה של תעלת אלברט כחמישה ימים עד שכוחות שאר בעלות הברית יתבססו במקומם.

על פי תוכנית "אבחת מגל" של הגרמניים, לא ניתן היה לאפשר עיכוב שכזה, שהרי במידה והארמיה המשורינית הצרפתית הראשונה תראה שאין סכנה לכוחות הבלגיים היא תתפנה לבצע התקפת נגד על הכוחות הגרמניים בגזרת סדאן. מצודה חשובה זו הייתה מוכנה לכל מתקפה יבשתית שתנחת עליה והייתה חזקה יותר מכל מצודה אחרת, אפילו בקו מז'ינו. אולם ככל עמדת הגנה נייחת, הייתה בעלת חסרונות בניידות ובתקיפה מהאוויר, ולכן הגרמנים תכננו להשתלט על מצודה זו מהאוויר באמצעות דאונים שינחתו על גג המצודה. משימה זו הוטלה על "פלגת-הסער של קוך" שהורכבה מחיילי הנדסה שהתאמנו על כיבוש זה כמה חודשים מראש. אנשי יחידה זו הוטסו ב-10 במאי במטוסי תובלה "52-U" וכשהגיעו למרחק מספיק, גלשו באמצעות דאונים הישר אל גג המצודה ותוך כמה שעות הוציאו את צריחי התותחים שעל גג המצודה מפעולה בכך שפוצצו אותם באמצעות מטענים חלולים, נשק חדש שפותח על ידי הגרמנים. חיל המצב הבלגי ששהה בתוך המצודה החזיק מעמד עד הבוקר אך כשהגיעו יחידות החלוץ של הארמיה הגרמנית השישית נכנעו הכוחות הבלגים שמנו אלף ומאה איש¹⁶ ונלקחו בשבי.

נפילת מצודה זו על ידי המטענים החלולים שהיו חדשים לבעלות הברית, חיילים ואזרחים בנפרד גרמה לכך שנפוצו עד מהרה שמועות כי הגרמנים פיתחו נשק חדש, גז עצבים. גבלס, שר התעמולה הנאצי שמח להפיץ את השמועות הללו על מנת שיגרום בלבבות חיילי בעלות הברית רוח כניעה וחוסר רצון להילחם.¹⁷

¹⁶ יאנג, בריג'פ, *מלחמת העולם 1939-1945*, עמודים 64-66.
¹⁷ שיירר, ויליאם, *עלייתו ונפילתו של הרייך השלישי*, עמוד 604.

במקביל, מטוסי "הלופטוואפה" תקפו מיד בעלות השחר את צרפת בלגיה והולנד, שדות תעופה נהרסו והמטוסים ששהו שם נהרסו כליל או ניזוקו קשות וצמתיים מרכזיים הופצצו. אולם, למרות הלחץ על צרפת ובלגיה עיקר הכוח האווירי הגרמני הופנה באותו יום דווקא אל הולנד במטרה להוציא אותה עד מהרה ממעגל הלחימה וכדי שכוחות בעלות הברית ירכזו את מאמצייהם לכיוון בלגיה והולנד ולא לעבר הכוח הגרמני המרכזי שהתקדם ביערות הארדנים, יער עבות שעל פי הערכות צרפת היה בלתי ניתן למעבר על ידי כלי רכב. אולם בפועל, הגרמנים שבדקו את העניין היטב גילו שניתן להעביר כלי רכב דרך יער זה. בארדנים, נמצאו רק כוחות גרמניים, טנקים על הקרקע ומטוסים באוויר, מטוסים אלו שמרו על מטרייה אווירית מעל כוח הטנקים שהתקדם על הקרקע מכיוון טור טנקים באורך כמה עשרות קילומטרים הינו מטרה קלה למפציצי חיל האוויר הצרפתי, בכוח משוריין זה נמנו בין 1200 ל-1500 טנקים שהתקדמו לעבר העיר סדאן ונהר המאז שהיו חלק מרכזי בתוכנית "אבחת מגל" של הצבא הגרמני.

דיביזיית השריון החמישית הייתה הראשונה להיכנס לבלגיה ועם כניסתה נתקלה בקבוצת לוחמים בלגית שעמדה ללא מעש בגבול. מדרום לדיביזיה החמישית, התקדמה הדיביזיה השביעית בפיקודו של גנרל ארווין רומל בתוך בלגיה ונתקלה במכשולים רבים בכביש אך למרות המכשולים הרבים הדיביזיה לא התעכבה רבות בשל נטישת החיילים הבלגיים מיד לאחר הצבת המכשול. למרות שהמכשולים הבלתי מאוישים היו הפרעה קטנה כל אחד, ביחד הם היוו האטה מתמדת לדיביזיה השביעית שהתקדמה בקצב של שני קילומטרים לשעה בלבד. בנוסף, מלאכת פיצוץ הגשרים הבלגית היוותה עיכוב רב לדיביזיית השריון הראשונה שהתעכבה יום שלם בגבול בלגיה לוקסמבורג.

פול ריינו, ראש ממשלת צרפת שהתפטר לא מכבר הסכים עם דעת הנשיא לאבראן שבפרוץ מלחמה עליו להישאר בתפקידו וחזר בו מהתפטרותו. בנוסף, הסכים להשאיר את גמלאן¹⁸ בתור המפקד העליון

¹⁸ מוריס גוסטב גמלאן נולד ב-20 בספטמבר 1872 בפריז. למד באקדמיה הצבאית סן-סיר. עוד בהיותו קצין צעיר משך את תשומת לבו של הגנרל ז'וזף ז'ופר והלה מינה אותו לעוזרו. במשך מלחמת העולם הראשונה עלה עוד ועוד בסולם הדרגות ואף פיקד על גדוד. את המלחמה סיים בדרגת בריגדיר גנרל. בתקופה שבין המלחמות התקדם בקריירה הצבאית ויחד עם גנרל מקסים וייגאן סיים להקים את "קו מאז'ינו". כשפרצה מלחמת העולם השנייה היה גמלאן בן 68. עם פריצת המערכה בפולין חצו מספר דיביזיות צרפתיות את הגבול לעבר גרמניה אך הפיקוד הבכיר בראשותו של גמלאן הורה עליהם לעצור ולסגת. תוך כדי המלחמה המדומה הגה גמלאן תוכנית להגנה על צרפת ובלגיה על מנת שבמידה ותהיה מלחמה היא תתנהל בשטח בלגיה ולא בשטח צרפת. בעת המערכה על צרפת פעל הצבא הצרפתי על פי התוכנית אך הגרמנים לא

ושלח לו מכתב בו נאמר שכעת המטרה היחידה העומדת מול עיניו היא לנצח במערכה וכעת אפשר לעשות זאת רק אם יעמדו כולם כאיש אחד¹⁹.

במקביל, המטה הכללי הועמד במצב הכן כבר מהשעה אחת בלילה כשהגיעו ידיעות מלוקסמבורג על תנועות גרמניות חשודות. בשבע, שעתיים לאחר הפלישה הגרמנית, הורה גמלאן ליישם את תוכנית "דייל בראדה". כל אותו היום התקדמו דיביזיות הפרשים מקורפוס הפרשים הצרפתי בראשות גנרל פריו לעבר קו הגבול עם בלגיה לאחר התקדמות של מאה עשרים קילומטרים שם גילה כי הביצורים הבלגיים בהם קיוו להשתמש לא נמצאו במקום כלל וכלל. בנוסף, קצין הקישור האווירי הצטער על כך שלכוח הטוב שברשותו יש הגנת נ"מ גרועה ביותר.

בחזית המזר, דיביזיות הרגלים של הארמיה התשיעית בראשות גנרל קוראפ²⁰ התקדמו לעבר עמדות ההגנה שעל המזר ויחידות הסיוור התפרסו קדימה יותר ואף נכנסו אל תוך הארדנים. הארמיה השנייה שהייתה אמורה לפעול בקשר צמוד עם הארמיה התשיעית פעלה באופן עצמאי ללא קשר לארמיה התשיעית וכך קרה שיחידות הסיוור של הארמיה השנייה התקדמו הרבה מעבר ליחידות הסיוור של הארמיה התשיעית ונתקלו בחיילים גרמניים כבר בתשע בבוקר, בקרב מבולבל זה נהרג מפקד חטיבה גרמני אך מנגד גם נהרס תותח נ"ט צרפתי וכל היחידה שהשתמשה בו נהרגה. סביב העיר אטאל נמשכה הלחימה ואחר הצהריים נאלצו יחידות הסיוור לנטוש את העיר בשל עליונות גרמנית. בערב אותו היום, פינו הבלגים את כוחותיהם מהארדנים וכך נוצר חלל בין השריון הגרמני לפרשים הצרפתיים.

תקפו מאיזור זה אלא מאיזור יערות הארדנים שם הציב גמלאן דיביזיות מסוג ב' בלבד. לאחר נפילת צרפת הואשם גמלאן בבגידה על יד צרפת של וישי אך סירב לענות על ההאשמות נגדו. לאחר המשפט גורש לגרמניה. שוחרר ב-1945 וב-1946 פרסם אוטוביוגרפיה. מוריס גמלאן מת ב-18 באפריל 1958.

¹⁹ הציטוט המלא: "מון ז'נרל, המערכה נפתחה. חשוב רק דבר אחד – לנצח בה. נעמוד כולנו כאיש אחד למען מטרה זאת."
²⁰ אנדרה קוראפ נולד ב-15 בינואר 1878 בצרפת. למד באקדמיה הצבאית "סן-סיר" ולאחר מכן התגייס לצבא. הוא בחר לשרת במסגרת הצבא הקולוניאלי. במלחמת העולם הראשונה שירת במטהו של הגנרל פוש שהיה גיבור המלחמה. ב-1933 מונה למפקד דיביזיה בדרגת גנרל וב-1935 מונה למפקד קורפוס. ב-1939 מונה למפקד הארמיה ה-9 ובתפקיד זה שירת עד לסוף השירות הצבאי שלו ב-15 במאי 1940. במלחמת העולם השנייה היה על הדיביזיה שלו שהורכבה מאנשי מילואים להגן על איזור סדאן. לאחר כשלונו בתפקיד זה הודח קוראפ מפיקוד הארמיה ומהצבא. ממשלת צרפת האשימה את קוראפ באחריות לתבוסה אך מצידו טען שלא היו בידו האמצעים לעצור את הגרמנים. באפריל 1941 הופיע קוראפ בווישי ולאחר שנתוועד עם שר ההגנה שארל הונטיגר הודיעה ממשלת וישי הודעה שאינו אחראי לתבוסה. אנדרה קוראפ מת ב-15 באוגוסט 1953.

הפעילות האווירית של בעלות הברית

לחיל האוויר הצרפתי נאמר לחפות על פעילות הארמיה השביעית בגזרת בלגיה אבל טייסיו קיבלו פקודות רק בצהרי היום, במקביל חיל האוויר הבריטי בראשות מרשל באראט שלח מטוסים מדגם "פארי באטל" להפציץ את טורי השריון של גודאריאן שהתקדמו בלוקסמבורג, אלו היו המפציצים היחידים שפעלו באותו היום. מטוסים אלו, שהיו כבדים ואיטיים נתקלו באש כבדה מהקרע וממטוסים שנשלחו ליירט אותם וכך, מבין שמונת המטוסים שיצאו בגיחה הראשונה חזרו רק חמישה. ככלל, מבין כל שלושים ושניים המטוסים שיצאו לגיחות הפצצה באותו היום, נפגעו כולם ומתוכם שלושה עשר מטוסים הופלו. בסיום אותו היום, היה המרשל באראט מתוסכל מאוד מחוסר הפעילות של בעלי בריתו הצרפתים בכל הנוגע לחיל האוויר. מששמע היטלר על תזוזת הכוחות הצרפתים לכיוון בלגיה היה אחוז התלהבות. מנגד, בחזית הקולות היו פחות נרגשים בשל העיכובים שנגרמו בשל ההתנגדות של הכוחות הבלגים.

למחרת עם שחר חזרו הכוחות הגרמניים לנוע. הדיביזיה השביעית בפיקודו של רומל שהתעכבה רבות בשל ההתנגדות העזה של הבלגים בשאבראא שברה במהרה את ההתנגדות הבלגית וכבר לפנות הצהריים הגיעו יחידות הסיור של הדיביזיה השביעית לנהר אורת, שם היו אמורים להימצא בסוף יום האתמול. כשהגיעו במפתיע לנהר, הנחיתו מהלומת מחץ על הפרשים הצרפתים שהיו מפוזרים שם. בהמשך היום, התנהל קרב מבולבל לכל אורך ציר ההתקדמות של הדיביזיה השביעית. אולם, הטנקים הצרפתים היו נחותים הן במספרם והן בעוצמתם וכך כל מפגש כזה נגמר בניצחון הגרמנים. ההתקדמות המהירה של דיביזיה זו אפשרה לה להשלים את הפיגור שנוצר ביום הקודם. במקביל לדיביזיה זו, התקדמה הדיביזיה החמישית אך בשל עיכובים ביערות הארדנים נשרכה דיביזיה זו מאחורי הדיביזיה השביעית וכל המערכה לא נותר לה אלא לרדוף אחרי הדיביזיה של רומל שהתקדמה במהירות.

על הקורפוס בפיקודו של האנס ריינהארט שהיה מורכב מדיביזיות השריון השישית והשמינית הוטל להתקדם אל העיר מונטארמא שעל גדות נהר המאז אולם בשל העובדה שהתקדמו בעקבות גודאריאן נתקעו מאחוריהם וכך כל אותו היום היו דיביזיות השריון השישית והעשירית מעוכבות, וכך קרה שלא הגיעו לעיר סדאן בקרב המכריע אלא רק יום למחרת. אלמלא עבודתם המאומצת של הפלסים הממוכנים שסללו כבישים עוקפים, פיצוץ מחסומי נ"ט והקמת גשרים חדשים היו העיכובים חמורים בהרבה. בנוסף, גם באותו היום היו השמיים ריקים ממטוסי בעלות הברית שהחמיצו הזדמנות פז לפגוע בכוחות שריון צפופים ומרוכזים. מרבית הכוחות הגרמניים לא ראו שום חיילי אויב כך שחיילים רבים

לא ראו את זה אלא כמסע התקרבות למלחמה למרות היותם בתוך שטח צרפת. האלדר, ראש המטה של צבא היבשה דאג בערב אותו היום מאפשרות של מתקפת נגד צרפתית מדרום.

במקביל, באוויר המשיך הלופטוואפה בהפצצת צמתיים חשובים ושדות תעופה אולם בלא להגביר את העוצמה מיום האתמול. המאמץ האווירי של מטוסי הקרב התנהל בהולנד על מנת להוציא אותה ממעגל הלחימה במהירות. במקביל, נשמרה המטרייה האווירית שהגנה על השריון בארדנים מפני תקיפה אווירית. הלופטוואפה נמנע מהגברת הפעילות באזור זה על מנת לא למשוך את תשומת הלב הצרפתית למטרת כוח זה. מנגד, כוחות בעלות הברית ביצעו פעולה אווירית אחת בגזרה זו, שמונה מטוסי "באטל" נשלחו לבצע תקיפה מגובה נמוך על שדרת שריון שהתקדמה בלוקסמבורג, מבין שמונת המטוסים שהמריאו לתקיפה חזר רק מטוס אחד. באזור הצפוני של המערכה, תקפה טייסת מטוסי "באטל" את הגשרים שבנו הגרמנית על תעלת אלברט. מטוסים אלו נשאו פצצות לא מתאימות למשימה וכך הם לא השיגו את מטרתם. בנוסף, מבין חמישה עשר מטוסים שנשלחו להתקפה הופלו מאש מהקרקע עשרה מהם. רק בארבע וחצי כשלושים ושש שעות לאחר תחילת המערכה טלפן גמלאן לגנרל דאסטיא האחראי על חיל האוויר ואמר לו שיעצור את התקדמות הגרמנים לכיוון מאסריכט, טונגר וז'אמבלו בכל מחיר, אפילו הפצצת ערים וכפרים. אולם, זמן רב התבזבז עד לפקודה זו, מכל מקום גמלאן הפנה את מאמציו האוויריים אל הגזרה הצפונית, השולית כפי שתכננו מתכנני מבצע "אבחת מגל".

הולנד

בהולנד, ההגנה קרסה בקצב מסחרר, בעוד הצבא ההולנדי תוקף את הכיסים שכבשו הכוחות המוטסים, התקדמה דיביזיית השריון התשיעית ועברה כבר את נהר המאס והתקדמה במהירות לעבר רוטרדם. כוח החלוץ של הדיביזיות הממונעות בפיקודו של גנרל ז'ירו הגיע ליעד ובבראדה אך שם גילה כי הצבא ההולנדי שלו היה אמור לעזור אולץ לסגת צפונה להגן על רוטרדם. בצהרי אותו היום, נתקלו כוחותיו בדיביזיית השריון התשיעית ליד טילבורג. מזועזע מכוח האש הגרמני, נסוג ז'ירו לעבר בלגיה בעוד מטוסים גרמניים מפציצים אותו בהתמדה.

בינתיים, ראשי הצבא הצרפתי היו משוכנעים שהגרמנים פועלים בדיוק כמו במלחמת העולם הראשונה ושהכוח בצפון הוא הכוח העיקרי. אולם, רבו הסימנים לכך שעומד להתרחש משהו בגזרת הארדנים, דוחות הסיור דיווחו על "שדרות רבות מאוד בכביש מאוסקירכן לפרים וברשת הכבישים הבלגית ממערב ללוקסמבורג", פריסת טנקים מצפון לנאשטו והתפרסות של כוחות ממונעים לעבר ארלון. גנרל דאסטיא כתב בדוח היומי "נראה שהאויב מכין פעולה נמרצת בכיוון ז'יווא". אולם, אף אחד לא ידע מה באמת גודל הכוח הגרמני מכיוון שמטריית האוויר הגרמנית מנעה מכל מטוס סיור בריטי או צרפתי להתקרב

לאזור וההסוואה הטבעית של יערות הארדנים שאפשר להכניס לתוכם דיביזיות שלמות באין רואה גרמו להשגת מטרה זו. בכל זאת, ניתן לומר שהפיקוד הצרפתי העליון לא ידע כלל וכלל על הסכנה בארדנים או שידע ולא עשה דבר בעניין. גנרל ז'ורז' ²¹, מפקד החזית חזה את הצורך לקדם את הדיביזיות המשוריינות השנייה והשלישית, הדיביזיה הממונעת השלישית ואת דיביזיות הרגלים הארבע עשרה, השלושים ושש והשמונים ושבע. אולם, פקודות לקידום דיביזיות אלו ניתנו רק כמה ימים מאוחר יותר וכך הן הגיעו מאוחר מכדי לעצור את התנגדות הגרמנים.

למחרת בבוקר, מצב ההולנדים כבר היה בכי רע, ותוך יממה נעשה כבר אבוד. באותו היום, בערב, כבשו הגרמנים את מוארדיק וכך ביתרו את הולנד לשני חלקים ומנעו כל אפשרות של תגבורת צרפתית מכיוון גנרל ז'ירו. למרות שצבא הולנד המשיך להילחם לא נותר לו אלא להגן על אזור שמכונה "מבצר הולנד" ובו הערים אמסטרדם רוטרדם ואוטרכט. בנוסף, חיל האוויר ההולנדי הושמד כמעט כליל ונשאר לו רק מפציץ אחד בודד. על יחידות של גנרל ז'ירו ריחפה סכנה, לאחר שהופצצו קשות ממטוסי "יונקרס 87" (שטוקה) איימה עליהם דיביזיית השריון הגרמנית התשיעית. בכלל, התחמושת שלהם כמעט נגמרה וחלק גדול מהטנקים שלהם נשאר על קרונות רכבת שנעו צפונה דרך בלגיה. לכן, החליט ז'ירו לסגת מהולנד ולנסות להחזיק בקו המתמשך מבארגן-אופ-זום עד לתעלת טורנהאוט ולהגן על בירת בלגיה, אנטוורפן.

לאחר דיווחו של גנרל פריז על מצב הביצורים הבלגיים, פקד גנרל ביוט, מפקד קבוצת ארמיות מספר אחת שהייתה מופקדת על החזית הצפונית על הארמיה הראשונה בפיקודו של בלאנשאר להתקדם מהר יותר לכיוון העמדות שלה ולהגיע ב-14 במאי ולא ב-15 כמתוכנן. כוחות אלו, שהתחילו לנוע ביום במקום להתקדם בלילה הקצר על מנת להחיש את קצב התקדמותם היוו מטרה נהדרת ללופטוואפה והחלו לחטוף הפצצות תכופות. בינתיים, צבא בלגיה נמצא בנסיגה כוללת על מנת להיערך מחדש בקו אנטוורפן-מאלין-לוואן ולהתחבר לחיל המשלוח הבריטי מימינו. הנסיגה הכוללת של הבלגים חשפה את היחידות הקדמיות של קורפוס הפרשים בפיקודו של גנרל פריז להתקפה של קורפוס השריון הששה

21 ז'וזף ז'ורז' נולד ב-15 באוגוסט 1875 בפריז. למד באקדמיה הצבאית סן-סיר ושירת בצבא במהלך מלחמת העולם הראשונה. ב-1917 הצטרף בדרגת קולונל למשלחת הצבאית ליוון. בין השנים 1918-22 היה מפקד חיל המשלוח הצרפתי ביוגוסלביה. בין 1929 ל-1931 היה מנהל משרד המלחמה. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה מונה למפקד קבוצת ארמיות צפון שתפקידה להגן על צרפת מפני תקיפה גרמנית אפשרית. בעת המערכה נכשלו כוחותיו בהגנה על צרפת ובעקבות כך צרפת הובסה תוך כמה שבועות. ב-1943 הצטרף לוועד לשחרור לאומי של צרפת. לאחר מכן יצא ז'ורז' לגמלאות. ז'וזף ז'ורז' מת ב-24 באפריל 1941.

עשר בפיקודו של גנרל האפנר. קרב זה היה לתחילת קרב השריון הגדול הראשון בין הגרמנים לצרפתים. ביום הראשון של קרב זה השיגו הטנקים הצרפתים הישגים נאים וזכו לשבחים מהפיקוד העליון. קרב זה נתן לפיקוד הבלגי המותש הפוגה וזמן להתארגן מחדש על מנת למנוע משבר ממשי כבר בשלב זה של המערכה. חיל המשלוח הבריטי שהיה מחופר לאורך הדייל נהנה מיום שקט נוסף. אחר הצהריים נערך דיון בו הוחלט על ביטול ההגנה הכפולה בקו לוואן והאחריות על גזרה זו ניתנה לבריטים בלבד. למרות דיון זה לא הוגדרו בבירור למי ניתנות סמכויות הפיקוד על כוחות בעלות הברית באופן כולל וכך כל אחד פעל באופן עצמאי.

בתחום הלחימה האווירית, הצרפתים עדיין כמעט ולא פעלו אולם הפעם היה זה בשל תקלות תכניות למטוסים. לדוגמא, ללהק המטוסים 54/1 חסרו חלקים חיוניים והם הובאו רק בבוקר אותו היום מבית החרושת וכך יכלו לפעול רק בצהרי אותו היום. קודם לכן, באותו הבוקר הורה הגנרל ביוט על דאסטיא להפציץ את ראש הגשר הגרמני במאסריכט ולהשתמש בכל האמצעים העומדים ברשותו על מנת להגן עליהם. בשל התקלות הטכניות שהיו במטוסים הצרפתים נאלץ דאסטיא לפנות לחיל האוויר הבריטי ששלח שמונה מטוסי "בלאנהיים" להפציץ את השדרות הגרמניות בין טונגר למאסריכט. מבין שמונת המטוסים שנשלחו הופלו שבעה על ידי מטוסי "מאסרשמיט" גרמניים. בצהריים, כשהמטוסים הצרפתיים היו מוכנים לתקיפה נשלחו שישה מטוסי "בראגא" לתקוף שדרה גרמנית באותו האזור. אחד החיילים שהשתתפו בתקיפה תיאר היטב את התקיפה שאפיינה רבות מהתקיפות כמותה באותם ימים:

"לפנינו הטיס המיור את הבראגא שלו בתעוזה לא-תאומן, וזה כאילו מתחכך בחודי גגות ובצמרות עצים ומדלג מעל מכשולים... משחק עצום!... גגות טונגר התנשאו מולנו... היה שם כביש ראשי, שאותו חיפשנו, ובשוליו עצים וחפירות. ואיזה מחזה! מאות על מאות כלי-רכב נעים לעבר צרפת, נוסעים במהירות בזה אחר זה ברווחים צרים. מטרה נחמדה! במהירות 350 קמ"ש, בדיוק על ציר הדרך, בגובה העצים, תקף המיור... לפתע קיפצו מתחתינו להבות, ועלה תופת של יריות ופלדה ולהבות שגדלו והלכו. ראיתי בבירור את התפוצצויות הפגזים קטני-הקוטר המטפסים אלינו באלפיהם. כל אחד מאיתנו חש כי הם מכוונים אליו אישית... לפתע נטה מטוסו של המיור בכנפו האחת, חלף מבעד לעצי ברוש ונפל אל תוך השדרה הגרמנית, ישר על הכביש".

אותו המטוס הצליח להטיל את פצצותיו על קבוצת משאיות לפני שנפגע קשות וחזר באיטיות בעזרת מנוע אחד בלבד לנחיתת גחון שהוציאה את המטוס משימוש. יתר המטוסים שהשתתפו בתקיפה הופלו ולא חזרו כלל לשימוש. יעילות תותחי הנ"מ הגרמניים והמהירות שבה הצליחו הגרמנים לרכזם

במקומות חיוניים הפתיעו את חיל האוויר הצרפתי עד שהוחלט לשים קץ לשיטת ההפצצות מגובה נמוך. אותו ערב, נשלחו שנים עשר מטוסי "לאאו" לתקוף בטונגר אך הפעם מגובה רב, שמונה מאות מטר, יעילות ההפצצות הייתה נמוכה. כל המטוסים אמנם חזרו, אך כולם נפגעו. באותו היום נשלחו עוד חמישה מטוסי "באטל" בחיפוי מטוסי קרב מסוג "האריקן" להפציץ את הגשר במאסריכט. מתקיפה זו חזר מטוס אחד שהיה פגוע מאוד. בסוף אותו היום הסתכמו סך כל אבידות חיל האוויר הצרפתי בשישה מטוסי קרב ותשעה מפציצים, מלבד אבידות הימים הקודמים. אצל הבריטים האבדות הסתכמו בעשרים וארבעה מפציצים.

בדוח היומי של דאסטיא, נאמר שוב שנראה שיתפתח מאמץ גרמני רציני באזור המאז על בסיס כמות ציוד הגישור הרבה שהובאה על ידי הגרמנים. למרות דוח זה והדוח הקודם נתן בויט עדיפות ראשונה לפעילות אוויר באיזור מאסריכט למרות שאת העדיפות השנייה שינה מאזור חיל המשלוח הבריטי והארמיה השביעית אל הארמיה השנייה של הונטציגר²². דאסטיא, על בסיס דוחות המודיעין שלו ביקש מהבריטים לצאת להפצצה באיזור נאשאטו וביוון באותו הערב, הפצצה שממנה שמונה עשר מטוסים לא חזרו. דאסטיא יצא להפצצה זו על דעת עצמו למרות שהונטציגר לא ביקש ממנו שיפעיל את הסיוע האווירי שהוענק לו.

האופנועים של רומל חוצים את המאז

בלילה שבין ה-11 ל-12 במאי ניצל גודאריאן את הנסיגה של חטיבת ה"ספאהים" השלישית של קוראפ וקידם את כוחותיו אל הסומא, גדוד האופנועים של דיביזיית השריון הראשונה כבר חצה את הנהר והתבסס מרחק קרוב לעיקר ההגנה הצרפתית על הנהר. במקביל, חצו טנקים גרמניים את הנהר בשני מוקדים שונים, ראש הגשר של גדוד האופנועים ומקום רדוד בנהר על יד ביוון. למרות ניסיונות ההפצצה החוזרים ונשנים של בעלות הברית על ראש הגשר בביוון, בסוף אותו היום כבר היה ראש גשר גדול

²² שארל הונטציגר נולד 25 ביוני 1880 בבראטן שבצרפת. למד באקדמיה הצבאית "סן-סיר" והתגייס ב-1900 לחיל הרגלים של חיל המושבות. במלחמת העולם הראשונה שירת בזירת המזרח התיכון. ב-1933 מונה הונטציגר למפקד הכוחות הצרפתיים במזרח התיכון וב-1938 הצטרף למועצת המלחמה של צרפת. בספטמבר 1939 מונה למפקד הארמיה ה-2. במהלך המערכה על צרפת היה על הארמיה שבפיקודו להגן על נהר המאז באיזור סדאן כתף אל כתף עם הארמיה ה-9. לאחר כשלוש הארמיה והפינוי מדנקרק מונה הונטציגר למפקד קבוצת ארמיות מרכז שהייתה אמורה למנוע מהגרמנית לכבוש את כל צרפת. גם קבוצת ארמיות זו הוכתה על ידי הגרמנים לקראת ההתמוטטות הסופית של צרפת. לאחר התמוטטות הצבא נשלח לדון על תנאי שביתת הנשק עם הגרמנים והאיטלקים. ב-22 ביוני 1940 חתם הונטציגר על מסמך הכניעה. לאחר הכניעה מונה לשר המלחמה של צרפת של וישי ובספטמבר 1941 מונה למפקד כוחות היבשה. שארל הונטציגר נהרג בתאונת מטוס ב-1 בנובמבר 1941.

מעבר לנהר. דיביזיית השריון הראשונה אף החלה להתקדם לעבר סדאן והגיעה למרחק של שמונה עשר קילומטרים בלבד מהעיר. מנגד, הארמיה הצרפתית השנייה הייתה מבולבלת מאוד ולכל אורך החזית נחלו הגרמנים ניצחונות מקומיים. דיביזיית השריון הגרמנית הראשונה, שבאותו הבוקר הגיע למרחק שמונה עשר קילומטרים מסדאן כעת נכנסה לתוך העיר תוך שהיא מסיגה את הפרשים הצרפתיים מעבר לנהר. באותו הערב, החזיקו הגרמנים בכל החלק הצפון מזרחי של העיר, עד לנהר. אולם למרות ההתקדמות המהירה של הדיביזיה הראשונה, הדיביזיה השנייה הסתבכה בדרכים ונשארה מאחור ביחד עם הדיביזיות השישית והשמינית שהיו תחת הקורפוס שבפיקודו של ריינהארט.

הדיביזיה השביעית של רומל שבשל היותה דיביזיית שריון שהוסבה מדיביזיה קלה, חסרה חטיבת טנקים אחת. אולם, דיביזיה זו קיבלה חטיבה חדשה מהדיביזיה החמישית שהשתרכה מאחור. דיביזיה זו התקדמה במהירות וכבר בשעות אחר הצהריים של אותו היום הורה רומל לרדת לנהר. כלי הרכב הצרפתיים שהיו בנסיגה בדיוק סיימו לעבור את הנהר והשריון הגרמני ניסה לעבור אחריהם במהירות בטרם יפוצץ אך נכשל והגשר פוצץ. למרות שהיה נראה שאחרון גשרי המאז פוצץ, לאחר שקודמה חטיבת הרגלים הממונעת אל הנהר, יחידות הסיור ערכו חיפוש מקיף אחר גשר נוסף. ואכן, נמצא סכר קטן שנמצא עביר לחיילים רגליים. וכך, פחות משלושה ימים אחרי פרוץ המערכה נמצאו חיילים גרמניים מעבר לנהר המאז. ידיעה זו, שהייתה אמורה להיות בדחיפות גבוהה הגיעה לגנרל בושא, מפקד הדיביזיה הממונעת החמישית, רק בשעה 01:00 שעתיים לאחר הצליחה. אולם גנרל מארטאן שהיה מפקד הגזרה לא קיבל את הידיעה עד השעה 04:00. בנוסף, גנרל מארטאן לא הצליח ליצור קשר עם גנרל קוראפ ולכן לא יכלו לתכנן מתקפת נגד עד שכבר היה צריך מתקפת נגד במקום שהסכנה בו הייתה חמורה בהרבה-סדאן.

בקרב אנשי הפיקוד העליון, נשבו רוחות אופטימיות בנוגע להגנה, ועיקר תשומת הלב נסוב לקרב הטנקים על יד ז'אמבלו למרות שבגזרת הארדנים הסכנה הייתה חמורה בהרבה. בנוסף, גמלאן הורה לגנרל ז'ורז' להוציא את הפרשים מהארדנים על מנת לכתר צנחנים גרמנים במידה ויופיעו. גמלאן, שבמפקדתו לא היו מכשירי קשר היה מנותק למדי משדה הקרב ולכן הידיעה על הצליחה הגרמנית את המאז הגיעה אליו באיחור כמו כל ידיעה אחרת בנוגע למצב בחזית.

למחרת, ב-13 במאי עם בוקר יצא רומל לדינאן על מנת לראות את מצב החזית מקרוב. משהגיע, מצא תותחים צרפתיים מפגיזים את העיר וכמה טנקים גרמניים פגועים. רומל, שנסע ברכב בולט בעל שמונה גלגלים לא היה יכול בעקבות זאת להגיע אל הנהר ברכבו בשל סכנת פגיעה על ידי תותחי הצרפתים. לכן, ירד רומל מרכבו והתקדם רגלית לעבר הנהר שם חטיבת הרובאים השישית ניסתה לצלוח את הנהר אך ללא הצלחה, בשל אש הצרפתים החזקה. רומל שהיה מאוכזב למדי מהמצב, הורה לחייליו

לעצור את הצליחה עד להבאת תגבורת מסיבית של טנקים ותותחים. משהחלו להגיע הטנקים אותם הזעיק רומל הם נסעו על הכביש כשצריחיהם מופנה בתשעים מעלות לעבר הנהר וירו מטווח קרוב בכיוון ישיר על עמדות ההגנה הצרפתיות. כשהגיע רומל לאחת הפלוגות הסתבר שבאותו זמן בדיוק הגיעו לשם טנקים צרפתיים. רומל, שלא היו ברשותו תותחים נגד טנקים או נשק כבד אחר הורה לחייליו לירות על הטנקים בנשקם האישי. הטנקים, שנבהלו מהירי וחשבו אותו לנשק נגד טנקים נסוגו עד מהרה.

הצרפתים שברצונם היה לפתוח במתקפת נגד על ראש הגשר הגרמני מעבר למאז בשעה 20:00 יצאו למתקפה עם פלוגת טנקים שתקפה והרסה כל מה שעמד בדרכה. אולם, חטיבת הרגלים שהיתה אמורה להתבסס בשטח אותו כובשים הטנקים לא הייתה מוכנה לצאת לפעולה. הטנקים משהבינו זאת נסוגו אך לא אחרי שביצעו התקפה מוצלחת אך קצרה ולא קריטית. גמלאן קיבל את הידיעה על הצליחה של רומל רק בשעות הצהריים כמה שעות לאחר הפלישה עצמה אולם קיבל במקביל כבר ידיעה על מתקפת נגד באמצעות טנקים כך שלא היה אמור לדאוג אך כפי שהוזכר לעיל מתקפת הנגד לא בוצעה. לאחר אותה הידיעה לא התקבלו ידיעות נוספות עד לשעה 16:15 אז קיבל גמלאן ידיעות שטחיות על הפלישה של רומל והן של גודאריאן בסדאן.

גודאריאן צולח את המאז

מבצע הצליחה של גודאריאן בסדאן אמור היה להתחיל בשעות אחר הצהריים בהפצצה מסיבית של עמדות ההגנה הצרפתיות מעברו הצרפתי של הנהר על ידי הלופטוואפה שתימשך כשמונה שעות. לאחר ההפצצה יחל קורפוס השריון התשעה עשר לצלוח את המאז משני צידי העיר סדאן בעוד דיביזיית השריון הראשונה תסב את תשומת הלב הצרפתית את תוך העיר. משימה זו שהייתה הקשה והחשובה ביותר להצלחת הצליחה הוטלה על הדיביזיה הראשונה עם סיוע של חטיבת הSS "גרופדיוטשלנד" וארטילריה כבדה מכל שאר הדיביזיות.

עם תחילת הצליחה היו הכוחות הגרמניים פרוסים לאורך נהר המאז בעוד תותחי הצרפתים היו בעמדה שלטת מעברו השני. מצב זה הינו מצב אידיאלי להשמדת ריכוז כוחות אויב אולם הארטילריה הצרפתית הוגבלה בתחמושת מסיבה לא ברורה. ניתן להסביר את ההגבלה בתחמושת בכך שהצרפתים לא ציפו שהגרמנים ינסו לצלוח את המאז כבר אז אלא יחכו כמה ימים עד להגעת ארטילריה כבדה נוספת אולם הם לא שיערו שכוח הלופטוואפה הוא עצמו כוח הארטילריה של הגרמנים, ולכן לא היו צריכים לחכות

עד הגעת כוחות נוספים. הנחה זו קשורה לכל תפיסת המלחמה של הצרפתים המבוססת על הגנה מתמשכת.²³

גמלאן הורה להגן על סדאן בכל מחיר אך למעשה לא הגנו על העיר כלל שכן הרגימנט שהוצב שם נעלם עוד לפני הגעת הגרמנים אל העיר. אולם, נסיגת הצרפתים מהעיר עצמה אפשרה להם להשתמש במאז כקו הגנה טבעי שכן הגדה בה היו הגרמנים הייתה שטוחה וחשופה ואילו הגדה בה שהו הצרפתים הייתה גבוהה יותר. ממערב לסדאן איישו חיילי דיביזיית הרגלים החמישים וחמש מוצבים על גדת הנהר. בידי דיביזיה זו היו רק כרבע ממכסת תותחי הנ"ט שהיו אמורים להיות לה למרות שבמחסנים היו חמש מאות ועשרים תותחים כאלה שהיו יכולים להספיק לעשר דיביזיות. עם זאת, לדיביזיה הייתה כמות תותחים כפולה מהרגיל ורוב ארטילריית הקורפוס עמד לרשותה.²⁴

בשעה 07:00 החל כוח ההפצצה להפציץ את סדאן עד השעה 15:00 אז החל כוח הצליחה לנוע. גנרל בודא הצרפתי שהגיע אז לאיזור זה גילה עד מהרה שכל קווי הטלפון נותקו ואין ביכולתו להזעיק מטוסים צרפתיים על מנת שיעצרו את ההפצצה. גנרל דאסטיא נתבקש על ידי הגנרל ביוט להקצות סיוע אווירי לארמיה השנייה אולם הוא לא ידע כלל שהצליחה מתבצעת כעת, ולכן עד שיצאו מטוסי קרב לתקיפות כבר עבר רוב ההפצצה. מיד עם תום ההפצצה כבר החלו חיילים גרמניים לצלוח את המאז אך נתקלו באש צרפתית חזקה וספגו אבידות רבות. לאחר גל הצליחה הראשון בו עברו מעט מאוד חיילים את המאז הגיע הגל השני בו הצליחו לצלוח קצת יותר חיילים גרמניים אך הם הספיקו לכבוש שלוש מצדיות אשר היוו בעיה רבה לכוחות הצליחה. הצרפתים שראו את הצלחת הגרמנים שלחו כוחות על מנת להדוף את מעט החיילים שהצליחו לצלוח חזרה לעברו השני של המאז אך נהדפו אחרי שהסבו אבידות קלות בלבד לכוחות הגרמניים. כך, ערב אותו היום היה לדיביזיה העשירית ראש גשר מעבר לנהר המאז.

מצבה של הדיביזיה הראשונה היה טוב יותר מכיוון שנעזרו בכוח אש חזק יותר. בנוסף הם נעזרו בחטיבת ה-S.S. שהייתה מיחידות העילית בצבא הגרמני. חייליה היו חייבים להיות בעלי גובה מסוים והם תמיד לחמו בנפרד. חטיבה זו, בפיקודו של גראף פון שוארין עסקה חודשים שלמים באימונים לחציית המאז גם בלילה עם מנת מזון מצומצמת. בצהרי אותו היום התחילה החטיבה לנוע אל עבר

²³ הורן, אליסטר, כך נפלה צרפת, עמוד 174.

²⁴ דייטון, לן, מלחמת בזק, עמוד 195.

המאז אך רק כשהגיעו לשפת הנהר נפתחה עליהם האש הצרפתית. למרות החיפוי המאסיבי שקיבלה החטיבה, תותחי הצרפתים המשיכו לירות ואפילו לאחר ירי של תותח נ"מ גרמני שהוסב לנ"ט שהיה בעל מהירות לוע גבוהה אז נעצרה האש לרגעים מועטים עדיין המשיכו הצרפתים לירות. לבסוף הצליחה אחת הפלוגות לחצות את המאז והתחילה להשמיד בונקרים צרפתיים מעברו השני.

יחד עם זאת, לגודריאן לא היו כלל וכלל טנקים בגדה המערבית של המאז והייתה סכנה שבלילה יבצעו הצרפתים מתקפת נגד באמצעות טנקים שתחסל את ראשי הגשר הגרמניים הן בזירת סדאן והן בכוחותיו של רומל. לכן, לאחר שהצליחה הסתיימה ניתנה עדיפות גבוהה לבניית גשרים ומעבורות לשם העברת טנקים את הנהר. כבר בשעה 16:30 החלו הפלסים הגרמניים בבניית גשר דוברות ראשון. הצרפתים שדאגו ממצב כזה לא יכלו לעשות דבר מכיוון שהשליטה האווירית המוחלטת של הגרמנים מנעה מהם לשלוח מטוס בשביל לכוון את הארטילריה. וכך, כל אותו אחר הצהריים עמלו הפלסים על בניית גשרים תוך כדי ירי הצרפתים מעברו השני של הנהר. הפלסים שהתאמנו על בניית גשרים ומעבורות זמן רב בנו תוך זמן קצר מעבורות קלות וכבר בחצות הוקם כבר גשר שיכול לשאת שש עשרה טון. ריכוז שריון רב רוכז מולו על מנת לעבור את הנהר במהירות.

הדיביזיה השנייה, אשר לילה קודם לכן עוד הייתה תקועה בארדנים קיבלה למרבה ההפתעה תפקיד חשוב. היא הייתה אמורה לחצות את תעלת הארדנים ולתקוף את צידו הצרפתי של המאז. ממבט רחב יותר ניתן לראות שהיה לה תפקיד אסטרטגי חשוב יותר, היא הייתה הכוח היחיד שאמור להפריד בין הארמיה הצרפתית השנייה לארמיה הצרפתית התשיעית שהיו הכוח המגן בגזרה זו. בבוקר, על אף היותה תקועה מאחור התקדמה הדיביזיה במהירות מפתיעה אל המאז וכבר בשעות הצהריים הגיעה הדיביזיה אל המאז אך שם נתקלה בארטילריה צרפתית במלוא העוצמה בעוד שהשמש השוקעת הקשתה על הכוחות הגרמניים לאכן את עמדות הצרפתים בגבעות מסביב. הפלסים הגרמניים שלא יכלו להתקדם רגלית שיכנעו את צוותי הטנקים שיסיעו אותם אל הנהר וכך הגיעו עד מטרים ספורים מהנהר. אולם אש הצרפתים הייתה כה חזקה שמיד עם ירידת הפלסים מהטנקים כבר ניתנה עליהם אש תופת ולאחר כמה מטרים של התקדמות בתוך המים נעצרים הפלסים ונסוגים לאחור, שם הטנקים מחזירים את הפצועים למקום בו אש הצרפתים אינה שולטת. הטנקים שמנסים להשתיק את אש הבונקרים הצרפתיים יורים ללא הפסקה אך אש הצרפתים נמשכת. עד שבראשו של אחד הבונקרים נראה דגל לבן והאש פסקה מתוכו וכך הסירה הראשונה חוצה את הנהר ומיד נראה האור של נשקם של הפלסים משמיד בונקרים נוספים. עם רדת הלילה תחמושת הטנקים אוזלת והם נסוגים לאחור. כל אותו הלילה העבירו הגרמנים חיילים נוספים מעבר למאז. וכך גם לדיביזיה השנייה היה ראש גשר בעברו הצרפתי של המאז.

מצד הצרפתים ראיית המצב הייתה קלושה ומבולבלת. הדיביזיה ה-חמישים וחמש בפיקודו של גנרל לאפונטאן עמדה כמעט לבדה מול כוח המחץ של גודאריאן. מראה מצבם של הגרמנים היה טוב יותר ממצבה של דיביזיה זו. חייליה היו חיילי מילואים קשישים ולא מאומנים בעוד מולם עמדו טובי החיילים הגרמניים בסיוע של כוח אווירי מסיבי. אולם, דיביזיה זו נהנתה מסיוע ארטילרי חזק ועמדה שלטת. פה ושם נראתה גבורה של חיילי דיביזיה זו שאף קצין מטה גרמני שיבח את הבונקרים שהתגוננו נאשות מול הכוחות הגרמניים העדיפים. למרות התנגדות מסיבית זו, היא הייתה רק מתוך הבונקרים אך בשטח הפתוח חייליה היו כלא היו בעקבות ההפצצה האווירית והכוחות הגרמניים העדיפים.

השפעות השמועות על חיילי צרפת

הידיעות אותם קיבלו מפקדות הדיביזיה והקורפוס היו תמציתיות ולא היה בהן די על מנת להעריך את מצב החזית. הידיעות היו לא מדויקות והתבססו על ביטחון עצמי מופרז. ב-17:10 הגיע גנרל הונטציגר, מפקד הארמיה הצרפתית השנייה למפקדת הארמיה ובעוד הוא מקבל דיווח על מספר החיילים הגרמנים אמר שזה יהיה מספר השבויים. כלומר היה בטוח בעדיפות צרפתית מוחלטת בעוד המצב היה שונה בתכלית. ב-18:30 דווח על טנקים באיזור לה מארפא. לאחר מכן, דווח על חיילים גרמניים על יד מפקדת הגדוד של הארטילריה הכבדה של הקורפוס הצרפתי בחזית זו. באותו הזמן, נסוגו עוד ועוד כוחות צרפתיים מפחד הטנקים הגרמניים למרות שאף לא טנק גרמני אחד חצה את המאז עד לבוקר המחרת. למרות עובדה זו, נשמעו מפקדים צרפתים הטוענים שברגע שנטשו את מפקדתם הגיעו לשם טנקים גרמניים. מפקדים אלה נושאים אחריות כבדה על הבהלה הצרפתית, כך מציין גנרל ריבי. באותו הלילה, קיבלו המפקדים הצרפתים פקודה לחזור לעמדות הפיקוד שלהם. אחד המפקדים שברחו, קולונל פונסלא נכנס לדיכאון בעקבות השתלשלות האירועים בסדאן והתאבד כעבור שניים עשר יום.

בינתיים, כשלוש שעות לאחר הצליחה הראשונה, ביצע גנרל לאפונטאן הערכת מצב, הוא יצר קשר עם הדיביזיה החמישים ושלוש המגינה על האזור שמימינו ושלה כוחות לעצור את התקדמות הגרמנים בלה-מארפא. אולם לפתע ראה גל של חיילים צרפתים בורחים אחוזי אימה צועקים "הטנקים בבילסון!" והגרוע מכל, כל המפקדים בכל הדרגות טענו שקיבלו פקודת נסיגה אך לא היה להם שום אסמכתא לכך. כך, בין רגע התרוקנו כל מוצבי הפיקוד מחיילים צרפתים. בתחילה, נשארו יחידות רגלים נוספות שהמשיכו להחזיק מעמד ללא הארטילריה אך ברגע שנפוצה השמועה שהתותחנים ברחו כולם בבהלה, ועל מנת לנסות לעצור את זרם העריקים, שלח מפקד המשטרה הצבאית של הארמיה השנייה שתי פלוגות ממונעות. אפילו חיילי המטה של מפקד הארמיה השנייה גנרל הונטציגר הושפעו מגל בהלה זה. מסופר על עשרה תותחנים וקצין רפואה שברחו מסדאן במשאית ונתפסו. אך שישה ימים לאחר

ההתמוטטות כשנשאלו לסיבת עזיבתם את החזית הם ענו שנפלו שם פצצות. סמוך יותר לחזית היו תוצאות גל הבהלה חמורות בהרבה. גנרל לאפונטאן, מבלי לבדוק את אמינות השמועות על טנקים בבילסון שהופצו על ידי הבורחים, ביקש מגרנסאר רשות לסגת עם מוצב הפיקוד שלו. גרנסאר ענה לו שיעשה את הדבר הטוב ביותר לשיקול דעתו. לאפונטאן החליט לסגת, מפקדתו נסוגה במהירות, חלקה ברכב וחלקה רגלית. קצינים שבאו במשך הלילה לקבל פקודות מלאפונטאן מצאוהו נטוש והסיקו שהדיביזיה החמישים וחמש נסוגה, מה שנתן להם סיבה טובה לסגת.

הבהלה שהתפשטה בדיביזיה החמישים וחמש עברה במהירות לדיביזיה האחות שהייתה מסוג ב', הדיביזיה השבעים ואחת. למרות שלא נכנסו לתוך המערכה עדיין. גנרל בודא, מפקד הדיביזיה החליט להסיג את מוצב הפיקוד שלו כולל מפקד הארטילריה של הדיביזיה מיד עם קבלת השמועה על הטנקים של האויב בבילסון. נסיגה זו גרמה להשפעה רבה על החזית, בהעדר מפקד הארטילריה התפזרו צוותים רבים של תותחנים במשך הלילה ולא חזרו עד אור הבוקר, חלקם אף חיבלו בכלי הנשק שלהם על בסיס פקודות פרי דמיונם. מועטות היו הסוללות שנשארו במקומם. על פי גנרל ריבי, נטשו באותו היום צוותיהם של שלושה מתוך ארבעה גדודים של תותחי שבעים וחמישה מ"מ וארבעה מתוך חמשת גדודי הארטילריה הכבדה. תותחים אלו הם אלו שעצרו את הצליחה הגרמנית בואדלינקור. כעת במקרה של התקפה גרמנית, לדיביזיה זו היה סיכוי קלוש ביותר לעצור אותה בשל חוסר בארטילריה.

הצרפתים, שראו לנכון להדוף את ראש הגשר הגרמני חזרה אל מעבר לנהר, הכינו מתקפת נגד באמצעות שני גדודי טנקים ושתי חטיבות רגלים כשמאחוריהם נעו דיביזיית השריון השלישית והדיביזיה הממונעת השלישית. ב-01:30 פקד לאפונטאן להתחיל את המתקפה עם שחר בשני ראשים. במידה והייתה מתבצעת הפעולה בזמן שנקבע לה, לפני העברת השריון הגרמני ולפני חזרת הלופטוואפה היו לה סיכויים טובים להדוף את החיילים הגרמנים או לפחות להעניק עוד זמן על מנת לארגן מתקפת נגד חזקה יותר. אולם, בזמן שנקבע לא הייתה אפילו יחידה אחת מוכנה למתקפה. לבסוף, במקום שהתקפת הנגד תתבצע ב-04:00 כמתוכנן, היא החלה רק שלוש שעות מאוחר יותר, בשעה 07:00 אז כבר השתנה המצב בראש הגשר הגרמני. זמן קצר לפני חצות כבר היה מוכן גשר הדוברות הגרמני ומיד החלו הטנקים לעבור בו.

ריינהארט צולח את המאז

בגזרה של רומל ובגזרה של גודאריאן ביום השלושה עשר במאי התממשו מלוא הציפיות מבחינת הגרמנים אך בגזרה של ריינהארט היה המצב שונה לחלוטין. החיילים הצרפתים שעמדו מולו לא היו חיילים מותשים ממסע של תשעים וחמישה קילומטרים או חיילים מדרג ב' אלא היו חיילים מחופרים היטב מדיביזיית המצודה מאה ושתיים. הלופטוואפה שהעניק לגודאריאן סיוע נרחב לא היה יכול לתת

לר״נהארט סיוע רב. בבוקר אותו היום כבשו חיילי דיביזיית השרון השישית בפיקודו של גנרל קאמפפ את עברו הימני של המאז. לאחר תצפית על המאז קבע גנרל קאמפפ כי אזור זה לא יהיה נוח לצליחה כלל וכלל. קאמפפ הורה לחייליו להתכונן לצליחה בעוד הוא מארגן את הטנקים לחיפוי מטווח קרוב. חייליו גלשו במורד המדרון התלול לעבר המאז בנושאם ציוד ובהגיעם שררה דממה מתוחה. למרבה מזלם, העמק היה אפוף עשן ואבק וכך התותחנים הצרפתים לא יכלו לראות אותם. בתחילה לא נראו כל כוחות צרפתיים על המאז אך ברגע שנכנסה הסירה הראשונה אל המים נפתחה אש מקלעים מוחצת. מספר חיילים נפצעו והיתר תפסו מקום מחסה. הטנקים שהיו מוכנים לתת חיפוי נתקלו באותה הבעיה בה נתקלו התותחנים הצרפתיים ולא יכלו לזהות את מקור האש. לבסוף נתגלה מקור האש בדמות בונקר המוסתר מתחת למרפסת של בית קפה. אש הטנקים כוונה מיד לאותו המקום ובחסות העשן ניסו הגרמנים להוריד למים צוותים נוספים. בינתיים הסתבר כי הסירות שהורדו למים בראשונה נתקעו בשאריות הגשר המקורי אותו הצרפתים פוצצו והיה מוסתר מעיני הלוחמים בבונקרים הצרפתים. הפלסים ניצלו עובדה זו ועד מהרה בנו שם גשר הליכה קטן. לפנות ערב חצו שאר החיילים את הנהר והתבססו בחצי אי קטן. חייליו של קאמפפ שהיו תשושים ומדוכדכים נאלצו להתחפר על מנת לא להיפגע מאש שנורתה עליהם מהרכסים שבמערב העיר. לטנקים של דיביזיה זו לא היה דרך לעבור את הנהר באותו הערב ולא נראה שגם בבוקר שלמחרת.

בהולנד ובצפון צרפת היה מצב בעלות הברית חמור ביותר. בהולנד המצב הגיע להכרעה בתוך שעות כשהחלו הטנקים של דיביזיית השריון הגרמנית התשיעית להגיע לרוטרדם. בינתיים נסוגה הארמיה השביעית הצרפתית ויצאה מתחום הסכנה. הצבא הבלגי חזר לעמדותיו מאחורי קו הדייל ומפקד חיל המשלוח הבריטי הלורד גורט²⁵ יכול לומר שוב, ששום אירוע בעל חשיבות ראשונה במעלה לא התרחש באותו היום.

²⁵ ג'ון גורט נולד ב-10 ביולי 1886 בלונדון. למד בבית הספר "הארו" ולאחר מכן במכללה צבאית. במלחמת העולם הראשונה נלחם גורט בצרפת. בשנת 1918 קיבל את העיטור צלב ויקטוריה על השתתפותו בקרב בצרפת. באפריל 1926 הועלה לדרגת קולונל. בדצמבר 1937 הועלה לדרגת גנרל ומונה לראש מטה הצבא הקיסרי. בפרוץ מלחמת העולם השנייה קיבל גורט פיקוד על חיל המשלוח הבריטי לצרפת וב-19 בספטמבר הגיע לצרפת. במהלך המערכה על צרפת מצב הכוחות הבריטיים קשה מפני שמצד אחד היו צריכים להישמע לפיקוד הצרפתי ומצד שני לפיקוד האנגלי. ברוב המערכה נשמע

קורפוס הפרשים של גנרל פריו נשא בעיקר המאמץ המלחמתי בצפון בלגיה. קרבות השריון הקלים בשניים עשר במאי הפכו בשלושה עשר במאי לקרב השריון בשריון המלא הראשון במערכה בו השתתפו טובי הטנקים הגרמניים והצרפתיים. בקרב זה השתמשו הגרמנים במטוסי השטוקה ביעילות רבה. מנגד, השריון של הטנק מדגם "סומוא" שרד שתי פגיעות של מרבית הטנקים הגרמנים אך כל הטנקים הצרפתיים היו בעלי מהירות לוע נמוכה וטווח קצר מזה של הטנקים הגרמנים. לכן התקדמו הגרמנים ככל שיכלו על מנת לפגוע בטנקים הצרפתיים במהירות. עדויות של קצינים וחיילים גרמניים מראות שהצרפתים לחמו בצורה מבולגנת ולא במבנה מסודר הסר לפקודות יחיד כמו הגרמנים.

מאז אותו היום לא נערכו קרבות שריון בשריון בתנאים דומים. באותו היום נלחמו הצרפתים בדביקות ואומץ אך לרוב הקרבות התנהלו בקבוצות קטנות של לוחמים, שהגרמנים הכניעו במהירות. בסוף אותו היום שלטו הטנקים הגרמניים בשדה הקרב וגנרל פריו הסיג את הטנקים אל מעבר למכשולי הנ"ט הבלגיים. גם לגרמנים וגם לבעלות הברית נרשמו אבידות כבדות אך האבדות שנגרמו לצרפתים היו משמעותיות יותר בהיבט הכללי של המערכה.

הפיקוד הצרפתי הבכיר עדיין לא הבין את חומרת המצב מלבד גנרל ז'ורז' שבבוקר אותו היום סימן חץ גדול על המפה שציין שעיקר המאמץ הגרמני לא התמקד בבלגיה והולנד אלא בלוקסמבורג ואזור סדאן. המשרד השני, חיל המודיעין הצרפתי הגיע למסקנה זו באותו הזמן אולם התעלם מ"הכושר המגנני של עמדתנו" כדברי ז'ורז'. באותו היום נעשו קשרים הלך ושוב בין מפקדתו של דומאנק במונטרי לבין מפקדתו של ז'ורז' בלא פארטא והועברו דיווחים רבים. באותו הערב, ציווה ז'ורז' לדומאנק להגיע מיד למפקדתו. דומאנק הגיע ללא פארטא בשעה 03:00 ושם שמע את ז'ורז' אומר שהמצב בחזית נורא.

גמלאן וממשלות בעלות הברית נשארו בינתיים מנותקים ממצב החזית. לאחר ההודעה בבוקר של ז'ורז' על דקירת סיכה בסדאן התקבלה ידיעה נוספת שהארמיה השנייה מחזיקה מעמד וסיימה במילים "כאן אנו שלווים". קצין הקישור הצבאי של קבינט המלחמה הצרפתי הצליח להשיג מידע מדויק על מצב

גורט לפיקוד הצרפתי אך ב-25 במאי 1940 התעלם מפקודות הפיקוד הצרפתי ונסוג לדנקרק. מיד עם חזרתו לבריטניה מונה לשליש הצבאי של המלך ג'ורג'. בשנים 1941-42 היה מושל גיברלטר וב-1942-44 היה מושל מלטה. על פעולותיו במלטה קיבל דרגת פילדמרשל. בנובמבר 1944 מונה לנציב הבריטי בישראל ובירדן אך שירת בתפקיד רק שנה אחת אותו עזב מסיבות בריאותיות. ג'ון גורט מת ב-31 במרץ 1946 בדרום לונדון ממחלת הסרטן.

החזית רק בשלושה עשר במאי לאחר שלושה ניסיונות שווא בשניים עשר בו. באותו היום דיווח קצין הקישור "כוחותינו הקדמיים נהדפו לאחר בחוזקה באיזור הארדנים". לבסוף, לאחר שהבין את המצב הוציא גנרל גמלאן את פקודת היום שהייתה חסרת משמעות:

"הסתערותם של הכוחות הממוכנים והממונעים של האויב מחייבת עתה עמידה איתנה. הגיעה השעה להילחם בעומק על העמדות שנקבעו על ידי הפיקוד העליון. איש אינו מוסמך יותר להיסוג. אם האויב פורץ פרצה מקומית, לא זו בלבד שיש לסתמה, אלא יש לערוך התקפת-נגד ולכבוש את המקום מחדש"

בדינאן, החל את יום הארבעה עשר במאי לא טוב עבור רומל. מתקפת הנגד הצרפתית שנדחתה מהלילה הצליחה והביאה לשביית ארבעים מאופנועני רומל. אולם, למרות הצלחת מתקפת הנגד לא התבססו הצרפתים במקום אלא נסוגו לאחר לעמדות אותם קבע גנרל קוראפ ל"קו בלימה". מצדו השני של הנהר דיווח קולונל פון ביסמארק שכוחות גרמניים התקדמו חמישה קילומטרים לכיוון דינאן אך נתקלו בכוח חזק. רומל מיהר להעביר את כוחותיו במהירות על מנת לסייע לביסמארק. לפתע קיבל רומל שדר מביסמארק שחטיבתו כותרה. רומל התקדם עם כל כוחותיו לסייע לביסמארק אך משהגיע, הסתבר שביסמארק שלח "הגעת" ולא "כותרת".

כעת פתחו רובאיו של ביסמארק במתקפה עוקפת על אוניי על מנת לכבוש אותם מהעורף. פעולה זו של כיבוש אוניי הייתה חשובה להמשך ההתקדמות של הדיביזיה ה-7 של רומל. על מנת לוודא שהפעולה מתבצעת על הצד הטוב ביותר עלה רומל על טנק על מנת לפקד מקרוב על המתקפה. משהתקרב רומל ליער אוניי נפתחה אש ארטילרית כבדה אשר כמעט השמידה את הטנקים של רומל ורותנבורג. בתחילה ראה רומל את הטנק שלפניו עולה באש וחשש מאוד לביטחונו של רותנבורג אך עד מהרה הסתבר שרק נרות העשן נדלקו. העשן שהופץ מן הטנק של רותנבורג עזר מאוד לטנקים הצרפתים והוא היה הדבר היחיד שמנע מאש הצרפתים לפגוע בטנק גרמני נוסף. בינתיים זימן רומל תקיפה של מטוסי שטוקה על מנת לשתק את הארטילריה הצרפתית. בשל העיכובים שנגרמו מהתנגדות הצרפתים העזה לא יכול היה רומל לכבוש את אוניי אלא בערב, לאחר שבירת ההתנגדות הצרפתית.

הצרפתים שתכננו מתקפת נגד על ראש הגשר הגרמני של רומל תכננו להשתמש באחד מהכוחות החזקים של הצבא הצרפתי, דיביזיית השריון הראשונה. דיביזיה זו שמנתה מאתיים וארבעים טנקים שרובם היו מן הסוג של הטנקים שנחשב הטוב ביותר באותם ימים. דיביזיה זו הייתה מיועדת בתחילה לסייע ל"תוכנית הדייל" של גמלאן ולכן נשלחה ב-11 במאי לרשותה של הארמיה הראשונה בפיקודו של בלאנשאר. דיביזיה זו שהייתה מצוידת בטנקים טובים הייתה חסרת יחידות קישור משוריינות גם

בטנקים שהיו מצוידים בקשר רדיו, לא היה מצבר חזק די הצורך לפעול זמן ממושך. בנוסף, בשל חשש מהפרעה של הלופטוואפה להתקדמות הדיביזיה, התנועה התנהלה בלילה בלבד. בלילות חודש מאי הקצרים פירוש הדבר היה שהדרך של מאה ושלושים קילומטרים לעמדות שהיה על הדיביזיה לעבור, נמשכה ארבעה ימים. לאחר מכן, בשל ההתקדמות המהירה של הגרמנים הוחלט שהדיביזיה תתקדם גם בשעות היום על מנת לקצר את משך ההתקדמות. למעשה, הפצצה גרמנית עיכבה את התקדמות הדיביזיה בשמונה עשרה שעות. מיד עם הגעתו הקים ברינו, מפקד הדיביזיה את מוצב הפיקוד שלו בלאמיזאר.

במשך כל יום ה-13 בחודש דיביזיה זו לא עשתה דבר למרות הימצאה פחות מארבעים קילומטר מראש הגשר של רומל. בתחילה חשש ביוט מלהעביר את הדיביזיה לרשות גנרל קוראפ על מנת להדוף את הגרמנים בשל קרב השריון הגדול שהתנהל בז'אמבלו. בנוסף, סירב ביוט להכיר בעובדה שהמתקפה הגרמנית העיקרית מתנהלת בדרום. רק בחצות אותו הלילה קיבל ברינו פקודה להכין את הדיביזיה לתקיפה דרומה על מנת להקל על הקורפוס ה-11. גם לאחר הפקודה התבזבזו שתיים עשרה שעות בשל סחבת בירוקרטית. רק ב-14 בחודש בשעה 13:00 קיבל ברינו פקודה לנוע דרומה לאיזור פלוראן. דרך זו שאורכה היה רק קצת יותר משלושים קילומטר נמשכה שבע שעות בשל עומס הפליטים שגדשו את הדרך. לאחר דרך זו, ובשל חוסר בדלק לא יכלה הדיביזיה לצאת למתקפה באותו היום. רק לאחר חצות היו לברינו טנקים בשטח הכינוס. בשל טעות מוקמו מכליות הדלק בסוף הדיביזיה וכך נתעורר ספק בכשירות הלחימה של הדיביזיה גם למחרת בבוקר. אולם, ב-15 במאי המצב היה שונה מן המצב שהיה נוצר אילו תקפה הדיביזיה ב-13 במאי, אז היו מעבר למאז רק החיילים הרגלים של רומל ללא טנקים או ב-14, כשעדיין הייתה הדיביזיה השביעית שקועה בקרבות סביב אוניי.

לכן, ב-14 במאי הכוח המשמעותי היחיד שהיה ביכולתו לבצע מתקפת נגד, היה הדיביזיה הרביעית הצפון אפריקאית שהייתה הדיביזיה הטובה ביותר בארמיה ה-9. דיביזיה זו יכלה לבצע מתקפת נגד מעולה ביחד עם דיביזיית השריון הראשונה. אולם, בהיותו שבוי בתורת הלחימה המתבססת על בלימה ולא על מתקפות נגד החליט קוראפ לתת לה תפקיד הגנתי של הגנת אוניי. אנשי דיביזיה זו נלחמו בעקשנות ואף עקבו את רומל ב-14 במאי כפי שמתואר לעיל

מהלכיו של קוראפ באותו היום לא תרמו דבר לשליטה על המצב בחזית. כשהבין קוראפ שמפקדתו רחוקה מדי בשביל להיות מעודכן בהשתלשלות המאורעות קידם את מפקדתו קרוב יותר לחזית. בשל התרוצצותו בין מוצבי הפיקוד השונים לא יכלו קציני הקישור של דיביזיית השריון הראשונה ושל הדיביזיה הרביעית הזקוקות להוראות למצוא אותו. בנוסף על ראש הגשר הגרמני של רומל, החלה דיביזיית רגלים גרמנית נוספת לחצות את המאז במקום נוסף. יותר גרוע מכך היה שדיביזיית רגלים

נוספת דרסה חלק מהדיביזיה ה-22. ראש המטה של מפקד הדיביזיה שאיבד את עשתונותיו הורה לדיביזיה לסגת כעשרה קילומטרים לאחור, הרחק מקו הנהר. קוראפ שהתנגד להוראה פקד עליו במפורש לערוך מתקפת נגד אך זה היה מאוחר מדי. בכל מקום ראה קוראפ את רוח הלחימה ההולכת ומתפוגגת.

בערב הצליח רומל לכבוש את אוניי מידי הצרפתים שבמקום למרות שהשיבו מלחמה בעוז. חטיבת המילואים ה-13 של הדיביזיה הרביעית התקדמו לעבר קו החזית וחייליה נדהמו לגלות כוחות צבאיים הנוסעים בכיוון ההפוך. חטיבה זו סבלה שוב ושוב מהפצצות של מטוסים גרמניים כבר מאז שיצאו מעמדותיהם בגבול הבלגי. באותו הערב היה עומקו של ראש הגשר של רומל כאחד עשר קילומטר בתוך צרפת ודבר זה הושג במחיר מועט של חמישים ואחד חיילים גרמניים הרוגים. באותו היום. הדבר היחיד שיכול קוראפ להתנחם בו הוא ההתנגדות של מקלעני הדיביזיה ה-102 במונתארמא. במקום זה דיביזיית השריון הגרמנית ה-6 בפיקודו של גנרל קאמפפ נתקלה בהתנגדות עזה. אש תותחים מדויקת הרסה את הגשר להולכי הרגל שהוקם על ידי הגרמנים. הרובאים הגרמנים שכבר חצו את הגדה סבלו מהתקפות חוזרות ונשנות והורגש חוסרה של הארטילריה הכבדה שכבר הסתבכה בארדנים. עוד בצהרי אותו היום נאלץ קאמפפ לדווח למפקד הקורפוס שאין סיכוי רב להתקדמות נוספת באותו היום. לא היה ספק בכך שאין הגרמנים יכולים להקים גשר דוברות על מנת להעביר עליו טנקים בשל האש הבלתי פוסקת של הארטילריה הצרפתית.

הגעת דיביזיות הרגלים הגרמניות

למרות העומס הרב של כלי רכב בארדנים הגיעה דיביזיית הרגלים הגרמנית הראשונה למאז. לדיביזיות הרגלים היה תפקיד חשוב באבטחת השטח אותו יכבשו דיביזיות השריון.

ב-14 בחודש ביססו שלוש מהם ראשי גשר בצידו הצרפתי של המאז באיזור ראש הגשר של רומל. שתי דיביזיות נוספות היו בדרך אל המאז בנוזנוויל, בין מונתארמא לשארלוויל-מאזיאר. למרות זאת, לא היה זה עיקר הבעיה של גנרל קוראפ ב-14 במאי, הדאגה העיקרית שלו הייתה צריכה להיות נתונה לשינוי כיוון המתקפה של גודאריאן.

במשך הלילה נתן גודאריאן פקודה לחייליו, "הדיביזיות יכבשו את יעדיהן לפי תרגיל המפות". פקודה זו, שאין בה ציון של מקום או פירוט רב, מלמדת עד כמה היו התכנון והאימונים למבצע "אבחת מגל" טובים עד כך שלא צריך לפרט מעבר להוראה כללית לבצע את התוכניות המקוריות. עם שחר כבר החלו טנקים מדיביזיית השריון הראשונה לחצות את הנהר בגשר הדוברות שהוקם לשם כך. הגשר היה כל כך עמוס שלא היה אפשר לעבור בכיוון ההפוך. טנקים אלו נעו ישר לשאארי ובילסון. מקומות

אלו היו הצירים בהם נעו הכוחות הצרפתיים לכיוון מתקפת הנגד. כל אחד מהכוחות היה בנוי מחטיבת רגלים וגדוד טנקים. למרות ההשתהות של הגרמנים בביצוע הפעולה, עדיין לא יכלו הכוחות המפוצלים של הצרפתים לפעול בתיאום. הכוח הימני לא היה מוכן לקרב ולכן נכנסו לקרב רק הכוח השמאלי. חטיבת הרגלים שיצאה לקרב לא נשאה עימה נשק נ"ט, הסיוע הארטילרי היה מוטל בספק והטנקים שנשלחו עימה לסיוע היו טנקים מיושנים. למרות כל הבעיות הצליחו הצרפתים לפתוח את הקרב בצורה טובה. ליד שאארי נתקלו הצרפתים בכלי רכב של הדיביזיה הראשונה שהיה באמצע תדלוק ונפתח קרב מטווח קרוב. בקרב זה הושמדו שני טנקים גרמניים ומפקד חטיבה נפצע קשה.

חצי שעה לאחר סוף הקרב דיווח ז'ורז' לגמלאן שראש הגשר בסדאן הושמד במתקפת נגד שהתבצעה לכאורה בשעה 04:30. זמן קצר לאחר מכן הורע מצבו של גדוד הטנקים הצרפתיים. גדוד גרמני של פלסים הסתער עליהם והכניס להם מטענים חלולים בין זחליהם ומתחת למנועיהם על מנת להשבית אותם. גם בקרב זה הטנקים הצרפתים לא ניצלו את יתרונם. בקרב זה תומרנו הטנקים הצרפתיים בצורה מסורבלת ואיטית בדומה לקרב השריון הגדול שהתרחש בצפון בלגיה. בעוד תותחי הנ"ט הגרמניים המועטים שהובאו לקרב מעכבים את גדוד הטנקים, הכינה דיביזיית השריון הראשונה מהלומה מוחצת על מנת להשמיד את ההתנגדות באיזור. קצת לפני השעה 08:30 תקפו טנקים גרמניים וחיסלו יותר ממחצית מכלי הרכב של גדוד טנקים צרפתי זה. גדוד זה נסוג לאחר שאיבד כלי רכב רבים. מתקפה גרמנית זו הפתיעה את חטיבת הרגלים שהייתה אמורה להיות חלק ממתקפת הנגד. מפקד חטיבה זו נשבה ושרידי החטיבה נסוגו לאחור לעבר הדיביזיה ה-55.

רק בשעה 21:30 נודע לגנרל לאפונטאן, מפקד הדיביזיה על כשלון מתקפת הנגד. בנסיבות אלו החליט שאין טעם לשלוח לקרב גם את שאר הכוח שהיה מיועד למתקפת הנגד, ולכן נסוג כוח זה לאחור. שלוש שעות לאחר מכן התייצב לאפונטאן אצל גרנסאר בחברת קציני מטהו, כעבור יומיים הודח מפיקוד הדיביזיה. מיותר לציין שבזמן זה הדיביזיה לא הייתה קיימת. חיילי שאר הדיביזיות באותו הקורפוס נבהלו וברחו מרגע שהותקפו או שהופצה שמועה על כך שתוקפים אותם. בסוף אותו היום פורק הקורפוס העשירי ושאריותיו שמנו דיביזיה אחת בלבד הועברו לקורפוס השמונה עשר.

כיבוש צפון צרפת, נמלי התעלה ומבצע דינמו

שינויי כיוון ההתקדמות הגרמנית לכיוון פנים צרפת

בבוקר ה-14 בחודש הבינו המפקדים הגרמנים את גודל הפירצה בהגנה הצרפתית לאחר שראו את עמדות הצרפתים שננטשו. לאחר פגיע של מטוסי שטוקה בטנקים גרמניים בשל חוסר הידיעה של טייסייהם על ההתקדמות הרבה של הגרמנים, קיבל גודאריאן דיווח ממודיעין הלופטוואפה על תנועת כוחות נמרצת לכיוון ראש הגשר. מיד עם קבלת דיווח זה חזר גודאריאן וחצה את המאז על מנת לזרז את דיביזיית השריון השנייה בחצייתה על מנת שתוכל לעמוד בפני מתקפת נגד צרפתית. אולם, לפני הצהריים הבין גודאריאן כי התקפת הנגד של לאפונטאן נכשלה וכי אין לחשוש ממתקפת נגד צרפתית מיידית. באותה עת, שאל גודאריאן את מפקד הדיביזיה הראשונה אם ניתן להפנות את כל הדיביזיה מערבה, או להשאיר כוח על מנת להגן מדרום. לאחר תשובתו פקד גודאריאן על דיביזיות השריון הראשונה והשנייה לשנות כיוון, לחצות את תעלת הארדנים ולנוע מערבה על מנת להכניע בבירור את מערך ההגנה הצרפתי.

פקודה זו היוותה אבן דרך משמעותית במערכה על צרפת, כעת התחיל השלב השלישי. השלב הראשון שהיה ההתקרבות המחוכמת דרך הארדנים שהתבסס על ההטעיה שהייתה המתקפה בצפון, והשלב השני היה לחצות את המאז ולהתבסס הסתיימו. אז התחיל השלב המכריע, התנועה לעבר תעלת למאנש וביתור כוחות בעלות הברית לשניים. כעת, משהשמיד כמעט לגמרי את הארמיה השנייה יכול לפנות כעת אל הארמיה התשיעית שכבר נפגעה קלות על ידי רומל. בהפנותו עורף לארמיה השנייה חשף גודאריאן את עצמו למתקפת נגד מדרום על ידי התגבורות שנצפו על ידי הלופטוואפה. צד זה היה מופקד בידי חטיבת גרוסדויטשלנד ודיביזיית השריון העשירית. לחטיבת הגרוסדויטשלנד הוסבו כבר אבידות ולטנקים של הדיביזיה העשירית נדרש זמן על מנת לבוא לעזרתם.

הפצצת הגשרים הגרמניים על ידי בעלות הברית

באותו היום הפציצו מטוסי בעלות הברית את סדאן בתעוזה מרשימה. הידיעות בדבר צליחת המאז על ידי רומל וגודאריאן הגיעו למפקד חיל האוויר הבריטי, מרשל באראט ב-3 במאי בלילה. למרות האבדות הרבות של המפציצים שלח התראה לכוח האוויר העיקרי להיות מוכנים לפעולה מלאה למחרת. זמן קצר לאחר עלות השחר יצאו עשרה מפציצי באטל במשימות נפרדות לתקוף את סדאן. בשל ההפתעה של תותחני הנ"מ הגרמניים ובשל היות השמיים ריקים ממטוסים גרמניים חזרו כל המטוסים בשלום. למרות שההפצצה בוצעה באופן מושלם, לא הוסב נזק רב לגשרי הדוברות והם תוקנו במהרה. לאחר כשלון מתקפת הנגד של לאפונטאן הפציר ביוט בבאראט שישלח כל מטוס לגזרת סדאן הואיל ומצב היה של ניצחון או תבוסה. באמצע הבוקר הגיע תורו של חיל האוויר הצרפתי לפעול, המתקפה

הצרפתית התבצעה באמצעות עשרים ושמונה מפציצים בלבד. תחילה יצאו שמונה מטוסי "בראגא" בחיפוי מטוסי קרב לתקוף ריכוזי כוחות גרמניים בגדה המערבית. בשל האבדות הכבדות שנגרמו לחיל האוויר הצרפתי בתקיפה מגובה נמוך יצאו המטוסים לתקיפה מגובה שבע מאות וחמישים מטר, גובה אידיאלי לתותחי הנ"מ, אולם, למרות זאת נפגעו רק חמישה מטוסים ומתוכם רק אחד הופל. בגיחה הבאה, שבוצעה בשעות אחר הצהריים השתפו שלושה עשר מטוסי "אמיו" ישנים ואיטיים ושישה מטוסי "ליאו". מטוסים אלו תקפו את סדאן גופא שם נמצאו כוחות גרמניים. בתקיפה זו נפלו חמישה מפציצים.

אחר הצהריים שלח חיל האוויר הבריטי את כל מטוסי ה"בלאנהיים" וה"באטל" הכשירים. כמו הצרפתים, גם הבריטים טעו ותקפו בקבוצות קטנות ובכל זאת כבר היה ידוע שבשל איטיותם היו חשופים מטוסי ה"באטל" לתקיפה מהאוויר ומהקרקע. כנגד החיפוי האווירי של בעלות הברית שמנה מאתיים וחמישים מטוסים, שלח הלופטוואפה שמונה מאות וארבעה עשר מטוסים על מנת להפריע להפצצה. יום זה כונה בידי הטייסים הגרמניים בשם "יום המיירטים" בשל היירוטים הרבים שבוצעו על ידיהם. אולם, יום זה היה לא פחות גם יומם של תותחי הנ"מ. באותה יכולת ארגונית שאפיינה את כל מערכת סדאן הצליח גודאריאן לחלץ את סוללות הנ"מ שלו מהארדנים ולקדם אותם במהירות לעבר הקרב האווירי. בשלב זה כבר הקיפו התותחים את גשרי הדוברות והיו אש חזק ביותר.

בשל ההפצצות על גשרי הדוברות וביחד עם אש תותחים צרפתית וקשיים טכניים לא יכלה דיביזיית השריון העשירית לא יכלה לעבור את הנהר במלוא כוחה כדי לסייע לתפקיד המגנתי החשוב שהוטל עליה עד ל-15 בחודש. בינתיים הייתה אבטחת העמדות החשובות סביב סטון שהיתה כעשרים קילומטרים דרומית לסדאן מוטלת על חטיבת "גרוסדויטשלנד". אולם, בהתקדמותה לעבר סטון סבלה הדיביזיה תקיפת צליפה של מטוסי "מוראן" צרפתיים.

דיביזיית השריון הצרפתית השלישית

דיביזיית השריון השלישית של צרפת בפיקודו של גנרל ברוקאר הייתה אחת מהכוחות החזקים של הצבא הצרפתי. לדיביזיה היו שני גדודים של טנקי "הוצ'קיס 39" חדשים, אף שמספר הטנקים שלה היה קטן יותר ממספר הטנקים של דיביזיית השריון הגרמנית העשירית, הייתה הדיביזיה צריכה להיות שקולה לדיביזיה העשירית בשל העובדה שהטנקים הגרמניים היו מפוזרים והיו טנקים קלים שלא מתאימים לקרב שריון בשריון. רוח הלחימה של הדיביזיה הייתה מעולה אך בשל היותה חדשה החלו הגדודים באימון דיביזיוני רק באחד במאי, ימים מועטים לפני תחילת המערכה. דיביזיית הרגלים הממונעת השלישית בפיקודו של גנרל בארטאן בוסי הייתה יחידת עילית בשיא אימוניה. כאשר קיבלה דיביזיית השריון השלישית את הפקודה לנוע ב-12 במאי חשבו רבים שהיא עוברת לשטח אימונים אחר ולא לחזית. על אף שלא הופצצה בדרכה, נתקלה הדיביזיה במכשולים רבים שנגרמו על ידי

הפצצות. בנוסף, זרם הפליטים הרב שגדש את הדרכים היווה מכשול רב ולעיתים נאלצה הדיביזיה לדרוס מכוניות אזרחיות על מנת להתגבר על העומס.

ב-14 במאי בשעה 06:00 הגיעה הדיביזיה לשטח הכינוס שלה על יד סטון ולמרות כל הקשיים שהיו לה בדרך הייתה רוח הדיביזיה מרוממת וחדורה רצון להילחם. מיד עם הגעת הדיביזיה הגיעה מפקדה למפקדת הקורפוס ה-21 החדש עליו פיקד גנרל פלאוויני, שם קיבל את ההוראות שניתנו לקורפוס כולו ולדיביזיה שלו בפרט. משימות הקורפוס היו לבלום את האויב מתחת לכיס שיצרו הגרמנים ומיד לאחר מכן לערוך מתקפת נגד כוללת על מנת להדוף את הגרמנים אל מעבר למאז. אלא שהפקודות שניתנו היו סותרות זה את זה בעצם מהותם בשל העובדה שבלימה היא פעולה המתבססת על היערכות באורך חזית ומתקפת נגד היא פעולה התקפית שדורשת ריכוז כוחות במקום אחד. לכן, בשל דיבוק הצרפתים הדוגל בחזית רצופה המתבססת על מגננה ניתנה עדיפות למשימת הבלימה על פני היציאה למתקפת נגד.

לבסוף, לאחר שנדחתה המתקפה הסב ברוקאר את תשומת לבו של פלאוויני לכך שלאחר מסע של ארבעים ושמונה קילומטרים אין הדיביזיה שלו יכולה להילחם אלא לאחר עשר שעות והציע לדחות למועד אחר את מתקפת הנגד ל-16:00. פלאוויני דחה את הצעתו של ברוקאר והורה לו לתקוף כבר בשעה אחת עשרה לפני הצהריים. למרות ההוראות המפורשות נראה היה שברוקאר מתמהמה בביצוע פקודותיו של פלאוויני מה עוד שהתדלוק התנהל באיטיות רבה עד שהדיביזיה לא הייתה מוכנה עד השעה 11:30. אך אפילו בזמן זה התעכבה התקדמות הדיביזיה אל החזית ממש בגלל נזקי התקפות ונחשול גדול של בורחים. וכך נערך הכוח להתקפה רק ב-16:00. בינתיים הדיביזיה הרגלית הממונעת השלישית סבלה מעיכובים רבים יותר ובמקום להגיע לאיזור הלחימה ב-14 במאי בבוקר, יכלה הדיביזיה לעזור לדיביזיית השריון עם שלוש יחידות סיור בלבד.

אולם, מהירות השינויים שהתחוללו בחזית גרמה לכך שפלאוויני נשאר לבדו בחזית בשל העובדה שהונטציגר חשש שהאויב יאיים על מפקדת הארמיה הסיג את מפקדתו חזרה לוורדן. כך, בשל היותו איש שריון וותיק הבין את האיכות הנמוכה של הדיביזיה של ברוקאר בשל חוסר הניסיון שלהם. על כן החליט פלאוויני בשעה 15:30 לבטל את הפקודות ההתקפיות שקיבל ולהתמקד בפקודות ההגנתיות בלבד. תוצאות החלטה זו היו מתן פקודה לדיביזיית השריון להגן על קו באורך עשרים קילומטר, היה עליה להציב טנקים בכל המעברים האפשריים בגזרתה. מאותו הרגע חדלה להתקיים דיביזיית השריון השלישית והיא הפכה לקו הגנה המורכב מטנקים בודדים בכל מקום.

בשל העומס הרב שהיה על ביוט החליט ז'ורז' להעביר את הארמיה השנייה לפיקודו הישיר ולכן היה צריך הונטציגר לדווח על פעולותיו ב-14 במאי לז'ורז'. בדיווח זה נמנע הונטציגר מלדווח על המתקפה

שהיה אמור לבצע הקורפוס של פלאוויני ואמר שכמה יחידות מחייליו לא מחזיקות מעמד. בשעה 19:00 אמר ראש המטה של הונטציגר לז'ורז' שלא ניתן היה לצאת למתקפה בשל קשיים טכניים. לאחר חצי שעה דיבר הונטציגר עצמו בטלפון ודיווח לז'ורז' על בלימה של הגרמנים בין תעלת הארדנים למאז על ידי הקורפוס של פלאוויני. ז'ורז' שהתעצבן מאוד בשל ההשתהות של הונטציגר השיב בתקיפות ואמר שדיביזיית השריון הועמדה לרשותו ועליו להמשיך מחר במלוא המרץ את המבצע שהחל היום. בפועל היה הונטציגר רחוק מאוד מהדיווח אותו נתן לז'ורז'. הונטציגר שהיה שבוי בגישה שקו מאז'ינו הוא היסוד ועל בסיסו צריך לבנות ההגנה חשב שהסתערות גודאריאן מכוונת על מנת לאגף את קו מאז'ינו. לפיכך, החליט לפעול נגד איום מדומה על ידי נסיגה לאחור מקו המאז על מנת להגן על קו מאז'ינו מעורפו. פירוש נסיגה זו היה ויתור על עמדות הגנה מעולות לאורך המאז והרחבת ראש הגשר של גודאריאן עד כדי הרחקת הגשרים הגרמניים למעבר לטווח הארטילריה דבר שצמצם מאוד את הסיכויים למתקפת נגד צרפתי ב-15 במאי. למרות כל אלו הדבר הגרוע ביותר בהחלטת הונטציגר היה התרחקות מהארמיה התשיעית, כלומר הרחבת הפער דרכו היה אמור גודאריאן לשעוט אל פנים צרפת.

מחלוקת ראשונה בין גודאריאן לקלייסט

באותו לילה ניסח גודאריאן את פקודותיו לפריצה שהייתה אמורה להתבצע ביום המחרת על ידי דיביזיות השריון הראשונה והשנייה בהתקדמות של יותר משלושים קילומטר. פקודות אלו גרמו למחלוקת בינו לבין מפקדו קלייסט²⁶. קלייסט שהתבסס על דוחות המודיעין שהראו דיווחים על תגבורות צרפתיות המגיעות מדרום ובשל היותו מנותק משדה הקרב חשש ממתקפת נגד צרפתית מדרום. חשש זה יצר מקום לדאגה לכל המפקדים הבכירים בצבא הגרמני הן בעת המערכה והן בעת תכנון מבצע "אבחת מגל". קלייסט ושאר יוצאי מלחמת העולם הראשונה זכרו היטב איך הניצחון חמק מידם בשל התקדמות מהירה של קלוק וחשיפת אגפו למתקפת נגד אנגלו-צרפתית. גודאריאן מתח ביקורת חריפה על תכניתו של קלייסט שהתבססה על התבססות בקו אליו הגיעו הטנקים הגרמנים עד להגעת הרגלים

²⁶ פאול קלייסט נולד ב-8 באוגוסט 1881 בגרמניה. שירת כמפקד גדוד במלחמת העולם הראשונה. ב-1938 הועבר למסלול פרישה אך חזר לשירות ב-1939 בפרוץ מלחמת העולם השנייה. במהלך המערכה על פולין פיקד על הקורפוס ה-22. במהלך המערכה על צרפת פיקד קלייסט על 2 קורפוסים שהרכיבו את קבוצת השריון של קלייסט. גודאריאן שהיה תחת פיקודו לא שמע להוראותיו של קלייסט לעצור את השריון עד בוא הרגלים שיתבססו בשטח. באפריל 1942 מונה על קבוצת ארמיות ב. במסגרת תפקידו אוחדו הארמיות לארמיה אחת גדולה שהייתה חלק מקבוצת ארמיות דרום. ב-1942 מונה למפקד קבוצת ארמיות א שהייתה במרכז בקרב. ב-1943 קיבל קלייסט דרגת גנרל-פילדמרשל. במרץ 1944 הודח מתפקידו לאחר שהורה על נסיגה לאחר המלחמה נשבה על ידי ארצות הברית. לאחר העברתו ליוגוסלביה ישב קלייסט בכלא הסובייטי שם נשפט 25 שנות מאסר. פאול קלייסט מת בעיר ולדימיר ב-1954.

לשם הגנה על השטח אותו כבשו הטנקים. גודאריאן ניצח לבסוף בוויכוח לאחר שהשמיע טענות נוקבות ופקודותיו בוצעו כמתוכנן.

כניעתה הסופית של הולנד

הולנד הייתה על סף כניעה. כבר בבוקר ה-14 במאי נפתחו שיחות הפסקת אש על יד רוטרדם. בינתיים הכין הלופטוואפה מתקפה רצינית על העיר במידה והתנגדות ההולנדים תימשך. ב-14:00 שעה הפציצו שישים מטוסים את העיר במשך עשרים דקות. לאחר מכן טענו הגרמנים כי ניסו ליצור קשר עם המטוסים על מנת לבטל את הפעולה אך ניסיונותיהם עלו בתוהו. ההפצצה האכזרית זעזעה את דעת הקהל העולמית. כמעט תשע מאות איש נהרגו אך ההולנדים ניפחו את המספר לשלושים אלף, הגזמה זו ביחד עם השמעת הודעת הכניעה ברדיו הצרפתי גרמה להורדת המורל של הצרפתים.

בצפון בלגיה התנהל באותו היום המאמץ הראשון של כוחות חיל המשלוח הבריטי. כוחותיו של בוק הגרמני ניסו לכבוש את לוואן אך הארטילריה של הדיביזיה בריטית השלישית בפיקודו של מונטגומרי הדפה אותם. אולם, למרות הצלחת הבריטים התנהל קרב קשה בחזית הארמיה הצרפתית הראשונה. בלילה קודם לכן הסיג גנרל פריז את כוחותיו על מנת להיערך להגנה מעבר למכשול הנ"ט הבלגי. גם לאחר פריצה גרמנית את מערך ההגנה השתמש פריז בכל כוח שיכל על מנת לסגור את הפרצה. בקרב השריון שניטש היו אבידות הצדדים שקולות אך בהיבט האסטרטגי הכללי הנזק היה חמור יותר לכוחות בעלות הברית.

באותו היום גמלאן ביקר במפקדתו של ז'ורז' ותרם רבות להעלאת המורל לאחר ההתמוטטות של ז'ורז' יום קודם לכן. למרות כל מה שראה במפקדתו של ז'ורז' הבין כי המצב חמור בהרבה ממה שחשב קודם לכן. הסיבה לכך שבתחילה חשב גמלאן כי המצב יציב הייתה הדיווחים האופטימיים של הונטציגר והוספת האופטימיות על יד ז'ורז'. בשעה 07:30 קיבל גמלאן ידיעות על כשלון התקפת הנגד מול רומל ועל עצירת התקדמותו של גודאריאן ומתקפת נגד רצינית באותו הבוקר. ידיעות נוספות שהגיעו שלוש שעות לאחר מכן הוסיפו לאופטימיות וגרמו למטכ"ל להבין כי הארמיה השלישית מחזיקה מעמד. אולם, כמה שעות לאחר מכן קיבל גמלאן דיווח על "בהלה בדיביזיית הפרשים הקלה החמישית. הגרמנים נמצאים באומיקור, על "תעלת הבאר". דיווח זה היה מדויק בהרבה מהדיווחים הקודמים והראה כמה קשה המצב בחזית. רק בשעה 16:30 שמע גמלאן לראשונה דיווח על כך שהטנקים הגרמנים חצו את המאז.

מאוחר יותר קיבל דיווח מדאיג על מתקפה גרמנית העומדת להיפתח דרך שוויץ. דיווח זה היה חלק מתכנית ההטעיה הגרמנית, גבלס, שר התעמולה הגרמני נשמע מצהיר באותו היום שתוך יממה לא

תישאר ארץ ניטרלית אחת באירופה. ידיעה זו גרמה לכך שגמלאן חשש מלהעביר את הכוחות מקו מאז'ינו לתגבורת. בסוף היום הוציא גמלאן סיכום יום שהיה מנותק למדי מהמצב בשטח. בסיכום זה נאמר כי ההתקדמות הגרמנית בסדאן נחסמה ובגזרת רומל לא היה דבר מעבר להסתננות קטנה. בלונדון נשארה עדיין שממשלה בחוסר ידיעה על המצב שבחזית.

ב-14 בחודש החלו להגיע ידיעות מדאגות אל הפרלמנט הבריטי. בשעה 19:00 הודיע צ'רצ'יל לקבינט המלחמה הבריטי כי הגרמנים הבקיעו בסדאן, חייליהם אינם עומדים בשילוב של הטנקים ומפציצי הצלילה וכי הצרפתים מבקשים עשר טייסות מטוסי קרב נוספות על מנת לסתום את הפרצה בסדאן. ידיעות דומות קיבלו גם ראשי המטות הבריטיים.

בנוסף, מרגע הפלישה הגרמנית החלו הבריטים בזריעת מוקשי ים בנהר הריין על מנת למנוע את מעבר הגרמנים שם. המוקשים הצליחו בהצלחה רבה וכל מעבר הגרמנים בנהר באיזורים מסוימים הופסק. בנוסף, נזק רב נגרם לכמה גשרים וספינות גרמניות בנהר. אולם, הצלחה מקומית זו לא היה בה כדי לפצות על המצב הקשה של בעלות הברית.²⁷

דיביזיית השריון הצרפתית הראשונה

ב-14 במאי גברה דאגתו של הגנרל קוראפ בשל התרחבות ראש הגשר של רומל. וכעת החל גודאריאן להרחיב את ראש הגשר שלו באגף השני של הארמיה. באותו לילה שבין ה-14 וה-15 במאי החליט קוראפ החלטה גורלית. קוראפ טלפן לגנרל ביוט וביקש ממנו אישור להסיג את כוחותיו לעמדות הגבול הצרפתי, משם נעה הארמיה בתחילת המערכה לשם ביצוע תוכנית הדייל של גמלאן. ביוט לא התנגד אך הורה להקים קו הגנה נוסף. למעשה קו ההגנה של ביוט לא התקיים כלל בשל התוהו שהיה במערכת הקשר הצרפתית. גנרל קוראפ ביקש מגנרל דאסטיא תמיכה אווירית על מנת לחפות על נסיגתו. דאסטיא שנתבקש להקצות את כל כוחותיו לגנרל הונטציגר השיב כי יברר מה ניתן לעשות בנושא אולם קוראפ לא ידע להגיד לדאסטיא היכן בדיוק מתמשכת החזית שלו.

אל מול ראש הגשר של רומל הי מערך הבלימה על יד פילפוויל, תשעה עשר קילומטרים ממקום כוחותיו של רומל ב-14 בחודש. אולם, פקודותיו של רומל לדיביזיית השריון החמש עשרה ב-15 בחודש היו לפרוץ קדימה במקום המרוחק שלושה עשר קילומטר ממערב לפילפוויל. רומל עצמו תכנן לנסוע עם

²⁷ צ'רצ'יל, וינסטון, מלחמת העולם השנייה, כרך שני-שעתם הנאה, עמוד 44.

הטנקים על מנת לפקד על הפעולה ממקום קדמי יותר. האגף הימני של רומל היה מאובטח בטנקים מהדיביזיה החמישית שנעו מעט מאחוריו. באותו היום בשעה 09:00 בערך, הודיע קצין הקישור האווירי שיוכל לקבל סיוע של שטוקות. רומל ביקש סיוע זה מיד על מנת לרכך את השטח שלפני הטנקים. תוך שעה הגיעו הטנקים שלו אל הטנקים של דיביזיית השריון הראשונה הצרפתית והתחולל קרב קצר.

משהגיעו טנקי הדיביזיה הצרפתית הראשונה לשטח הכינוס נערכו הטנקים במערך הגנתי וחיכו למכליות דלק שהיו מאחור. שעות ארוכות חלפו אך המכליות טרם הגיעו וברינו נאלץ לדווח לגנרל מארטאן כי לא יוכל לתקוף עם שחר. ברינו העריך כי תדלוק הטנקים יסתיים רק בשעות הבוקר המאוחרות. זמן קצר לאחר עלות השחר דווח לו כי מפציצי צלילה תוקפים את יחידותיו. לאחר מכן בשעה 08:30 תקפו הטנקים של רומל את גדודי הטנקים של הדיביזיה. בקרב זה גילו הגרמנים שנית כי תותחיהם לא חודרים את השריון העבה של הטנקים הצרפתיים. אולם, רבים מטנקים אלו היו משותקים בשל חוסר הדלק ועד מהרה הוצתו על ידי הצרפתים על מנת שלא יפלו לידי הגרמנים. לאחר מכן, המשיך רומל ועקף את דיביזיית השריון הצרפתית על מנת להמשיך להתקדם מערבה. את משימת השמדת הדיביזיה השאיר לדיביזיה החמישית שהתקדמה מאחוריו. ברינו שהבין את כוונות הגרמנים שלח פקודה להיערך למתקפה מדרום מזרח אך עוד לפני שפקודתו הגיעה אל הטנקים הגיעו אליהם טנקי דיביזיית השריון החמישית. עד שעות אחר הצהריים הצטמצם גדוד 37 הצרפתי לארבעה טנקים בלבד בעוד שגדוד שלידו, גדוד 28 נשארו שני טנקים בלבד. רק גדוד הטנקים הקלים העשרים וחמישה נשאר פחות או יותר שלם בשל העובדה שערב קודם לכן טעה בדרך ולכן לא הגיע בזמן כדי להילחם. במשך הלילה חזרה דיביזיית השריון הצרפתית הראשונה למעבר קו הגבול הצרפתי. כשראה ברינו מפקד הדיביזיה את הדיביזיה למחרת לא נותרו לה אלא שבעה עשר טנקים, השאר הושמדו או טעו בדרך.

לאחר שהטנקים של רומל עקפו את דיביזיית השריון הצרפתית התקדמו כוחותיו בשטח הפתוח והרסו מתקנים עורפיים של הארמיה התשיעית שהיו חסרי הגנה. אולם חייליו של רומל לא יכלו לאייש את השטח שכבשו מכיוון שהיו החיילים עייפים. למרות זאת היה רומל קשוח ולא איפשר להם להפסיק בפעילות. מששמע רומל כי רובאיו של ביסמארק נחשלים מאחור ויחידות אויב נכנסות לפער שבין הטנקים לחיילים סב לאחור והחל להחיש את התקדמות הרובאים. לאחר שמשימתו הושלמה החל רומל להתקדם מערבה במהירות. אבדותיה של הדיביזיה ה-7 באותו היום הסתכמו בחמישה עשר הרוגים בלבד בעוד היא מתקדמת עשרים ושבעה קילומטרים, שובה ארבע מאות וחמישים חיילים צרפתים, משמידה או שובה שבעים וחמישה טנקים ומנעה כל אפשרות של מתקפת נגד מהארמיה התשיעית.

בשעה 04:00 באותו היום דיווח ביוט לז'ורז' כי מצב הארמיה התשיעית חמור ביותר. באותו הערב כבר היה מצבה נוראי לאורך כל החזית של שמונים הקילומטרים שלה. הדיביזיה השמונה עשרה שהחלה להתכתש עם הגרמנים מהרגע בו עברו כוחותיו של רומל את המאז התפוררה כעת. כל אותו היום הסתובב מפקדה בניסיון לרכז את יחידותיו ולהקים קו הגנה על יד הגבול הבלגי. מימינו הייתה הדיביזיה העשרים ושתיים אשר בארבעה עשר בחודש לא הצליחה להדוף את חיילי הרגלים הגרמנים שצלחו את המאז וכעת סבלה מגורל דומה, מטוסים לא הפסיקו להפגז אותם כל אותו היום. למרות התפוררות הקורפוס האחד עשר של גנרל מארטאן ציווה עליו קוראפ לעצור את הגרמנים בקו הגבול. הדיביזיה הממונעת החמישית שהגנה על איוואר נאלצה לסגת בשל חשש כיתור לאחר נסיגת הקורפוס האחד עשר למרות שכמעט ולא הותקפה באותו היום. כך נשארה רק דיביזיה אחת בצפון החזית של גנרל קוראפ, הדיביזיה הרביעית הצפון אפריקאית. דיביזיה זו שעמדה כנגד רומל ביום קודם לכן נצטווה לסגת ולהגן באיזור פילפוויל אך בשל חוסר ארטילריה כותרה דיביזיה זו על ידי הטנקים של רומל. מקצת הטנקים הגרמנים הגיעו למפקדת הדיביזיה ממנה נמלט מפקד הדיביזיה סאנסלם בעור שיניו. בחמישה עשר במאי כבר לא הייתה הדיביזיה הרביעית כוח לחימה יעיל.

בחזית הדרומית יותר באחריותו של הקורפוס הארבעים ואחד נמשכה התמוטטות הארמיה התשיעית. פקודתו של קוראפ לסגת לאחר גרמה לתוצאות נוראיות, דיביזיה 102 הייתה יחידת מצודה שלא אמורה להתנייד ולכן לא הייתה לה יחידת תובלה והדיביזיה השישים ואחת הייתה חסרה כלי רכב לפינוי מהיר. ב- 15 במאי לפנות בוקר תקפו פלסים גרמניים מצוידים בלהביורים ועם חיפוי ארטילרי את הבונקרים הראשונים ועוד לפני הזריחה היו כל הבונקרים בקו הראשון בידם ועד לשעה 08:30 גם הבונקרים האחוריים. מיד לאחר כיבוש הבונקרים עברו הטנקים את המאז והחלו מתקדמים במהירות. רק אז הגיעה משאית עמוסה באלף מוקשי נ"ט שהיו נחוצים מוקדם יותר אך הטנקים הגרמנים פוצצו אותה. מדרום למונתארמא סיימו דיביזיות הרגלים השלישית והעשרים ושלוש הגרמניות את צליחת המאז והחלו בבניית גשרים לצורך העברת הטנקים של דיביזיית השריון השמינית בפיקודו של ריינהארט את המאז.

הדיביזיה המאה ושתיים הצרפתית נטולת התובלה כותרה במהירות. משמאל לדיביזיה השישית כבשו יחידות רגלים ממונעים את הערים שארלוויל ומאזיאר. היסטוריון מלחמה שנע עם הכוח תיאר את הכיבוש: "החנויות היו סגורות על בריח, הבתים נעולים. כל התושבים ברחו ואנו עשינו את דרכנו ברחובות עזובים דוממים כמוות." לאחר מכן הופתע לראות קבוצה של חיילים צרפתיים שבראשה קפטן נעה לכיוונם וכך כתב:

"הם לא היו חמושים וראשיהם לא היו מורמים... הם צעדו מרצון, ללא שומר, אל השבי. מאחורי פלוגה ראשונה זאת ראיתי קבוצות נוספות ואחריהן עוד ועוד... לבסוף היה מספרם 20,000 בגזרת הקורפוס שלנו וביום זה. בלא רצון נתהרהרת בפולין ובמחזות שנראו שם. דבר זה הוא חסר-פשר. כיצד יתכן כי אחרי קרב עיקרי ראשון על אדמת צרפת תלבש התוצאה ממדים כה עצומים? כיצד יתכן, כי חיילים צרפתיים אלה על קציניהם, כה מדוכדכים, כה שבורים ברוחם, יניחו לעצמם ללכת מרצון, פחות או יותר אל השבי?"

בשעה 11:00 נשבה מפקד מחצית מבריגדה 42 שהגנה על מונטארמא, משכנתה מימין מחילי הבריגדה 52 נשארו רק עשרה קצינים וחמש מאות חיילים מתוך שבעים קצינים ואלפיים ושש מאות חיילים. למחרת נשבה מפקד הדיביזיה ומספר אנשי הדיביזיה היה פחות מאלף ומאתיים זה היה סופה של הדיביזיה המאה ושתיים. הדיביזיה השישים ואחת שלא הייתה נתונה במתקפה חזיתית כשכנתה אוגפה והטנקים השועטים השמידו את הטנקים בצורה מדהימה, בכביש ליד ברינמאל נעו ארבעה טנקים על יד שדרה של ארבעים כלי רכב צרפתיים וירו בהם בזה אחר זה, לאחר שכמעט נגמרה התחמושת של הגרמנים הגיעה שדרה נוספת בעלת שבעים וחמישה כלי רכב, שדרה זו הושמדה גם היא. עד להצטרפותם חזרה אל הכוח העיקר שבו ארבעה טנקים אלו חמש מאות איש והשמידו מאות כלי רכב. בתנאים אלו התמוטטה הדיביזיה השישים ואחת שהייתה דיביזיה מסוג ב' ומפקדה נאלץ לדווח למפקדת הארמיה כי הוא נותר לבדו. כעת ניתן לומר שגם הקורפוס הארבעים ואחת הצרפתי הושמד ולא התקיים יותר. באותו היום התקדמו הטנקים של ריינהארט שישים קילומטר מהמאז והגיעו למרחק של חצי שעת נסיעה ממפקדת הארמיה התשיעית. מערך הביניים שהקים קוראפ נפרץ כולו באותו היום.

כל אותו הלילה שבין ה-14 ל-15 בחודש זעם ז'ורז' על האופן בו השתמשו בדיביזיית השריון השלישית ובשעה 06:00 ציווה על הונטציגר לקיים מתקפת נגד והוסיף כי מתקפה זו חשובה ביותר בשל המצב הקשה של הארמיה התשיעית. הונטציגר העביר את פקודת המתקפה לפלאוויני שהיה אחראי על דיביזיית השריון השלישית והדיביזיה הממונעת השלישית. בשעה 11:30 פקד פלאוויני על דיביזיית השריון השלישית ועל דיביזיית הרגלים הממונעת השלישית לתקוף בשעה 15:00. על פי התכנון המתקפה הייתה צריכה להתבצע בשיטה של התקפה רגלית בסיוע טנקים. בינתיים נפרסה כבר דיביזיית השריון למגננה לאורך כל החזית ובנוסף סבלה מתקלות רבות הן בשל העובדה שהטנקים החדשים והן בשל חוסר ניסיון הצוותים. בשעה 14:30 הודיע ברוקאר מפקד דיביזיית השריון כי לא יוכל להגיע לעמדות שנקבעו בזמן ולכן נדחתה המתקפה לשעה 17:30.

הקרב על סטון

בינתיים, חטיבת גרוסדויטשלנד לא המתינה להתקפה הצרפתית אלא נעה קדימה ואיימה על סטון. תנועה זו גרמה לשיבוש נוסף בתוכניותיו של פלאוויני כי כעת היה צריך להקצות כוחות גם להגנה על סטון. בסטון התנהל קרב אכזרי כל אותו היום והשליטה בכפר עברה מצד לצד פעמים רבות באותו היום. מצד הגרמנים היה זה קרב רגלים בלבד שכן דיביזיית השריון העשירית טרם חצתה את הנהר ולא יכלה לעזור. הסיבה היחידה שחטיבת הגרוסדויטשלנד לא נרמסה אותו היום תחת השריון הצרפתי הייתה הפעלת תותחי הנ"ט במהירות. ביום זה היו אבידות פלוגת הנ"ט הגרמנית גדולות אך הם השמידו לטענתם שלושים ושלושה טנקים. מצד הגרמנים נראה המצב חמור ביותר ובשעה 17:00 הודיע מפקד החטיבה כי חייליו תשושים ואינם מסוגלים עוד להילחם. כל הכוחות הרגליים מדיביזיית השריון העשירית הוזעקו מהר לעזרתם וכוח שריון קטן נשלח לקראת כוח שריון צרפתי. מתקפת הנגד הצרפתית יצאה לדרך בשעה 17:30 אך מיד עצרה פקודתו של ברוקאר את המתקפה בשל חוסר ההשתתפות של שני גדודי טנקים. מן הדאגה של הגרמנים ממתקפת הנגד ניתן להבין עד כמה הייתה התקפת הנגד משפיעה לו יצאה לדרך. באותו ערב הודח ברוקאר על ידי הונטציגר בשל כשלונם. למחרת היום עם שחר כבשו בגרמנים את סטון בהתנגדות מועטה ומאוחר יותר הגיעה תגבורת של דיביזיה ממונעת לחטיבה. כל מה שנשאר לגרמנים ב-16 בחודש היה להשמיד את הטנקים הצרפתים הפזורים מסביב לסטון.

"פיקוד טושון"

ביום קודם לכן הזעיק גנרל ז'ורז' את גיבור מלחמת העולם הראשונה ושלח אותו לחזית כדי להקים את "פיקוד טושון" על מנת לחבר את הקשר בין הארמיה התשיעית לארמיה השנייה. באותו היום ביקר טושון אצל מפקדים הכפופים לו ורק בשעה 16:00 הגיע למוצב הפיקוד של הונטציגר. הכוחות שהועמדו לרשותו היו הקורפוס הארבעים ואחד, הדיביזיה החמישים ושלוש, אחת מחטיבות הפרשים, הדיביזיה הארבע עשרה ומאוחר יותר גם דיביזיית השריון השנייה.

אל מול התקדמות דיביזיות השריון של גודאריאן נעמדו חטיבה אחת מהדיביזיה הארבע עשרה וחטיבת נוספת. מנגד, עיקר הלחימה הוטל על רובאי דיביזיית השריון הראשונה. כל אותו היום הלמו כוחותיו בצרפתים שהתגוננו היטב אך חייליו היו עייפים ותשושים. קציני החטיבה התלוננו על המשימות החדשות שקיבלו אך רק באלק מפקד החטיבה לבדו ידע כי הם עומדים בפני מערך ההגנה הצרפתי האחרון. באלק, שרצה לעודד את לוחמיו להמשיך להילחם יצא בראש המתקפה. חטיבת הצרפתים שעמדה מנגד נלחמה בעקשנות עד 18:00 אז כבר כמעט הושמדה כליל. קולונל מארק, מפקד החטיבה נשבה ושני מפקדי גדודים נהרגו. למרות ההצלחה בבלימת הדיביזיה הראשונה, הדיביזיה השנייה

הבקיעה בקלות את היחידות אחוזות הבהלה של הדיביזיה החמישים ושלוש וכבר בסוף היום הגיעו ראשוני חייליה לטנקים של מונטארמא. בסוף אותו היום כבר היו ראשי הגשר הגרמניים לראש גשר אחד גדול שרוחבו מאה קילומטרים.

דיביזיית השריון השנייה שהורכבה בינואר אותה שנה נשלחה ב-11 במאי לתגבור הארמיה השנייה. ב-13 בחודש שלח אותה ז'ורז' לעבר שארלרוא בעקבות דיביזיית השריון הראשונה וכך הרחיק אותה מאזור הסכנה בסדאן. בשל החוסר במובילי טנקים נעה הדיביזיה ברכבת אך בשל העובדה שדיביזיית השריון הראשונה הובלה גם כן ברכבת ותפסה את רוב המקום נמשכה העמסת הטנקים עד לבוקר ה-15 במאי. הפצצת הגרמנים לא הקלה על מלאכת ההעמסה והתוצאה הייתה שהדיביזיה נפרסה על פני שטח רחב ביותר. לאחר שמפקד הדיביזיה, ברישא נאלץ להודות כי אינו יודע היכן נמצאים כוחותיו הועבר פיקוד הדיביזיה לקוראפ. בינתיים, על פי הוראותיו של ז'ורז' נעה הדיביזיה לעבר הנקודה הדרומית ביותר בקו העצירה של הגנרל קוראפ. תוך כדי תמרון זה פרצו הטנקים של ריינהארט קדימה ולמעשה תקע טריז במרכז דיביזיית השריון השנייה. כשנתקלה השדרה העיקרית של הטנקים הצרפתים בטנקים גרמנים סטו הטנקים ונעו צפונה. כך בבוקר ה-16 בחודש היה כוח השריון של דיביזיית השריון השנייה פרוס על שטח עצום נטול אספקה וחסרה לו מחצית מהארטילריה. מצדו השני של הכוח של ריינהארט הייתה כל האספקה של הדיביזיה ביחד עם טנקים מועטים וסוללת ארטילריה אחת. דיביזיית השריון השנייה התמוטטה עוד לפני שנכנסה לקרב. חוץ מזה, היו הגנרלים טושון וז'ורז' חסרי ידע כלשהו על מצב הדיביזיה זמן רב.

גנרל ז'ירו

עם שחר ב-15 במאי טלפן ביוט לז'ורז' ואמר לו שצריך להפיח רוח לחימה בארמיה התשיעית וכי גנרל ז'ירו נראה לו מתאים למשימה. בשיחת טלפון שהתנהלה מאוחר יותר עם קוראפ אמר ז'ורז' לקוראפ כי הסתבר לו כי איבד את שלוות רוחו ואינו מתאים יותר לפקד על הארמיה ועם ערב עברו שאריות הארמיה התשיעית לפיקודו של גנרל ז'ירו. גנרל ז'ירו תואר על ידי רבים כמפקד נלהב ביותר. אולם, על מנת לייצב את המצב בארמיה התשיעית היה צריך יותר מהתלהבות והשאלה היא אם יספיקו כוחות הדיביזיה השביעית שבפיקודו של ז'ירו שיגיעו יחד איתו על מנת לייצב את המצב. באותו לילה שידר ז'ירו שדר ראשון לביוט בו הערכת המצב:

אין לי כל ידיעות על הקורפוס ה-11. לדיביזיה של סאנסאלם (הצפון-אפריקנית ה-4) יש כנראה יחידות ממערב לפילפוויל. אין ידיעות על הדיביזיות ה-18 וה-22, ונראה כי נתפוררו. הדיביזיה של ווטיא (ה-61) נטשה את רוקרוא ונסוגה לקו השני... דיביזיית השריון ה-1 הלמה היום באיזור

מאטא. עליה להלום שנית באיזור פילפוויל, אולם לא קיבלתי כל מידע. ההתרשמות שלי
חמורה, ביחוד לגבי האגף הימני שלי, עקב ההתקדמות המהירה של השריון הגרמני."

דיווח זה מראה עד כמה מערכת הקשר הצרפתית הייתה גרועה ועד כמה היה המצב חמור בגזרת
הארמיה התשיעית לאחר מכן, בחצות, קיבל ז'ירו דיווח על הגעת הטנקים הגרמניים למרחק תשעה
עשר קילומטרים בלבד ממפקדת הארמיה.

בצפון בלגיה שוב הותקף חיל המשלוח הבריטי על ידי הארמיה הגרמנית השישית ושוב הדף אותם.
בסוף אותו היום היה הלורד גורט מרוצה מהתנהלות חייליו. למרות שאחר הצהריים הובקעה חזית
הארמיה הצרפתית הראשונה עמד קו ההגנה יפה במתקפה הגרמנית. אולם, החשיפה של אגף
הארמיה הצרפתית הראשונה בשל הבקעת הגרמנים בחזית הארמיה התשיעית הייתה מכריעה וב-
18:00 באותו היום הורה ביוט על נסיגה כללית לעבר קו הגבול הצרפתי, המקום בו היו אמורים להיות
לפני תוכנית הדייל של גמלאן. נסיגת הצרפתים הייתה אמורה להתנהל בשלושה שלבים במשך שלושה
לילות ולסיים את הנסיגה ב-19 בחודש עם שחר. בלאנשאר, מפקד הארמיה הראשונה קיבל את
ההוראה מיד אך הלורד גורט קיבלה רק ב-05:00 למחרת כאשר שלח את אחד מקציניו למפקדת
הארמיה הראשונה והלה ראה במקרה את פקודת הנסיגה. אולם, הבלגים לא ידעו דבר על תוכנית
הנסיגה עד ל-16 בחודש ב-10:00. לאחר מקרה זה התערער אמונו של גורט בפיקוד הצרפתי הבכיר
עוד יותר.

הפעילות האווירית

ב-15 במאי בשעה 06:30 פקד ז'ורז' על דאסטיא כי ירכז את כוחותיו בחזית הארמיה התשיעית ולא
בחזית הארמיה השנייה אולם, אחר האבדות שספג חיל האוויר הצרפתי לא היה לדאסטיא אלא מאתיים
שלושים ושבעה מטוסי קרב, שלושים מטוסי קרב ליליים ושלושים ושמונה מפציצים להגנת פריז והחזית
הצפונית כולה. באותו היום יכלו מטוסי הקרב לבצע מאתיים גיחות בלבד, שלא היה בהן די על מנת
להגן על הארמיה התשיעית ממטוסי השטוקה. מבין מפציצי של צרפת נשלחו שישה מטוסים לסייע
להתקפת הנגד של פלאוויני ותשעה מטוסים להפציץ את כוח השריון של ריינהארט. לאחר האבדות
הכבדות שהיו בהפצצה מגובה נמוך הפציצו המטוסים מגובה ארבע מאות וחמישים מטר וכולם חזרו
לבסיסהם בשלום אך לא פגעו כלל במטרותיהם. בינתיים לא פסקה הפצצת הגרמנים על שדרות
האספקה והתגברות הצרפתיות. כל יום יצאו מטוסי תצפית גרמנים מבלי שנשלחו שום כוחות להפילם
עד להגעת מפציצים על מנת להפציץ את הכוחות הצרפתיים.

לאחר אבידות חיל האוויר הבריטי ב-14 בחודש, הופסקה פעילות מטוסי ה"באטל" בשעות היום. המאמץ האווירי הבריטי העיקרי היה שליחה של שניים עשר מטוסי "בלאנהיים" לתקוף את כוחותיו של רומל. באותו לילה יצא לפועל מבצע בריטי שלא השפיע כהוא זה על גורל צרפת. באותו לילה יצאו תשעים ושישה מטוסים להפציץ את גרמניה כששבעים ושמונה מתוכם מכוונים למפעלי נפט. אולם רק עשרים וארבעה מטוסים מצאו את מטרותיהם. פעולה זו לא הצליחה ולא הוסט אף מטוס או תותח גרמני מצרפת. עם פרוץ המערכה שהו בצרפת עשר טייסות של מטוסי קרב בריטים וב-13 במאי הועברו לשם שתי טייסות נוספות. ב-14 בחודש ביקש ריינו מצ'רצ'יל עשר טייסות נוספות לסיוע באיזור סדאן. למחרת העלה צ'רצ'יל את בקשת ריינו לסדר היום בקבינט המלחמה. בקשה זו גרמה למחלוקת רבה בקבינט. מרשל האוויריה דאודינג²⁸ שהתנגד לשליחת טייסת נוספת קם, צעד סביב שולחן הדיונים והניח לפני צ'רצ'יל גרף המראה את האבדות הצפויות למטוסים במידה וישלחו עשר טייסות נוספות. ביום העשירי הגיע הגרף לאפס. גרף שיעור האבדות עשה את שלו ולאחר מכן היה רוב נגד שליחת מטוסים נוספים. בינתיים התעוררה בצרפת סכנה נוספת בדמות הטנקים שאיימו על בסיסי האוויר הקדמיים ולכן הסיט באראט כמה מיחידותיו דרומה.

צ'רצ'יל, קיבל שיחת טלפון בשעה 07:30 באותו היום בו אמר כי הצרפתים נחלו מפלה. ריינו נשמע שבור ברוחו ולאחר שצ'רצ'יל לא הגיב מיד הוא חזר ואמר כי צרפת הפסידה בקרב. צ'רצ'יל ענה לו כי לא ייתכן כי הדבר קרה כל כך מהר אך ריינו חזר ואמר כי החזית הובקעה בסדאן והגרמנים עוברים שם בהמוניהם עם טנקים ושריוניות. צ'רצ'יל ענה מיד כי ניסיון העבר מלמד כי לאחר כמה ימים יצטרכו הגרמנים לעצור לקבלת אספקה וכי הוא זוכר את המתקפה הגרמנית בשנת 1918 שלאחר כמה ימים

²⁸ יו דאודינג נולד ב-24 באפריל 1882 בסקוטלנד. למד באקדמיה הצבאית וולוויץ' והתגייס לחיל התותחנים. בדצמבר 1913 קיבל את רשיון הטיס שלו ועבר לחיל האוויר המלכותי. במלחמת העולם הראשונה מונה למפקד טייסת 16 בצרפת. בשנת 1933 קודם לדרגת מרשל אווירי ושנה לאחר מכן קיבל תואר אצולה. קצת לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה מונה למפקד טייסות הקרב. ביוני 1939 היה אמור לפרוש משירותו הצבאי אך התבקש להישאר עד מרץ 1940 בשל המתח שקדם למלחמה. זמן קצר לפני התמוטטות הצבא הצרפתי דרש להחזיר את כל מטוסי הקרב הבריטיים לבסיסייהם בטענה שכעת הם יצטרכו להגן על שמי בריטניה. דאודינג הזהיר מפני תבוסה של בריטניה במידה ויאבדו מטוסי קרב נוספים. צ'רצ'יל קיבל את הצעתו למרות הבטחתו לראש ממשלת צרפת. בשל נחיתות הגרמנים בים החליטו הגרמנים להשיג קודם לפלישה עליונות אווירית מוחלטת ולכן החלו לתקוף שדות תעופה ותחנות מל"ם בבריטניה. תפקוד ההגנה בהתקפות אלו היה בסמכותו של דאודינג והוא הצליח בו עד שפסקו הפצצות הגרמנים. בתום הקרב על בריטניה קיבל עיטורים על ההכנות וניהול הקרב. בנובמבר 1940 פוטר דאודינג ועבר לארצות הברית על מנת לסייע לתעשייה האווירית. ביולי 1942 פרש מחיל האוויר וכתב את הספר: "שתיים עשרה לגיונות של מלאכים", שיצא לאור רק בשנת 1946 מחשש שהגרמנים יעשו בו שימוש במלחמה. יו דאודינג מת בביתו שבטונברייג' ב-15 בפברואר 1970.

הוכרחו הגרמנים לעצור לקבלת אספקה ואז הגיעה ההזדמנות למתקפת נגד. בכל זאת, חזר ראש ממשלת צרפת ואמר כי הם הובסו בקרב.²⁹

בסוף אותו היום התנהלה מחלוקת עקרונית נוספת בין גנרל קלייסט לבין גודאריאן. גודאריאן רצה להמשיך להתקדם ביום המחרת, אך קלייסט פקד עליו לעצור ולחכות עד להתבססות הגרמנים בראש הגשר. גודאריאן לא היה מוכן לשום עצירה בשל העובדה שכך יאבד את גורם ההפתעה וההצלחה הראשונית שהשיגו כוחותיו. על מנת לשכנע את מפקדו השווה גודאריאן את המקרה בתחילת מלחמת העולם הראשונה בה התערבות של הפיקוד הצבאי מנעה ניצחון. השוואה זו שכנעה את קלייסט והוא נכנע לדרישת גודאריאן לקבל את חופש התנועה.

בחזית גודאריאן בסטון התנהל שוב קרב אכזרי. בלילה בין ה-15 ל-16 בחודש עלה בידי הצרפתים לקדם שתי פלוגות טנקים לתוך הכפר ואלו השמידו עד מהרה כשניים עשר טנקים גרמנים אך כפי שאירע כבר כמה פעמים היה התיאום בין הרגלים לטנקים הצרפתים גרוע ולכן עם צהריים נהדפו החיילים הרגליים הצרפתים מהכפר. באותו היום הוחלפה חטיבת גרוסדויטשלנד והוחלפה בדיביזיית רגלים חדשה. ההבדל בין חיילי קו שני אלו לבין חיילי העילית הגרמנים שתקפו את סדאן בראשונה היה רב. אולם, עדיין לא הצליחו הצרפתים להשיג התקדמות ניכרת. החיילים הגרמנים החדשים לחמו בשיטה של לוחמה בקו קבוע ולא כפי שלחמו החיילים הראשונים. מצב זה היה אידיאלי לצרפתים לבצע מתקפת נגד אך לא היה לגנרל הונטציגר כוח שריון רציני. מרגע זה והלאה נשארה הארמיה הצרפתית השנייה מאחור ולא היה לה תפקיד חשוב בהמשך המערכה.

באותו היום החלה התנועה המהירה של דיביזיות השריון הראשונה והשנייה הגרמניות. גודאריאן עצמו התקדם בראש כוחותיו בזחל"ם קשר. למרות שתצפיות הלופטוואפה לא יכלו לתאר בבירור את מצב הצרפתים, יכלו להבין חיילי הדיביזיה כי אין מולם כל כוח מגן ראוי לשמו. גודאריאן וגנרל קאמפפ, מפקד דיביזיית השריון השישית קבעו את נתיבי ההתקדמות של כל אחת מהיחידות ופקדו להתקדם עד טיפת הדלק האחרונה. בסוף אותו היום הגיע הכוח המוביל של הקורפוס של גודאריאן למרחק שבעים ושלושה קילומטרים מנקודת ההתחלה בתחילת היום. אולם, מאחורי כוח זה לא היה חייל גרמני

²⁹ צ'רצ'יל, וינסטון, מלחמת העולם השנייה, כרך שני-שעתם הנאה, עמוד 46.

אחד מלבד כמה יחידות אספקה. רק ב-16 במאי הגיעו דיביזיות הרגלים הגרמניות הקדמיות לסדאן. מצב זה עורר דאגה רבה בקרב המצביאים הגרמניים שבעורף, במפקדת קבוצת השריון ומאחור בפיקוד הבכיר יותר אך אצל גודאריאן לא התעוררה שום דאגה.

במשך אותו היום כמעט ולא בוצעה שום פעולה כנגד קבוצת השריון של קלייסט. דיביזיית הפרשים הקלה חזרה באותו היום לחזית והצטרפה להתקפה של דה גול³⁰ על האגף הדרומי של הכיס הגרמני שעל ביצועה ב-17 בחודש הורה ז'ורז'. מפקד הדיביזיה, גנרל פטייא החליט לשלוח סיור לעבר אזור התקיפה. כשהגיעה למרחק שמונה קילומטרים מהיעד נתקל הסיור בכוח של דיביזיית השריון השנייה ונפגע קשות. באותו זמן שלח פטייא גדוד טנקים להגנה ליד סיסון. גדוד נוסף נשלח להשתלט על הכפר לייס ולחבור לכוח של דה גול. ב-19:00 נפגש הכוח בטנק אחד מכוחותיו של דה גול. שלוש שעות לאחר מכן נשמעה אש מקלעים שהעידה על קרבתם של טנקים גרמניים.

בחזית רומל היה שקט בתחילת היום עד שז'ורז' מפקד הארמיה התשיעית התחיל לקוות כי מצב החזית התייצב. אולם, באותו היום היה תפקידו של רומל לפרוץ את הגנות קו הגבול הצרפתי. רומל, שהושפע מתעמולת בעלות הברית שקו מאזינו משתרע לכל אורך הגבול הצרפתי היה בטוח שזה קו מאזינו וארגן את כוחותיו למתקפה רצינית לשבירת ההגנה. לפני הצהריים הגיע לפתע מפקד הארמיה גנרל קלוגא והביע את תמיהתו על כך שהדיביזיה טרם החלה לנוע. רומל שהסביר את המצב והראה את

³⁰ שארל דה גול נולד ב-22 בנובמבר 1890 בליל שבצרפת אך גדל בפריז. למד באקדמיה הצבאית "סן-סיר" והתגייס ב-1912 לחיל הרגלים. נלחם במלחמת העולם הראשונה ונפצע כמה פעמים. לאחר המלחמה שירת במטהו של הגנרל מקסים וויגאן ולאחר מכן במטהו של הגנרל אנרי פטן. ב-7 באפריל 1921 נישא לאיבון וידאו ולזוג נולדו 3 ילדים. ב-1934 פירסם את ספרו: "לקראת צבא מקצועי" על אסטרטגיות לחימה. בתחילת מלחמת העולם השנייה היה בדרגת קולונל. לאחר הצלחת הגרמנים בתחילת המערכה על צרפת מונה זה גול למפקד דיביזיית השריון ה-4. ב-6 ביוני 1940 מונה לשר ההגנה הצרפתי והיה אחראי לתיאום עם הבריטים. לאחר שממשלת פטן החלה לדון על כניעה הבין דה גול כי חייו בסכנה והחליט לצאת ללונדון. ביוני 1940 נאם נאום לאומה הבריטית בו הכריז על הקמת ממשלת צרפת החופשית ולאחר מכן החל להקים כוח צרפתי צבאי. ב-4 ביולי גזר בית דין צבאי בטולוז עונש של 4 שנות מאסר ולאחר מכן ב-2 באוגוסט הוחמר עונשו לעונש מוות. ב-1944 נכנס לצרפת כגיבור לאומי ובספטמבר של אותה שנה מונה לראשות הממשלה. דה גול התפטר מתפקידו ב-20 בינואר 1946. ב-1 ביוני 1958 מונה דה גול בשנית לראשות הממשלה. בינואר 1959 הושבע דה גול לנשיא. ב-22 באוגוסט ניצל מניסיון התנקשות על ידי אש אוטומטית שנפתחה על מכוניתו. בדצמבר 1965 נבחר בשנית לנשיאות. דה גול פרש ב-28 באפריל 1969 מתפקידו כנשיא. שארל דה גול מת ב-9 בנובמבר 1970 מקוצר נשימה.

תוכניות ההתקפה קיבל אישור למתקפה. אחת היחידות הצרפתיות שעמדו מול רומל באותו יום ה-16 במאי הייתה הדיביזיה השמונה עשרה שהייתה הראשונה לחטוף מכוחותיו של רומל. באותו היום דיביזיה זו נלכדה בצהריים לאחר התנגדות קצרה ומפקדה, גנרל דיפא מצא את עצמו לבדו.

לאחר שעברו את הביצורים בגבול צרפת המשיכה הדיביזיה השביעית להתקדם כשמפקדה, רומל נוסע בטנק הפיקוד של רותנבורג בהגיעם אל הכפר קלארפא הוזהרו ממוקשים בדרך ולכן סטו מהדרך ונעו בשדות שסביב. לפתע ראו הגרמנים ביצורים צרפתיים כשמאחוריהם היו כמה חיילים צרפתיים. בתחילה חשבו הגרמנים כי יוכלו לכבוש את המקום בקלות אך ברגע שפתחו באש נכנסו כל החיילים לתוך הבונקר המבוצר ונתחה אש נ"ט על הטנקים בעוד אש מקלעים מכסה על כל השטח הפתוח. בתחילה לא ידעו הגרמנים כיצד יחצו את המכשול. בלילה פקד רומל על פריצה רגלית באמצעות פיצוץ המכשולים וכך לאחר כמה שעות פתחו פלסי הדיביזיה את הדרך מערבה.

רומל מתקדם בלילה ומפתיע את הצרפתים

לאחר מכן הורה רומל לטנקים להתקדם במלוא המהירות על מנת להפריע לפעילות מניחי מוקשים או חוליות נ"ט. מהלך זה הפתיע למדי את הצרפתים, הן בשל ההבקעה המהירה את ביצורי הגבול והן בשל ההתקדמות הגרמנית בלילה בניגוד לכל מה שידעו עד אז. עם הגיעו לאוואן העריך רומל כי שם יהיה כוח צרפתי חזק ובכל זאת פקד על הטנקים לנוע קדימה במלוא המהירות. למעשה היו באוואן את שאריות דיביזיית השריון הראשונה. כמה מהטנקים הצרפתיים הצליחו להיכנס לשורת הטנקים הגרמנים ולהשמיד כמה טנקים אך הושמדו עד הבוקר. מכל הדיביזיה הצרפתית נשאר שלושה טנקים בלבד ומאוחר יותר הושמדה גם הארטילריה.

לאחר כיבוש אוואן ביקש רומל הוראות נוספות ממפקדת הקורפוס אך לא נענה. רומל החליט להמשיך בהסתערות מערבה ולנסות לכבוש את מעבר הנהר סאמבר, מרחק שמונה עשר קילומטר מאוואן. לבסוף עבר חוד החנית של רומל את הנהר סאמבר והגיע למרחק שלוש קילומטר מאוואן. לאחר יום עמוס זה היו חייליו תשושים ועייפים והטנקים היו חסרי תחמושת ודלק. אולם רומל מיהר לחזור לאחור על מנת לקדם את שאר הדיביזיה. מאז בוקר ה-16 בחודש ועד בוקר ה-17 התקדמה הדיביזיה של רומל שמונים קילומטרים אך רוחב הפרצה היה קילומטר וחצי בלבד. לפי כל חוקי הלחימה היה זה מעשה מטופש שיכול להיגמר באסון אך השפעת הפרצה על הצרפתים הייתה אדירה, היא גרמה להתמוטטות של כל ניסיון התקפת נגד על הבליטה הגרמנית מצפון.

העצירה הגרמנית הראשונה

כבר ב-16 בחודש דאג היטלר לגבי ביטחון האגף השמאלי של הכיס הגרמני שהלך והתארך מיום בשל התקדמות השריון ובשל העובדה כי דיביזיות הרגלים שאמורות להגן על השטח טרם הגיעו. ראש מטהו, גנרל האלדר שבתחילה התנגד מאוד לתוכנית הבין כעת כי זו הדרך הטובה ביותר ולא חשש ממתקפת נגד באגף השמאלי. הדוחות שקיבל שהיו מדויקים למדי הראו כי אין סימן לסכנה מדרום וב-19:00 דיווחו כי כל ניסיונות ההתקפה מדרום נהדפו. למחרת, ב-17 במאי הבין האלדר כי קטנה סכנה ממשית גם להתקפת נגד מצפון וביומנו כתב כי נראה שהצרפתים לא עושים מאמצים לסגור את הפרצה הגרמנית. ההתפתחות הכללית נראתה להאלדר טובה והוא תמך בהמשכת הפעולה מערבה. ב-10:30 הורה האלדר לראש המטה של רונדשטאט שלא לעצור את כוחותיו על גדות נהר האואז אלא להמשיך מערבה.

היטלר, שלא סמך על יועציו נסע למפקדת קבוצת הארמיות של רונדשטאט וגילה כי דעותיו של רונדשטאט דומות לשלו וכי יש לעצור את התקדמות הטנקים. רונדשטאט שהושפע רבות ממלחמת העולם הראשונה דאג כבר מה-15 במאי ממתקפת נגד אימתנית שתנחת על כוחותיו ולכן הורה לקבוצת השריון של קלייסט לעצור את התקדמותה ולא לחצות את נהר האואז עד ל-18 במאי. בביקורו אצל רונדשטאט אישר היטלר את הגישה.

ביום 16 בחודש בשעה 01:00 נסע צ'רצ'יל לפריז. עם הגעתו של צ'רצ'יל הבין כי המצב קשה לאחר שהקצינים שקיבלו את פניהם אמרו כי הם מחכים להגעת הגרמנים לפריז בימים הקרובים. כשנכנס צ'רצ'יל לחדר הישיבות בו ישבו ריינו, דאלאדיא וגמלאן ראה את כולם עומדים סביב שולחן הישיבות. צ'רצ'יל מתאר כי דכדוך היה על פני הנוכחים בחדר. לפני גמלאן ניצבה מפה גדולה המראה את המצב בחזית בו נראה פס דיו שחור המראה את כוחות בעלות הברית. במפה זו נראה טריז קטן בסדאן. גמלאן הסביר בקצרה מה המצב בחזית. לאחר שסיים גמלאן את תאורו שאל צ'רצ'יל היכן העתודה הצרפתית ונענה כי אין. באותו זמן, נראו פקידים עם עגלות מלאות בארכיונים בדרך למדורות גדולות במטרה לשורפם על מנת שלא יפלו לידי האויב.³¹

³¹ צ'רצ'יל, וינסטון, *מלחמת העולם השנייה*, כרך שני-שעתם הנאה, עמוד 48.

ב-17 במאי בבוקר קיבל גודאריאן שדר תקיף ביותר לעצור את התקדמות הקורפוס ושעליו לדווח בעצמו על המצב לקליסט שיגיע למפקדתו באותו הבוקר. עם הגעת קליסט מיד החל לנזוף בגודאריאן על כך שסירב לפקודותיו. גודאריאן שהתנגד לפקודה ביקש להתפטר. קליסט, שהופתע מהבקשה ציווה עליו להעביר את הפיקוד לגנרל פייאל, מפקד דיביזיית השריון השנייה. משהבין גודאריאן כי היטלר בעצמו שבתחילה תמך בצורת הלחימה ובניצול ההבקעה הראשונית נתן הוראה לעצור הוא הזדעזע כולו והחליט לטוס למפקדת קבוצת הארמיות על מנת לדווח על המתרחש. מששמע רונדשטאט על כוונותיו של גודאריאן הורה לו להישאר במקומו והודיע לו שנשאר בתפקידו. גנרל ליסט, שנשלח לגודאריאן על מנת להסביר לו את מהלך הדברים השתכנע מטיעונו של גודאריאן והצליח להרגיע את רונדשטאט שאין סכנה ממתקפת נגד אך לא את היטלר. לבסוף, ניסח ליסט פשרה שתאפשר לשלוח פעולות סיור אלימות אך מפקדת הקורפוס תישאר במקומה. פשרה זו הרגיע את רונדשטאט כי חשב שבכך תיפסק התקדמותו של גודאריאן כי לא ישלח את חייליו קדימה בעוד הוא נשאר מאחור.

כעת, יכול גודאריאן לשלוח את הטנקים קדימה. בעוד מפקדתו נשארת מאחור אך מפקדתו הקדמית הייתה מחוברת בכבל טלפון למפקדה האחורית וכך לא יכלו יחידות ההאזנה לשמוע את פקודותיו בעוד הוא מתקדם מערבה ללא ידיעת הפיקוד הבכיר. אולם, עצירה זו ב-17 במאי תרמה רבות לכוח השריון כי כעת יכלו יחידות האספקה והחיילים הגרמניים להגיע אל השריון וצוותי הטנקים יכלו לנוח לאחר שבעה ימים של פעילות. מנגד הפסקה זו בהתקדמות עזרה לצרפת אך בשל היותה קצרה לא יכלה למנוע את הקטסטרופה בעוד הפוגה של יומיים יכלה לתת זמן לפיקוד הצרפתי העליון לארגן מחדש את כוחותיו.

דיביזיית השריון הרביעית

אותו היום, ה-17 במאי היה היום בו קבע ז'ורז' כי התקפת הנגד של דה גול תצא לפועל. דה גול שקיבל פיקוד על דיביזיית השריון הרביעית ב-11 במאי. ב-15 במאי דיווח ז'ורז' לדה גול כי טושון מנסה ליצור מערך הגנה שיחסום את הדרך לפריז ושעל הדיביזיה שלו לעכב את התקדמות הגרמנים כדי לתת זמן נוסף לטושון. לאחר שערך סיור החל לנתק את נתיב התנועה של גודאריאן על ידי התקפה על צומת דרכים במרחק שלוש קילומטר ממקום הכינוס של כוחותיו של גודאריאן. עם עלות השחר יצא דה גול למתקפה והפעולה התחילה טוב. הוא השמיד יחידת סיור גרמנית, השמיד שדרת רכבי אספקה וב-15:00 הגיע לאיזור הכינוס של הגרמנים תוך כדי שהוא משמיד כל דבר שנשאר. הגרמנים הופתעו למדי ומפקד דיביזיית השריון הראשונה כמעט נשבה. קצין המטה של הדיביזיה נשלח לדווח לגודאריאן על המתקפה ובדרכו ראה כמה טנקים גרמניים עליהם פקד להתקדם לעבר הטנקים הצרפתיים. טנקים צרפתיים אחדים הושמדו וחלקם נסוגו אך עשרים וחמישה טנקים הצליחו לעבור לעורף דיביזיית השריון

הגרמנית הראשונה והסבו שם אבידות ניכרות. אחר הצהריים תקפו שוב הצרפתים אך לאחר התנגדות קלה נסוגו לאחור, דבר שמראה עד כמה הייתה רוח הלחימה של הצרפתים ירודה לעומת זו של הגרמנים. בינתיים, נעצר כוח טנקים צרפתי נוסף על ידי תותחים שירו עליו בחופשיות. דה גול שהיה נטול תותחי נ"מ וסיוע אווירי או ארטילרי היה נתון לחסדי המטוסים הגרמנים שתקפו אותו ללא רחם.

בבוקר ה-17 בחודש פקד מפקד הקורפוס החמישה עשר, גנרל הות על רומל להמשיך את התקפתו לעבר אוואן על אף שכבר נכבשה בלילה אך הות לא ידע על כך. אולם, רומל ניצל את אותו היום להתבססות בשטח ורק ב-15:00 הגיעה מפקדתו לאוואן תוך כדי התבססות שאר כוח השריון שלו. לאחר שכל כוחותיו התבססו בשטח כינס רומל את כל מפקדי השריון והורה להם על המשך מסלול ההתקדמות. מפקדי הטנקים שידעו על עייפותם ועייפות חייליהם נדהמו למשמע הפקודה. לבסוף, נדחתה ההתקדמות למחרת בשל העובדה שלא נשאר בטנקים דלק.

בחזיתו של ריינהארט הגיעה דיביזיית השריון השמינית לקרב והתקדמה לאורך נהר האואז. דיביזיית השריון השישית כבשה גשר שחצה את האואז בהתנגדות קלה. באותו יום תקפו טנקים צרפתים את ראשי הגשר הגרמנים שעל האואז ושוב נתגלה חוסר היעילות של תותחי הנ"ט הגרמנים כנגד השריון העבה של הטנקים הצרפתים. התקפת הצרפתים נהדפה. עוד לפני פקודת העצירה כבשה דיביזיית השריון הראשונה את העיר ריבמון ששכנה על גדות נהר האואז. לאחר פקודת העצירה הגרמנית שלחו מפקדי דיביזיות השריון כוחות שדווחו לפיקוד הבכיר בתור סיורים אלימים על מנת לבסס ראשי גשר מעבר לנהר כדי שיקלו על החצייה כשתינתן פקודת ההתקדמות. גודאריאן מצדו היה מוכן להמשיך את התקדמותו ברגע הינתן האישור מצד קלייסט.

בינתיים, דיביזיות הרגלים הגרמניות התחילו להגיע לעמדות שנקבעו על מנת להגן על השטח שנכבש על ידי הטנקים וכך השתחררו הדיביזיות הממונעות מהקורפוס הארבעה עשר ודיביזיית השריון העשירית ונעו קדימה להמשיך בתקיפה. הגעת הרגלים אל אגפי הבליטה הגרמנית הראה את הכושר הארגוני של ראשי הצבא הגרמני אך הוא גם הראה את כוח הסיבולת של החיילים הגרמנים שצעדו ימים שלמים בחום של חודש מאי. מה-17 במאי, כשחזרו הגרמנים להפעיל את הרכבות יכלו הגרמנים להניע את כוחותיהם במהירות גדולה בהרבה. כמו כן, לאחר כיבוש שדות התעופה צרפתיים יכולו הלופטוואפה לקדם את מטוסיו וכך יכלו לתת סיוע צמוד לטנקים הגרמנים. הניסיון שנרכש במלחמת האזרחים בספרד ובמלחמה בנורבגיה תרם רבות למהלך זה.

לעומת התנועה המסודרת של מטוסי גרמניה הייתה נסיגת בעלות הברית מלאה בשיבושים. בנוסף, בשל הבלגן בנסיגת המטוסים הצטמצם מספר הגיחות והגיע כמעט לאפס דווקא בזמן בו היה צריך אותם יותר מכל. משאבי חילות האוויר התמעטו כל כך שלא יכלו לתת סיוע אווירי לארמיה השנייה

שהופצצה קשות על ידי הגרמנים או לחפות על נסיגת הכוחות מצפון בלגיה. באותו היום התעורר וויכוח בין באראט לבין הפיקוד הצרפתי על אופן הפעלת מטוסי הקרב, האם לשלוח אותם לחפות על גיחות הפצצה או ליירט מפציצים גרמניים ולבסוף הוחלט ליירט מפציצים גרמניים כי בשלב זה של הלחימה הם צריכים להתמקד בהגנה ולא בהפצצה.

הנסיגה הצרפתית מבלגיה

הנסיגה הכללית של כוחות בעלות הברית מבלגיה שהתחילה ב-16 במאי נמשכה כל היום למחרת. באותו שלב הופנו תשע מתוך עשר דיביזיות השריון הגרמניות לעבר תעלת למאנש על מנת לכתר את כוחות בעלות הברית בבלגיה. במקביל, עיקר כוח הגרמנים בבלגיה המשיך ללחוץ על כוחות בעלות הברית שנסוגו באיטיות. ב-17 בחודש בערב נכנסו כוחות גרמניה לבריסל. בבוקר אותו היום הגיע ז'ורז' למסקנה כי אין סיכוי לבלום את הגרמנים על גדות נהר האואז והורה שבמקרה והכוחות הצרפתיים יאלצו לסגת מהאואז יהיה עליהם להקים קו הגנה בקו נהר הסכאלדא. על מנת להגן על פריז הקים ז'ורז' ארמיה נוספת, הארמיה השביעית, והחליט להציבה במקום הארמיה התשיעית. על פיקוד ארמיה זו הועמד גנרל פראר והיא הורכבה מעשר דיביזיות שהוצאו מאחורי קו מאז'ינו ומהרי האלפים. אולם, בבוקר השבעה עשר במאי הייתה הארמיה השביעית החדשה מורכבת מגנרל פראר ושני קצינים בלבד.

לאחר בהלת היום הקודם ירדה שלוה מדומה על וינסאן, מקום מושב המטכ"ל הצרפתי כשנודע בבוקר ה-17 במאי כי הגרמנים לא התקרבו אל פריז. ב-08:00 הורה דאלאדיא לגמלאן לדווח על המצב בחזית. במשך אותו היום כתב גמלאן תזכיר ארוך על המצב בחזית והערכתו האישית כמו שנתבקש על ידי דאלאדיא. מצב זה היה אבסורדי בשל העובדה שהקרב התנהל מאה ושישים קילומטרים בלבד משם. גם ביום זה לא התערב גמלאן באופן ניהול המערכה על ידי ז'ורז'. רק לאחר שסיים לכתוב את התזכיר נסע גמלאן למפקדתו של ז'ורז' בלה-פארטא והתרשם מהשלווה ששררה שם בשל הידיעות על עצירת הטנקים הגרמניים. באותו היום החליט ריינו ראש הממשלה לפטר את גמלאן הרמטכ"ל. למרות שבישיבת הממשלה התנגד דאלאדיא לפיטורו של גמלאן, שלח ריינו ללא ידיעתו מברק לגנרל וייגאן, בן ה-73 שהיה גיבור מלחמת העולם הראשונה בו אמר לו לחזור לצרפת מיד. וייגאן קיבל את המברק ב-17 במאי ומיד יצא לדרך מסוריה, שם שהה. במקביל שלח ריינו שליח למדריד להביא את גנרל פטן בן ה-84 שהיה גם הוא גיבור מלחמת העולם הראשונה.

הגרמנים חוזרים להתקדם

עם שחר ה-18 במאי ניתן האישור מצידו של קלייסט להמשך התקדמות הטנקים מערבה, אל תעלת למאנש. ב-08:00 כבשה דיביזיית השריון הגרמנית השנייה את העיר סן קאנטן ולצידה כבשה דיביזיית השריון הראשונה את העיר פארון ואת הגשרים שעל נהר הסום שהיו לידה. דיביזיית השריון השישית נתקלה בהתנגדות צרפתית קשה ליד לא-קאטלא אך לבסוף העדיפות המספרית הגרמנית הכניעה את הצרפתים. באותו מקום נשבתה מפקדת הארמיה התשיעית ורק מפקדה גנרל ז'ירו הצליח להימלט. בצפון, תקפה דיביזיית השריון החמישית את מצודת מובאז' אך נתקלה בהתנגדות חזקה ביער מורמאל מצד הדיביזיה הצפון אפריקנית הראשונה ומדיביזיית הפרשים הקלה הראשונה. גם דיביזיית השריון השביעית נלחמה באותו היום ולמרות מצבה הרופף של הדיביזיה הרגיש רומל כי ההתקפות הצרפתיות אינן מתקפות נגד רציניות שיש לחשוש מהן אלא מתקפות ייאוש. עוד לפני הבטחת האספקה, פקד רומל על חטיבת השריון של רותנבורג להתכונן למתקפה על העיר קאמברא ובינתיים שלח גדוד רגלים ממונע מתוגבר בכמה טנקים ושתי סוללות תותחי נ"מ לתקוף את העיר. בערב הייתה העיר בידי רומל ואבידות הדיביזיה באותו היום הסתכמו בשלושים וחמישה חיילים.

בפיקוד הגרמני הבכיר שלא ידע לגמרי מה קורה החריפה המחלוקת שהחלה יום קודם לכן והיטלר שתמך בעצירת הטנקים כעס על קציניו וטען שהם מובילים לתבוסה. אולם, אחר הצהריים, לאחר שקיבל הפיקוד העליון דיווח על מצב החזית הורה האלדר על המשך ההתקדמות מערבה ללא ידיעת היטלר ורק ב-17:00 דיווח לו על כך. בפגישה זו ביקש האלדר חופש תנועה ולאחר הבנת המצב אישר זאת היטלר.

מצד הצרפתים לא נראה באותו היום שום מאמץ מתואם לבלימת הגרמנים. למעשה, רק לכוח קטן הייתה היכולת לבצעו. ארבעת דיביזיות השריון חדלו מלהתקיים ככוח לחימה. הראשונה והשנייה הושמדו, השלישית נשארה עם כוח קטן ביותר באיזור סטון, והרביעית התאוששה מכישלון המתקפה ב-17 במאי והתכוננה למתקפה נוספת ב-19 בו. הארמיה השישית בפיקודו של טושון שמרה על פריז אך הטנקים הגרמניים חלפו על פריז ושעטו אל הים כך שגם היא לא הועילה.

בלילה שבין ה-18 ל-19 בחודש הושמדה סופית הארמיה התשיעית, גנרל ז'ירו שאיבד מגע עם כוחותיו ביום הקודם נצטוו להסיג את מפקדתו אך התעקש להישאר על מנת להעלות את המורל של כוחותיו הנותרים. לבסוף, ב-16:00 החליט להסיג את מפקדתו אך נתקל בחיילים גרמניים ששבו אותו ב-06:00 ב-19 בחודש לאחר סדרת התכתשויות קטנה. פיקודו של ז'ירו על הארמיה התשיעית נמשך שלושה ימים וחצי. הוא עשה ככל שיכל במצב זה אך קיבל לידי ארמיה מפורקת שהייתה נתונה על סף תבוסה.

הצרפתים מבינים את כיוון המתקפה הגרמנית

ה-18 במאי היה היום בו ידעו בוודאות הצרפתים כי הגרמנים פונים אל הים ולא לעבר פריז. כבר ב-16 בחודש נמצאו פקודות לנוע לעבר הים אצל קצין גרמני פצוע אך הם לא הועברו לפיקוד העליון והועברו רק עד למפקדת הארמיה השישית. בנוסף, ב-7 בחודש קלט המשרד השני, משרד המודיעין של צרפת שידור גרמני בו נאמר כי המתקפה מכוונת לים אך גם מידע זה לא הועבר לפיקוד הבכיר. כך נוצר מצב שהמפקדים הבכירים, גמלאן וז'ורז' לא ידעו על כיוון המתקפה עד ל-18 במאי אז כבר פירסמו זאת הגרמנים בריש גלי. השמועות על כיוון המתקפה הגרמנית עוררו בתושבי פריז תחושת הקלה. ראשי הצבא הבריטי החלו לחשוב שבכך חוזרים הגרמנים על טעותו של קלוק במלחמת העולם הראשונה שגרמה לתבוסה הגרמנית לאחר מכן. בוינסאן, מקום מושבו של המטכ"ל הצרפתי החלו להאמין כי כעת ינחית גמלאן מהלומה מוחצת על כוחות הגרמנים. באותו יום, התקבלה תצפית אוויר בה נראה כי אין שום חיילים גרמנים בקטע שמאחורי חוד השריון הגרמני וכי אפשר כעת לנתקו מהאספקה. למרות כל זאת גמלאן עדיין היסס ולא הוציא לפועל את ההתקפה.

בבוקר אותו היום ביקר גמלאן במפקדתו של ז'ורז' והתרשם לרעה מהאווירה ששרתה שם. בשלב זה תהה גמלאן אם עליו ליטול את ניהול המערכה בפועל מז'ורז' אך החליט לחכות עוד. כשקיבל הודעה על כך שדאלאדיא וריינו מגיעים לבקרו, חזר גמלאן ומיהר לוינסאן. אולם, במועד בו היו אמורים להגיע, נמצא שם דאלאדיא לבדו. מסתבר כי ריינו שקרא לפטן חבר אליו ונסע איתו קודם כל למפקדתו של ז'ורז' ורק לאחר שלוש שעות הגיע לוינסאן. לאחר שסיפרו ריינו ופטן כי ז'ורז' הבהיר להם את המצב, תירץ גמלאן את המצב בהסבריו הוא. באותו היום הזמין ריינו את פטן לממשלה לתפקיד סגן ראש הממשלה והוא הסכים לפנייה. לאחר הצטרפות פטן דאלאדיא הועבר מתפקיד מיניסטרוני ההגנה לתפקיד מיניסטרוני החוץ וז'ורז' מאנדל הועבר ממיניסטרוני המושבות למיניסטרוני הפנים. את תפקיד מיניסטרוני ההגנה נטל ריינו לעצמו בהכנה להמשך השינוי שעתידי להתקיים לאחר בוא וייגאן.

בפקודותיו של רומל ל-19 בחודש נקבע כי הם צריכים להמשיך בהתקדמות מערבה עד ליצירת ראשי גשר מעבר לתעלת הצפון תוך כדי יצירת ראשי גשר גם מעבר לנהר הסום כהכנה לשלב השני של המערכה בצרפת. אולם, יום זה לא התחיל טוב מצד הגרמנים שכן מצבור הדלק באירסון עלה באש ולכן לא יהיה מספיק דלק לטנקים של גודאריאן אלא ליום לחימה אחד בלבד. באותו הבוקר הודיע דיביזיית השריון העשירי כי התקפתה על העיר אם נכשלה. בנוסף, תצפית הלופטוואפה מסרה כי ישנו ריכוז של כמאה טנקים צרפתיים ובנוסף נודע באותו הזמן כי אחת מיחידות ההגנה על אגף הגרמנים הושמדה בהתקפת הצרפתים.

מתקפת הנגד של דה גול

דה גול החל לנוע עם דיביזיית השריון הרביעית עם שחר ומטרת התקפתו הייתה לפרוץ דרך הגשרים שעל נהר הסאר ולנתק את אספקת הגרמנים. הדיביזיה תוגברה בגדוד של תותחים ובשני גדודים נוספים של טנקים וכעת עמד מספר הטנקים שלה על מאה וחמישים לרשותו של כוח השריון עמד סיוע של גדוד רגלים אחד בלבד. אל נהר הסאר הגיעה הדיביזיה תוך ארבע שעות ללא התנגדות רצינית כלשהיא. אולם, משהגיע לסאר נתקל בהתנגדות חזקה. גודאריאן שלח כוח לעומתו במהירות ושני הטנקים הצרפתיים המובילים נפגעו, אחד ממוקש והשני מפגיעה בזחל. לאחר שהרגלים לא נראו החליט מפקד פלוגת הטנקים הצרפתי לסגת. לאחר המתקפה הקודמת בה נפגעה הדיביזיה קשות מהתקפה אווירית נקרא גנרל דאסטיא לספק חיפוי אווירי חזק ככל האפשר. אולם, בשל הקישור הצרפתי הגרוע לא ידע דאסטיא על שינוי מועד ההתקפה וכעת יכלו מטוסי שטוקה לעוט על הדיביזיה משמים נקיים ממטוסי בעלות הברית. כשהגיעו המטוסים הצרפתיים לאחר קריאה דחופה כבר נמחצה הדיביזיה קשות. לפני הצהריים קיבל דה גול שדר מז'ורז' לא להיכנס עמוק מדי לשטח שכן הדיביזיה דרושה בחזית נוספת. הדיביזיה נסוגה לאחור תוך התקפות חוזרות ונשנות של מטוסי שטוקה.

לפני גודאריאן עמדו שלוש אפשרויות לאחר המתקפה הצרפתית, לעצור במקום ולבסס מגננתית כלפי דרום, לבצע התקפת נגד דרומה או להמשיך בתוכנית ולהתקדם מערבה. גודאריאן בחר להמשיך מערבה והשאיר את דיביזיית השריון העשירית להגנה מפני התקפה צרפתית מדרום. בינתיים קיבל גודאריאן שדר שהסיר מליבו את דאגתו העיקרית. מצבור הדלק באירסון לא עלה באש אלא הוא מוכן לחלוקה בניגוד לשדר הקודם בו דווח כי המצבור עלה באש. כעת יכלו הטנקים לשעוט מערבה בלי חשש שלא יהיה להם דלק. אחר הצהריים חצו דיביזיות השריון הראשונה והשנייה את תעלת הצפון. כעת נראו סימנים כי מנוחה קצרה היא הכרחית על מנת המשך המערכה, מפקד דיביזיית השריון הראשונה התמוטט ונראו סימנים גם בחיילים וגם בטנקים כי הם זקוקים למנוחה.

מצפון לגודאריאן חיסל ריינהארט את ההתנגדות הצרפתית ויישר קו עם גודאריאן. רומל סיים את התקדמותו לאחר כיבוש קאמברא וב-19 במאי נאלץ אף הוא לתת מנוחה לכוחותיו. עם רדת הלילה שבין ה-18 ל-19 בחודש הגיע למקום בו חוצה תעלת הצפון את כביש אראס. גנרל הות מפקד הקורפוס היה מודאג מעייפות החיילים אך רומל הורה בכל זאת לכבוש בבוקר ה-20 במאי את הרמה השולטת בדרום מזרח אראס, שלושה קילומטרים ממקום מושבו. מימינו התקדמו יחידות החלוץ של הדיביזיה החמישית והגיעו לקו של רומל. צפונה יותר, התקדמו עוד דיביזיות השריון השלישית והרביעית לעבר הים. עם סיומו של ה-19 בחודש יצרו דיביזיות השריון הגרמניות גוש צפוף במרחק שמונים קילומטרים בלבד מהים.

בכל שמונת הימים הראשונים של המערכה נמשכה אווירת המלחמה המדומה בכל מעוזי קו מאז'ינו אך ב-18 בחודש תקפה הארמיה הגרמנית הראשונה מעוז קטן בקו מאז'ינו וכבשה אותו לאחר קרב עז. התעמולה הגרמנית הפכה את המעוז הקטן למקום בעל חשיבות אסטרטגית על מנת שהפיקוד הצרפתי העליון יחזיר את הכוחות שהוציא מקו מאז'ינו חזרה לעמדותיו. וכך החל הפיקוד הצרפתי להחזיר את הכוחות חזרה לקו מאז'ינו.

מצב הכוחות האוויריים של בעלות הברית

לגנרל דאסטיא נשארו שבעה עשר מטוסי קרב בלבד ומצב המפציצים היה בכי רע. לאחר ניתוק הקשר בין באראט לפיקוד חיל האוויר המלכותי בחיל המשלוח הבריטי הוחלט לפנות את המטוסים הבריטים לדרום צרפת על מנת שיפעלו משם. פינוי המטוסים נעשה בחיפזון וציוד רב נשכח בצרפת. מבין מאתיים שישים ואחד מטוסי "האריקן" בריטיים שפעלו בצרפת הושמדו שבעים וחמישה אך חזרו לצרפת רק שישים ושישה, השאר נשארו בצרפת בשל תקלות. כך איבדה בריטניה בתוך עשרה ימי לחימה מאה תשעים וחמישה ממטוסי הקרב החדשים שלה. לאחר הפינוי לא יכול חיל האוויר להעניק סיוע יעיל לחיל המשלוח הבריטי ומטוסיו הופעלו בלילה בלבד. בעוד שלרשות הגרמנים היו שדות תעופה בלגיים קרובים לחזית ומהם יכלו מטוסיהם לבצע כמה גיחות ליום, דבר שהגדיל את העליונות האווירית שעמדה לרשותם.

בצפון בלגיה סיימו כוחות בעלות הברית את הנסיגה אל מעבר נהר הסכאלדא ב-19 בחודש. חיילי צרפת או בריטניה לא היו נפולי רוח אך היו עייפים למדי. יחידות רבות מקורפוס הפרשים של פריז הושאלו לדיביזיות אחרות וב-18 בחודש הופתע גנרל פריז על פקודה מגנרל ז'ורז' לתקוף למחרת עם שחר את תשע דיביזיות השריון הגרמניות. פקודה זו הראתה את הניתוק של הפיקוד הבכיר מהמצב בשטח. פריז הודיע מיד לביוט מדוע אין הוא יכול לבצע פקודה זו.

כבר ב-17 בחודש לאחר שובו של צ'רצ'יל מפרז הוא הורה לנוויל צ'מברליין לבחון את הבעיות שיווצרו במידה ויהיה צורך לפנות אל חיל המשלוח הבריטי. בשלב זה כתב גנרל איירונסייד, ראש מטה הצבא הקיסרי על הטעות הכך שסמכו על כוחו של הצבא הצרפתי ועל כך שאם התקדמות הגרמנית תימשך יסוכנו דרכי התחבורה של חיל המשלוח וכך תיאלץ בריטניה לפנות את חיל המשלוח דרך נמלי התעלה שבדנקרק בולון וקאלא. בכל זאת, המליץ לאדמירליות להתחיל לרכז כלי שיט קטנים לפינוי חיל המשלוח.

פגישה ראשונה בין גורט לביוט

בלילה שבין ה-18 ל-19 במאי נערכה פגישה בין הלורד גורט, מפקד חיל המשלוח לבין מפקד קבוצת הארמיות מספר אחת, הגנרל ביוט. במשך שבוע לא קיבל חיל המשלוח פקודה כלשהיא מביוט. זו הייתה הפעם הראשונה שבא ביוט לדווח לגורט על היקף המשבר הצרפתי. עד אז זלזלו הצרפתים בתרומה בריטית למלחמת היבשה אך כעת, ברגעי המשבר, הסתבר כי הבריטים שעדיין לא נפגעו קשות ימלאו תפקידי מפתח בהמשך המערכה. לאחר שבוע זה בו התערער רבות אמונו של גורט בפיקוד הצרפתי פגישה זו ערערה את אמונו עוד יותר. גורט מספר על הפגישה עם ביוט:

"ביוט תיאר את הצעדים שננקטו, כדי לייצב את המצב בגזרת הארמיה התשיעית הצרפתית, אם כי נותרה בו רק תקווה קלושה שיהיו תכליתיים. גם דוחותיהם של קציני הקישור שעם העוצבות הצרפתיות לא היו מעודדים. במיוחד לא הצלחתי לוודא אם נמצאו לרשות הצרפתים עתודות די הצורך מדרום לפרצה, כדי שיהיו מסוגלים לערוך התקפות-נגד חזקות אשר יעודדו את הציפייה כי הפרצה תיסגר."

במידה ולא יהיה ניתן לסגור את הפירצה, ישעטו תשע דיביזיות השריון הגרמניות אל עורף חיל המשלוח הבריטי והוא יושמד עד מהרה. לפני גורט ניצבו שתי אפשרויות, לסגת אל נהר הסום או אל חוף תעלת למאנש. לאופציית הנסיגה אל נהר הסום היו יתרונות ברורים, תנועת חיל המשלוח בנתיבי התנועה שלו כך שאין סכנה של הארכת קווי האספקה ושמירת מגע עם הכוחות הצרפתיים. יחד עם זאת, נסיגה זו תביא לכך שהצבא הבלגי יאלץ לנטוש את בלגיה ולחבור אל חיל המשלוח או שיאלץ להילחם לבדו בבלגיה. בנוסף, אם ייסוגו אל נהר הסום ולבסוף יהיה פינוי חיל המשלוח בלתי נמנע יהיה הדבר קשה לביצוע לאחר נטישת נמלי התעלה. אולם, עם ייסוג הכוחות הבריטיים לחופי תעלת למאנש יחשב הדבר כנטישה של הכוחות הצרפתיים ברגע בו היה צריך אותם יותר מכל. לאחר מה דיווח ביוט לגורט על סיכויי סגירת הפירצה שהיו נמוכים מאוד, עד שגורט הזהיר את משרד המלחמה הבריטי שייקח בחשבון אפשרות של פינוי חיל המשלוח. באותו יום החלו משרד המלחמה והאדמירליות בירורים משותפים לפינוי האפשרי של חיל המשלוח הבריטי דרך הים תוך הדגשה שפינוי זה אינו וודאי.

גמלאן יוצא, וייגאן נכנס

ב-05:00 ב-19 במאי הודיע ראש המטה של גנרל ז'ורז' שלדעתו הגיע השעה כי ייקח את ניהול המלחמה לידי. כשהגיע גמלאן למפקדתו של ז'ורז' מצאו מדוכא כליל. כעת התערב גמלאן במערכה פעם ראשונה ואחרונה בהוציאו את "הנחיה אישית וסודית מס' 12". כמה מאנשי מטהו של גמלאן רצו

שייקח לידיו את כל ניהול המלחמה אך הוא לא רצה לעטות חרפה על ז'ורז' והשאיר בידיו את ניהול המלחמה.

בפקודתו של גמלאן נאמר כי יש להרחיב את חזית הארמיות המגילות על פריז למערב על מנת לעצור את התקדמות הגרמנים, על קבוצת הארמיות מס' אחת לפרוץ דרך אל הסום ולתקוף עם כוחות ניידים את עורף דיביזיות השריון ודיביזיות הרגלים הממונעות הגרמניות שנראה שנוצר פער בינם לבין הרגלים הגרמניים. במקביל יש להכין מתקפה על הגשרים במאזיאר שעל הסום. לאחר שחתם גמלאן על המסמך שוחח קצרות עם ז'ורז' ובחזרתו לוינסאן ראה כי כל פעילות הופסקה וכולם אורזים את חפציהם. באווירה זו הגיע וייגאן לוינסאן ב-15:30 ואמר לגמלאן כי נקרא לפריז על ידי ריינו ונשלח לוינסאן על מנת ללמוד את המצב בחזית. לאחר ששמע דוח מפי גמלאן נסע וייגאן לז'ורז' לשמוע גם ממנו. קרוב לשעה 21:00 קיבל גמלאן שדר בו נכתב כי הוא מוחלף על ידי וייגאן. וייגאן הגיע לוינסאן למחרת בבוקר.

וייגאן היה בן 73 בעת מינויו לרמטכ"ל. וייגאן, שהיה ראש המטה של הגנרל פוש במלחמת העולם הראשונה מעולם לא פיקד על יחידה כלשהי בקרב. הוא לא ידע דבר על אסטרטגיית מלחמת הבזק של הגרמנים ומושגיו על התפתחות הקרבות מאז פרוץ המערכה היו קלושים בלבד. ריינו שרצה להעלות את מורל הצבא והעם בחר בו רק בשל היותו גיבור מלחמת העולם השנייה וכי חשב שבכוחו להחזיר את ימי ורדן אז הייתה רוח הלחימה בשיאה. שיקול זה היה שיקול מוטעה ולבסוף שיקול זה גרם להפסד הסופי של צרפת ולרועץ לריינו שהואשם אחר כך בבגידה.

בפגישה קצרה עם ז'ורז' שנערכה ב-19 במאי הבין וייגאן מיד את חומרת המצב. בעשרה ימי לחמיה איבד הצבא הצרפתי חמש עשרה דיביזיות ובצפון הייתה סכנה קיומית לארבעים וחמש דיביזיות נוספות. מאגרי הנשק והתחמושת היו כמעט ריקים. רוחב הפירצה אותה היה צריך לסתום היה כמאה ושישים קילומטרים. וייגאן קבע כי הזמן הטוב ביותר בו יכלה להתבצע מתקפת נגד היה ב-14 או ב-15 בחודש וכעת מאוחר מדי. על מנת לא לערר את רוח העם החליט וייגאן לא לפטר את ז'ורז' אך נטל לידיו את ניהול המלחמה. בחזרתו לפריז אמר לריינו כי האחריות מוטלת עליו אבל הוסיף כי לא יופתע אם לא יצליח להשיג ניצחון. לאחר מכן הלך וייגאן לישון וכך התבזבזה יממה נוספת ללא שום מעשה מצד בעלות הברית בעוד את הנחייתו של גמלאן לוייגאן הוא סיים במילים "הכל תלוי בשעות הספורות הבאות".

בערב ה-19 במאי קיבל גודאריאן שוב חופש תנועה מלא ובחצות פקד על כוחותיו לתקוף את הערים אמיאן ואבוויל. לאחר שעבר את תעלת הצפון לא עמד מולו שום מכשול טבע עד לתעלת למאנש. טנקי דיביזיית השריון הראשונה הגיעו לאמיאן בבוקר לאחר שהתקדמו חמישה וחמישה קילומטרים בדרך

אליה. באמיאן החזיק גדוד מילואים בריטי אחד בלבד והוא הושמד עד מהרה על ידי הטנקים. בצהריים כבר הייתה העיר בידי הגרמנים שמיהרו דרומה על מנת להציב ראשי גשר מעבר לסום לשם השלב השני של המערכה. דיביזיית השריון השישית התחילה בהתקדמות רק ב-08:00 בשל עיכוב בהעברת הפקודות. באותו היום הגיעה ליעדיה, הערים אסדאן ולא-בואל. באותו היום הושמדו דיביזיות המילואים הבריטיות ה-12 וה-23.

רומל התקדם במהירות. בהתקפת הלילה אור ל-20 במאי כמו בתקיפתו באוואן לא עמדו חטיבות הרובאים הממונעים בקצב של הטנקים ורומל נאלץ לסוב לאחור כדי למצוא אותם. בדרך כמעט נלכד רומל על ידי טנקים צרפתיים שהשמידו את ליווי הטנקים שלו והיה מוכתר למספר שעות. דיביזיית השריון השביעית הלמה כל אותו היום באראס שהוחזקה על ידי כוחות בריטיים אך לשווא, העיר לא נכבשה. זו הייתה פעם ראשונה מאז צלחה הדיביזיה את המאז שהיא נבלמה באופן רציני.

שיאו של היום היה כשיחידות אוסטריות מדיביזיית השריון השנייה שהתקדמה במהירות מאבוויל הגיעו לחוף האטלנטי לאחר שעשו מרחק של מאה קילומטר באותו היום. בעשרת ימי המערכה עשו יחידות אלו שלוש מאות ועשרים קילומטרים וכיתרו את מיטב כוחות בעלות הברית. זה היה היום השחור ביותר של בעלות הברית במלחמה עד אז.

לאחר הגעת כוחות הגרמניים לים לא ניתנו להם פקודות מעבר לכך ולכן כל יום ה-21 במאי עבר ללא כל התקדמות גרמנית. רק בצהרי ה-21 במאי החליט הפיקוד הגרמני הבכיר לרכז את כוחותיו על מנת להשמיד את כוחות בעלות הברית המכותרים בצפון. אולם, עד שקיבל גודאריאן פקודה לנוע צפונה כבר חלף היום.

השינוי במחנה בעלות הברית בדמות החלפת הרמטכ"ל הגיע בעיתוי גרוע ביותר. עוד לפני ביצוע "הנחיה מס' 12" של גמלאן מה-19 במאי, ביטל אותה וייגאן. וייגאן גם פקד על פינוי הדרכים והגביל את תנועת הפליטים לשעות שש בערב עד לחצות. וייגאן קבע כי הבעיה היא לא רק בדרום של פירצת הגרמנים אלא גם בצפון. כשגילה כי הקשר עם ביוט בצפון נותק, החליט כי למחרת, יטוס למפקדתו של ביוט למשך יממה אחת, צעד זה היה כרוך בבזבז של יומיים נוספים.

בינתיים נשלח גנרל איירונסייד למפקדתו של גורט והודיע לו כי המטכ"ל הבריטי לא מאשר את הצעתו של גורט לפינוי ועליו לפרוץ דרך ולהתחבר עם הצרפתים בדרום. פקודה זו שיקפה באופן ברור ביותר את הניתוק המוחלט של הממשלה הבריטית גם בשלב כה מאוחר במערכה. גורט טען כי שבע מתוך תשע הדיביזיות שלו נתונות במגע עם הגרמנים על קו נהר הסכאלדא וגם אם יצליחו לנתק מגע הנסיגה תיצור חלל ריק שבטוח שהגרמנים יפרצו דרכו. על טענתו של איירונסייד כי השריון הגרמני עייף ענה

גורט כי ברור לו שהכוחות הצרפתיים עייפים יותר וכי מכל מה שראה במשך המערכה הוא מפקפק ביכולתם של הצרפתים לפתוח במתקפת נגד מתוכננת רחבת ממדים. בנוסף, אמר גורט כי כבר תכנן מתקפת נגד מאראס לכיוון דרום. על שאלת איירונסייד לפקודת מי הוא כפוף ענה גורט כי ביוט הוא מפקדו אך לא קיבל ממנו פקודה כבר שמונה ימים.

במפקדתו של ביוט מצא איירונסייד את ביוט ואת בלאנשאר, מפקד הארמיה הראשונה מדוכדכים למדי. הוא כפה עליהם להסכים לתוכניתו של גורט להתקפה על אמיאן. לאחר מכן טלפן לווייגאן ואמר לו כי ראה אצל ביוט חוסר החלטיות וחוסר תיאום ושילפי דעתו יש להדיח את ביוט מפיקוד. לבסוף הוחלט כי הצרפתים יתקפו עם הבריטים את אמיאן בכוח של שתי דיביזיות. לאחר מכן חזר איירונסייד לבריטניה, שם מצא את צ'רצ'יל דבק בדעה שהמצב בצרפת עדיין יציב.

מתקפת נגד בריטית באראס

למעשה, מתוך שתי הדיביזיות שהקצה גורט לתקוף מאראס דרומה הופעלו שני גדודים בלבד ובשל בלאי הטנקים יכול היה להפעיל רק שבעים וארבעה מתוך מאה הטנקים שעמדו לרשותו. מטרת הפעולה הייתה לסייע לחיל המצב שבאראס ולחסום את נתיבי התנועה מדרום לאראס על מנת לנתק את אספקת הגרמנים ששהו על יד אראס. תרומת הצרפתים למתקפה הייתה מספר יחידות חלשות בלבד מקורפוס הפרשים של פריז. חיפוי אווירי צרפתי לא היה בשל מערכת הקשר הגרועה וחיפוי בריטי גם לא היה בשל העובדה שחיל האוויר הבריטי היה תוך כדי הפינוי מצרפת.

ההתקפה נפתחה ב-14:00 ב-21 במאי כמתוכנן למרות חוסר השתתפות הצרפתים וקוטנו של הכוח הבריטי. כוחות הבריטים הלמו בגרמנים אך נבלמו לאחר התקדמות של חמישה עשר קילומטרים בלבד. הבריטים שבו חמש מאות גרמנים והשמידו טנקים וכלי רכב רבים אך איבדו לא מעט טנקים ונאלצו לסגת תוך כדי הפצצות מטוסי שטוקה על יחידותיהם.

ההשפעה של המתקפה הבריטית הייתה גדולה בהרבה מעוצמתה האמיתית. רומל, שנע באותו השטח על מנת לזרז את כוחות הרגלים שלו נתקל בכוחות הבריטיים מדרום לכפר ואיי מספר שאש הטנקים שלהם יצרה

"תוהו ובוהו בין חיילינו בכפר, שסתמו את הדרכים הצרות ברכב שלהם, תחת ללחום ולהפעיל כל נשק קביל נגד האויב המסתער. ניסינו להשליט סדר... בעזרת השליש שלי מוסט הכנסתי כל תותח לפעולה במהירות מירבית נגד הטנקים... אני אישית ציינתי לכל תותח את מטרתו. רצנו מתותח לתותח... עד מהרה הצלחנו להוציא מכלל פעולה את הטנקים המובילים של האויב. אף שניתכה עלינו אש כבדה מאוד מן הטנקים בזמן הפעולה, עבדו צוותי התותחנים

להפליא. כאשר דומה היה כי הרגע הגרוע ביותר חלף וכי ההתקפה נהדפה, צנח מוסט למרגלות תותח נ"מ 20 מ"מ בסמוך לי. הוא נפצע פצעי מוות."

יום זה הסב לרומל את האבדות הגדולות ביותר עד אז: שמונים ותשעה הרוגים, מאה ושישה עשר פצועים ומאה שבעים ושלושה נעדרים. לא במפתיע בסרט התעמולה הגרמני "מלחמה במערב" הוזכר הקרב באראס כמתקפת הנגד היחידה של בעלות הברית ללא שום אזכור על מתקפתו של דה גול. בדיווחו מה-21 במאי מדבר רומל על ארבעת הגדודים שתקפו אותו כעל מאות טנקי אויב ומפת המצב שצייר מכילה חיצים המייצגים את מתקפת הנגד שמבוצעת על ידי חמש דיביזיות. חרדתו של רומל הדהדה בכל דרגי הפיקוד הגרמניים שמעליו והשפיעה גם על היטלר בעצמו והיא זו שגרמה לאחת מהטעויות הגדולות של המערכה, פקודת העצירה לפני דנקרק. מצד הבריטים, המתקפה גרמה לגורט להשתכנע סופית כי התקווה האחרונה של חיל המשלוח הבריטי היא לסגת לדנקרק לקראת פינוי לבריטניה.

פגישות עם הבלגים, תוכנית של וייגאן ומות ביוט

בעוד גורט מחל במתקפה, עשה וייגאן את דרכו לאיפר. במקום זה נערכו שלושה דיונים. בראשון נטלו חלק מלך הבלגים ליאופולד, שליט וגנרל וייגאן. וייגאן אמר כי על הבלגים לסגת מיד מקו הסכאלדא מערבה אפילו עד קו נהר האיזאר על מנת לקצר את האגף השמאלי ולאפשר לבריטים לתקוף דרומה. ליאופולד טען כי זה לא אפשרי שכן צבאו עייף מדי. הדיון השני החל כשהגיע ביוט. וייגאן שוב פרס את תוכניתו לתקוף במתואם את אגפי הגרמנים מקאמברא דרומה ומהסום צפונה ומנגד ביוט טען כי הארמיה השנייה תשושה ולוקה באי סדר ואמר כי לפי דעתו רק חיל המשלוח הבריטי עדין מהווה כוח התקפי חזק. אילו היו בלאנשאר וגורט בדיון לא היה וייגאן חדור אמונה כי יש ביכולתם של כוחות בעלות הברית לתקוף מצפון באותו סדר גודל עליו דיווח לאחר מכן לממשלות צרפת ובריטניה.

הדיון השלישי התקיים בין ביוט לגורט לאחר שוייגאן חיכה לבואו של גורט עד 19:00 ומשלא הגיע חזר לפריז. בדיון זה דיווח ביוט על תוכנית התקפתו של וייגאן וגורט אמר כי הזמן המוקדם ביותר בו יוכלו כוחותיו לתקוף יהיה ב-26 במאי. לאחר הדיון אמר מלך בלגיה לקציניו כי גורט חושב שסיכויי ההצלחה של ההתקפה אפסיים. בדרכו של ביוט למפקדתו של בלאנשאר אירעה לביוט תאונת מכונת והוא נפצע קשה ומת כעבור יומיים. אסון זה השפיע רבות על בעלות הברית שכן ביוט היה היחיד מלבד וייגאן שידע את תוכנית וייגאן ממקור ראשון והיה היחיד אשר היה יכול לתאם בין שלושת הצבאות שכן היה היחיד מבין גנרלי צרפת שליאופולד וגורט עוד נתנו בו את אמונם. שלושה ימים נוספים בוזבזו באפס מעשה עד מות ביוט ומינוי בלאנשאר במקומו. בינתיים נפוצו שמועות בצבא הצרפתי על כך שביוט התאבד, דבר שהוריד עוד יותר את מורל הצרפתים.

בשעה 11:15 הגיע צ'רצ'יל לביקור נוסף בפריז והתרשם לטובה מתוכניתו של וייגאן. האחרון התווה בפניו את תוכנית "מבצע כללי מס' 1"

"1. כוחות קבוצת ארמיות מס' 1 (הצבא הבלגי, חיל המשלוח הבריטי והארמיה הראשונה) יפעלו במאמץ עיקרי לחסימת התקדמות הגרמנים אל הים, כד לקיים קשר ביניהם לבין שאר הכוחות הצרפתיים.

2. הצבא הגרמני יעצור ויוכה אך ורק באמצעות התקפות-נגד.

3. הכוחות הדרושים להתקפות-נגד אלה כבר מצויים בקבוצת הארמיות מס' 1, והם: אחדות מדיביזיות הרגלים של הארמיה ה-1, קורפוס הפרשים, חיל המשלוח הבריטי שייסוג מהקו ויפעל כולו. התקפות הנגד יסתייעו בכל מטוסי חיל האוויר הבריטי החונים בצרפת.

4. המתקפה תאובטח במזרח על ידי הצבא הבלגי, שייערך על האיזאר.

היחידות הקלות של האויב, המנסות לזרוע מבוכה ובהלה בעורף שלנו, בין הגבול והסום, ומסתייעות בהתקפות—אוויר על שדות-התעופה והנמלים שלנו, נמצאות במצב מסוכן ויושמדו."

הפיכתן של שבע דיביזיות השריון הגרמניות ליחידות קלות של האויב מראה על חוסר התייחסות למציאות שבשטח. בנוסף, הבלגים מעולם לא הסכימו לסגת אל האיזאר. חוץ מזה, כיצד יכולות שמונה דיביזיות להפנות עורף לאויב הלוחץ עליהם ממזרח ולתקוף בכיוון דרום לאחר התראה של יום אחד בלבד? ומעל לכל זאת, החלל שהשאירו מאחוריהן דיביזיות השריון ב-20 וב-21 בחודש נסתם וכעת, ב 23 בחודש חיילים רגליים מגינים עליו.

לאחר יום של מנוחה, ב 21 במאי חידש גודאריאן את תנועתו עם שחר ה-22 בו. הפקודות שניתנו לו היו לכבוש את נמלי תעלת למאנש. למרות שבתחילה התכוון לשלוח את דיביזיית השריון העשירית במלוא המהירות לדנקרק נבצר ממנו הדבר שכן לאחר המתקפה באראס הוקצתה דיביזיה זו לעתודה. באוויר נחלש כוחו של הלופטוואפה בשל ריחוקו מאיזור הקרבות והתגברה נוכחות חיל האוויר הבריטי. אולם, ההתנגדות על הקרקע הייתה חלושה וכבר באותו הלילה הגיעו הטנקים לשערי קאלה ובולון לאחר שהתקדמו באותו היום מאה קילומטרים. למחרת התגברה ההתנגדות לגרמנים ודיביזיית השריון הראשונה התקדמה עשרים וארבעה קילומטרים בלבד לעבר דנקרק. הקרב על בולון היה קשה והיא נכבשה רק ב-25 במאי, דבר שעייב רבות את לוח הזמנים של גודאריאן לגבי כיבוש דנקרק. בקאלה קיבל המפקד הבריטי הוראה אישית מצ'רצ'יל לא להיכנע ואנשיו החזיקו בה עד ה-26 בחודש תוך כדי עיכוב דיביזיית השריון העשירית שגם היא הייתה מתוכננת לתקוף את דנקרק.

יחידות מדיביזיות השריון השישית והשמינית שנצטוו לבלום את התקפת הבריטים באראס החלו מסכנות את אגפו הימני של גורט וחיל המשלוח הבריטי. בינתיים, רומל התאושש מהקרב באראס ביום הקודם וחידש את התקפותיו על אראס. התקפתו של רומל בוצעה בשיטה אותה הוא אהב, השריון מאגף מאחור בעוד הרובאים מרתקים את האויב למקום. הטנקים מחטיבת השריון 31 נעו באיגוף ממערב לאראס ועצרו ברכס השולט של לוראט. כל אותו הזמן נכנסו דיביזיות קו שני לפרוזדור השריון כדי לסתום כל פער אותו יכלו הצרפתים לנצל במתקפת נגד.

בשעה 09:00 ב-22 במאי ביצעו הצרפתים את המתקפה לעבר קאמברא עליה סוכם בפגישה של איירונסייד עם ביוט. אולם, במקום להשתמש בשתי דיביזיות התמעט הכוח לחטיבת רגלים אחת בסיוע של שתי יחידות סיור ממונעות וארטילריה. המתקפה התקדמה יפה אך נבלמה לאחר שתיים עשרה שעות על ידי מטוסי "האנשל 123" ותותחי 88 מ"מ שירו בשריון הצרפתי ממרחק מאה וחמישים מטר. לאחר בלימה זו נצטווה הכוח לחזור לנקודת ההתחלה. התקפה זו, שנערכה בעת שהיו אמורים הכוחות לשמור על כוחם ולהתכונן למתקפה הכוללת אותה תיכנן וייגאן העידה על חוסר התיאום שנגרם לאחר מות ביוט.

ב-22 במאי, כשקיבל גורט את הוראותיו של צ'רצ'יל בעקבות הפגישה בוינסאן גבר ייאושו והגיע לשיאו. אולם, לאחר שלא קיבל פקודות כלשהן עד לבוקר ה-23 בחודש, מועד ההתקפה, הסביר את חששותיו במברק ששלח ללונדון. בעקבות זאת שידר צ'רצ'יל מברק לוייגאן בו דרש להפעיל את הכוחות הצרפתיים כמתוכנן. לגורט שלח כי אם לא תתבצע תוכניתו של וייגאן יודיע לו והוא יעשה את הסידורים הדרושים לפינוי ימי. גורט, שהשתכנע כי תוכנית וייגאן לעולם לא תצא לפועל וראה את התקפותיו של רומל באראס החליט לנטוש את אראס ולסגת לכיוון חוף תעלת למאנש. נסיגה זו גרמה למרירות בליבות הצרפתים שטענו כי הבריטים לא הזהירו את הצרפתים שאגפם ייחשף. כעת, אבד קו ההתחלה למתקפה של וייגאן מצפון. אולם, אם היו נשארים הבריטים באראס היה סוגר עליהם רומל כבר למחרת.

למרות שעל פי תוכנית וייגאן נקבעה המתקפה ל-26 במאי, נסיגת הצרפתים שמה קץ לתוכנית ולכל סיכוי סביר לפריצה דרך פרוזדור השריון הגרמני. כך נגמרה כל תוכנית ההתקפה הגדולה ביותר של בעלות הברית שנועד לנתק את השריון הגרמני ולכתר אותו. מכל התוכניות השאפתניות שתוכננו באותם ימים יצאו לפועל רק שתי תקיפות, הראשונה, של חטיבת רגלים בריטית עם שבעים וארבעה טנקים והשנייה, של חטיבת רגלים צרפתית עם טנקים מועטים עוד יותר.

בשלב גורלי זה של המערכה החליט גורט החלטות לבדו. הוא החליט לתקוף עם כוחותיו בלבד ב-21 במאי באראס, הוא החליט על אחריותו שלו בלבד לנתק מגע ב-23 בחודש ולהתחיל בנסיגה למרות שידע שסיום נסיגה זו הוא נטישת יבשת אירופה. מבחינת ניהול המלחמה הכולל ולא רק המערכה על צרפת, הייתה החלטה זו של גורט מרחיקת לכת יותר מכל החלטה אחרת במערכה על צרפת. ב-23 במאי ידע גורט כי הצבא הצרפתי מחוסל וכי מחובתו בתור מפקד חיל המשלוח הבריטי להציל אותו מגורל דומה. במידה והיה מושמד חיל המשלוח הבריטי בצפון צרפת ספק רב אם הייתה יכולה בריטניה להחזיק מעמד ולהמשיך להילחם.

הגרמנים שוב עוצרים

ב-24 במאי, לאחר יום של לחץ גרמני בכל החזיתות שבסופו נטשו הבריטים את אראס עצרו הגרמנים את התקדמותם. לאחר שביססו גודאריאן וריינהארט ראשי גשר מעבר לתעלת אה והחלו בהכנות למתקפה המוחצת על דנקרק פקד היטלר לעצור ולא להמשיך הלאה. בפקודת העצירה נאמר כי את דנקרק יש להשאיר לטיפול הלופטוואפה. פקודת עצירה זו נשארה בתוקפה עד ל-12:30 ב-26 במאי, אז אישר היטלר את התקדמות הטנקים לעבר דנקרק אך עד להפעלתם נדרשו שש עשרה שעות. בינתיים הצליחו ארבע דיביזיות בריטיות ועוד כמה צרפתיות להימלט לדנקרק, דבר שלא היה עולה בידם לו היה ממשיך רומל בהתקפתו המכתרת. מערך הגנה עוצמתי החל להיווצר בדנקרק וחיילים בריטיים החלו להתפנות דרך הים.

כשדרש בלאנשאר, יורשו של ביוט מהבלגים לסגת לנהר האיזאר, הזהירו רמטכ"ל צבא בלגיה כי קץ העמידה הבלגית קרוב. עם חידוש ההתקדמות הגרמנית נעו כוחותיו של רומל וכיתרו כחצי מהארמיה הצרפתית הראשונה ליד ליל. הצרפתים המכותרים לחמו בגבורה ארבעה ימים ואיפשרו לחיל המשלוח הבריטי ולשאר כוחות הארמיה הראשונה לסגת לדנקרק. אולם, כשכוח זה נכנע שבו הגרמנים שלושים וחמישה אלף איש כשבתוכם נמצא גם גנרל פריו. ב-29 במאי הוצאה הדיביזיה של רומל למנוחה בת שישה ימים כהכנה ל"מבצע אדום" השמדת הכוחות הצרפתיים מדרום לנהר הסום. גודאריאן חצה את תעלת אה וכבש ב-29 בחודש את גראוולין ששכנה בין קאלה לדנקרק. אולם, הקורפוס שלו יצא גם הוא לחופש ב-29 במאי לקרא מבצע אדום. בצרפת החלה רוח תבוסתנות להתפשט בכל מקום. שנאת הבריטים והאשמתם בתבוסה גברו והברית בין צרפת לבריטניה החלה להתמוטט.

ב-27 במאי ראה מלך בלגיה ליאופולד השלישי כי כוחות צרפת ובריטניה עוזבים את בלגיה ופירש זאת כי הם רוצים להציל בכך את עורם. ליאופולד, שראה זאת כבגידה הורה לכל צבאו להיכנע בפני גרמניה

בלא להודיע דבר לבעלות הברית ובניגוד לדעת ממשלתו³². לאחר כניעה זו הושלמה סופית תנועת האיגוף שהגרמנים תיכננו וכעת היה חלק גדול ביותר של הצבא הצרפתי מוקף מכל צדדיו בצבא גרמניה.³³

לאחר שהחל ב-24 במאי בנסיגתו לכיוון החוף, קיבל ב-26 בו הוראה ממשד המלחמה הבריטי הוראה לעשות כן. באותו הזמן העריך גנרל איירונסייד כי הבריטים יצליחו לפנות לכל היותר שלושים אלף, איש. בנוסף, על הוראת משד המלחמה הבריטי לסגת לים ענה גורט כי אפילו בתנאים הטובים ביותר יושמד או ייפול בשבי חלק גדול מחיל המשלוח ומצידו. אולם, בשל פקודת היטלר על עצירת הטנקים ותנועתו המוקדמת של חיל המשלוח לכיוון החוף היה אובדן חיי האדם קטן בהרבה.

"מבצע דינמו"-הפינוי מדנקרק

בשלושת ימי העצירה של השריון הגרמני בנה גורט מערך הגנה חזק ביותר סביב דנקרק. בנוסף, הטיל חיל האוויר הבריטי את כל מטוסיו על מנת להגן על הפינוי. בסך הכל ביצעו מטוסי חיל האוויר הבריטי אלפיים שבע מאות שלושים ותשע גיחות במהלך הפינוי. עד ערב ה-27 במאי פונו, שבעת אלפים שש מאות שישים ותשע חיילים לאחר שקצין החליט להקים מזח מאולתר שיגיע יותר לעומק המים. למחרת, לאחר שגויסו כלי שיט קטנים מדרום בריטניה עלה מספר המפונים באותו היום ל-17,804 חיילים. ב-29 במאי בעזרת ספינות מלחמה צרפתיות עלה מספר המפונים ל-47,310. ב-31 בחודש היה השיא של מספר המפונים שעמד על 68,014 חיילים. באותו היום גם עזב הלורד גורט את צרפת בפקודה מפורשת של צ'רצ'יל. באותו היום גם נכח צ'רצ'יל בישיבת קבינט המלחמה הצרפתי והכריז כי פונו 165,000 אלף איש. אולם, מתוכם פונו רק 15,000 צרפתים, דבר שעורר תגובות נזעמות מצד הקבינט. מעתה ואילך יפונו בריטים וצרפתים בכמות שווה הבטיח צ'רצ'יל. ב-3 ביוני יצאו אחרוני החיילים הבריטי ולמחרת בבוקר יצאה ספינה אחרונה עם צרפתים 337,000 חיילים שמתוכם 110,000 צרפתים ברחו ממלכודת המוות שטמן להם הצבא הגרמני. כל זאת היה במחיר של שש משחתות בריטיות, שלוש משחתות צרפתיות תשע ספינות גדולות וכארבע מאות כלי שיט קטנים. חיל

³² שיירר, ויליאם, עלייתו ונפילתו של הרייך השלישי, עמוד 607.

³³ בלון, שארל, הרפובליקה הצרפתית השלישית, עמוד 366.

האוויר הבריטי שהגן על הפינוי איבד מאה שבעים ושבע מטוסים לעומת מאה ואחת של הגרמנים.³⁴ אולם, הפקרת שלושים אלף חיילי המשמר הצרפתי בדנקרק ורבים נוספים באיזור ליל הייתה מקור למרירות צרפתית כלפי בריטניה.³⁵

מלבד התרומה הגדולה של חיל האוויר וחיל הים הייתה גם תרומה של חיילי צרפת ובריטניה שהגנו על מתחם דנקרק. אבידות חיילי המשמר האחורי היו רבות אולם הם החזיקו מעמד כל עוד הפינוי המשיך והפינוי יכול היה להמשיך רק אם הם היו מחזיקים מעמד. כל זמן הפינוי הגנו הלוחמים ואף היו זמנים בהם לא יכלו לקבל אספקה של אוכל ומים בשל האש הגרמנית.³⁶

גרינג, שרצה להוכיח כי הלופטוואפה יוכל להכניע את המגינים בדנקרק ללא עזרה מהקרקע, שלח מפציצים רבים על דנקרק. טייסים רבים תקפו מטרות על החוף אך בשל החול הרך שספג את הדף הפצצות היו האבדות קטנות מהמצופה. מנגד, פצצות שפגעו במשחתות ובספינות העמוסות חיילים גרמו לנזק רב. אוניות רבות היו מלאות עד אפס מקום וכדי להגדיל את המקום הושארו דלתות האיטום פתוחות והספינות נטו לנטות על צידם.³⁷ בראשון ביוני הגיעה הארטילריה הגרמנית לטווח קרוב מספיק לדנקרק עד שספינות הפינוי וריכוזי החיילים היו בטווח האש שלה ולכן הוחלט להמשיך את הפינוי בשעות הלילה בלבד.³⁸

למרות הצלחת הצלת חיי האדם היו האבדות ברכוש רבות. הבריטים נאלצו להשאיר את כל הציוד בצרפת והלה נפל בידי הגרמנים. הבריטים נאלצו להשאיר בצרפת שישים וחמש אלף כלי רכב, עשרים אלף אופנועים, ארבע מאות ושש עשרה אלף טון אספקה, אלפיים ארבע מאות שבעים ושניים תותחים שבעים וחמש אלף טון תחמושת ועוד ציוד רב. החיילים הבריטים לא נשאו עימם כמעט שום דבר בעלייתם לספינות וחלקם עלו רק עם בגדיהם.³⁹

³⁴ ברבש, רוני, הגנרלים במלחמת העולם השנייה, עמודים 70-71

³⁵ הורן, אליסטר, כך נפלה צרפת, עמוד 318

³⁶ מונטיפיורי, היו סבאג, דנקרק, עמודים 395-410

³⁷ דייטון, לן, מלחמת בזק, עמודים 233-236.

³⁸ שיירר, ויליאם, עלייתו ונפילתו של הרייך השלישי, עמוד 613.

³⁹ רוברטס, אנדרו, סערת המלחמה, עמוד 107.

לאחר הפינוי שהעלה את מורל העם צ'רצ'יל נשא נאום בו אמר כי במלחמה לא מנצחים על ידי פינויים⁴⁰ ושכעת על בריטניה לעמוד לבדה אל מול הגרמנים. אולם, למרות שצינן את ההתלהבות מהפינוי, הוא גם העלה את המורל על ידי הצהרה כי הצבא הבריטי ימשיך להילחם כל עוד הוא יהיה קיים ושהם לעולם לא ייכנעו.⁴²⁴¹

⁴⁰ שיירר, ויליאם, עלייתו ונפילתו של הרייך השלישי, עמוד 613.

⁴¹ רוברטס, אנדרו, סערת המלחמה, עמוד 107-108.

⁴² יאנג, בריג.פ, מלחמת העולם 1939-1945, עמוד 72.

כיבוש מרכז צרפת וכניעת צרפת

הכוחות הלוחמים במשך "מבצע אדום"-כיבוש מרכז צרפת

דנקרק נפלה בידי הגרמנים בלילה שבין הארבעה לחמישה ביוני ולאחר שעה קלה הודיע הוורמאכט כי למחרת תיפתח המתקפה הגדולה השנייה לכיוון דרום צרפת. לאחר כניעת צרפת ב-28 במאי היה כל כולו של הכוח הגרמני מרוכז במבצע זה. כוח השריון הגרמני חולק לחמישה קורפוסים שכל אחד מהם היה מורכב משתי דיביזיות שריון ודיביזיה רגלים ממונעת אחת. שלושה מהקורפוסים ניתנו לקבוצת ארמיות א' ושניים לקבוצת ארמיות ב'. כוחות הגרמנים התוקפים את דרום צרפת מנו מאה וארבע דיביזיות כשמולם עמדו לכוחות הצרפתים ארבעים ושלוש דיביזיות רגלים, שלוש דיביזיות שריון חבולות קשה ושלוש דיביזיות פרשים קלות שהיו במצב דומה. אולם, מתוך הדיביזיות של צרפת היו עשרים וחמש דיביזיות בקו מאז'ינו בלי יכולת לתרום למערכה משם. מלבד הדיביזיות הצרפתיות היו שתי דיביזיות בריטיות ועוד שתיים בדרך. לחיל האוויר הצרפתי היו מאה עשרים וחמישה מפציצים ומאתיים עשרים וחמישה מטוסי קרב, בנוסף היו שלוש מטוסי קרב וכשלוש מאות ועשרים מפציצים בריטיים שפעלו במערכה. וייגאן החליט כי ההגנה תתבצע בצורה של יישובים מגנים על ידי כוח מחופר היטב המצויד בתותחי 75 מ"מ. מאחורי המערך הזה עמדו עתודות ניידות המורכבות מכוחות השריון הדליים שנותרו.

דיביזיית השריון הגרמנית השביעית

בניגוד לקרבות שבתחילת המערכה לחמו החיילים הצרפתים באומץ וביום הלחימה הראשון היו הישגיהם מעל המצופה. בשישה ביולי הצליחו הצרפתים לפגוע בשישים וחמישה אחוז מן הטנקים של קלייסט באחד הקורפוסים שברשותו. אולם, באותו היום הצליח רומל להבקיע את המערך הצרפתי ממערב לאמיאן ולהתקדם שלוש וחמישה קילומטרים נוספים מדרום לנהר הסום, למחרת התקדם רומל חמישים קילומטרים נוספים והגיע למרחק ארבעים קילומטרים מרואן. ב-8 ביוני השלים רומל את כיתור רואן. רואן נכבשה ע ידי דיביזיית השריון החמישית ובינתיים התקדם רומל לכיוון הים והגיע לאחר התקדמות של מאה קילומטר אל החוף. ב-12 ביוני כבש רומל את הנמל ממנו רצו הבריטים והצרפתים לפנות את כוחותיהם בשנית ושבה 40,000 איש מתוכם שניים עשר גנרלים. ב-14 בחודש כבש רומל את לא אור ולאחר מנוחה של יומיים התקדם ביום אחד מאתיים וארבעים קילומטרים. כעבור יומיים קיבל את כניעת העיר שארבור ובזה סיימה הדיביזיה את חלקה במערכה. במשך ששת השבועות של המערכה שבתה הדיביזיה 97,648 חיילים, מאתיים שבעים ושבעה תותחים, ארבע מאות חמישים ושמונה שריוניות ויותר מ-4,000 משאיות. מנגד, היו אבידות הדיביזיה 682 הרוגים, 1,646 פצועים ו-296 נעדרים בעוד רק 42 מהטנקים שלה הושמדו כליל.

כיבוש פריז וקו מאז'ינו

כיבוש רואן במזרח וצליחת המארן במערב חרצו את גורל פריז שהופצצה לראשונה מן האוויר ב-3 ביוני. ב-10 ביוני עברה ממשלת צרפת לטור. עד רגע זה בו עזבה הממשלה את העיר היא קראה וחזרה כי היא תלחם בפריז ומאחורי פריז. אולם, ב-11 ביוני הודיע וייגאן כי העיר מפורזת כך שמבחינה אסטרטגית לא נודע לה שום ערך. אולם, מבחינת המורל הייתה נטישת פריז מהלומה סופית על צרפת. אנדרא מורוא, סופר וקצין כתב: "באותו רגע נתברר לי שהכל אבד. אחרי אבדן פריז תעשה צרפת בהכרח גוף בלי ראש. המלחמה אבדה."

ב-14 ביוני נכנסו הגרמנים לפריז ללא שום התנגדות. מצודת ורדן, מקום מושבו של המטכ"ל הצרפתי נכבשה לאחר לחימה בת יומיים. בפריז עצמה, התושבים חששו שהגרמנים יבצעו מעשי תגמול אכזריים ולכן רוב רובם ברחו מהעיר. כשנכנסו הגרמנים לפריז היו שם רק שבע מאות אלף אנשים מתוך שלושה מיליון תושבי העיר.⁴³

לבסוף נשאר רק קו מאז'ינו על ארבע מאות אלף חייליו שלא יכלו לתרום במאומה במערכה הכוללת. בעוד הם מותקפים מכל הכיוונים לחמו מגיניו עד הסוף, אף לא אחד ממוצביו לא נכבש ללא לחימה.

איטליה מצטרפת למלחמה

מוסוליני, ראש ממשלת איטליה החליט לאחר התפרקות צרפת כי הוא רוצה גם הוא לשבת בשיחות השלום לאחר נפילתה הסופית של צרפת. הוא הכריז ב-10 ביוני מלחמה על צרפת בעודו אומר למרשל צבאו, פייטרו באדוליו כי הוא זקוק לכמה אלפי הרוגים בלבד על מנת לשבת על יד שולחן שיחות השלום. הישגיה הצבאיים של איטליה היו עלובים במיוחד במשך חמשת הימים שהשתתפה במערכה. הצבא האיטלקי המונה שלושים ושתיים דיביזיות לא הצליח אלו לכרסם במעט באלפים עליהם הגנו שלוש דיביזיות צרפתיות בלבד. במקום אחד נבלמה הפלישה האיטלקית על ידי סמל ושבעה חיילים בלבד.

⁴³ בלוך, שארל, הרפובליקה הצרפתית השלישית, עמוד 367.

המאבק המדיני בין צרפת לבריטניה

תוך כדי ההתרסקות הסופית של הצבא הצרפתי התחולל מאבק מדיני בין בעלות הברית בריטניה וצרפת. גישתה של בריטניה הייתה ברורה, כל עוד ממשיך הצבא הצרפתי להילחם הוא דוחה את הפלישה לבריטניה ומאפשרת לה להמשיך להתחזק. הבריטים קיוו כי הצבא הצרפתי שעוד לא הובס ייסוג לבראטן ויחזיק מעמד בעזרת אספקה מהצי הבריטי עד אשר יגיעו אליהם צבאות חדשים מבריטניה ואולי גם מארצות הברית. במקרה ולא יצליחו הצרפתים, יעבירו את כל ממשלתם לצפון אפריקה ומשם ימשיכו להילחם. מעל לכל הייתה דאגתו של צ'רצ'יל נתונה לצי הצרפתי, במידה והיה נופל בידי הגרמנים היה הקריגסמארינה, חיל הים הגרמני מתחזק מאוד וכך היה גורלה של בריטניה נחרץ. ב-11 ביוני ביקר צ'רצ'יל בצרפת. בפגישה שנערכה בין צ'רצ'יל לריינו בהשתתפותם של פטן ווייגאן הדגיש צ'רצ'יל את חשיבות ההגנה על פריז אך ווייגאן השיב בדרישה כי כל טייסת בריטית מבצעית תבוא לעזרת צרפת כי הגיע הרגע המכריע. צ'רצ'יל ענה לו כי הרגע המכריע יהיה בהסתערות הגרמנית על בריטניה. תוך כדי הדיון הבטיח צ'רצ'יל כי אם יחזיקו הצרפתים מעמד עד לאביב 1941 תשלח אליהם בריטניה בין עשרים לחמישים דיביזיות חדשות. אולם, ווייגאן היה מלא רוח תבוסתנות ואמר כי לדעתו עד מהרה תצטרך צרפת לבקש שביתת נשק.

המאבק בצמרת צרפת בין הטוענים כי יש לבקש שביתת נשק ובין אלו הטוענים כי יש להמשיך ולהילחם החריף. ב-12 ביוני החל להישבר ריינו והוא שוכנע להזמין את צ'רצ'יל לדון באפשרות השלום הנפרד עם גרמניה. צ'רצ'יל הגיע למחרת בצהריים ולפני פגישתו עם ריינו נפגש עם ז'ורז' מאנדל שטען כי יש להמשיך להילחם כדי להעביר כוחות רבים ככל האפשר לצפון אפריקה. הדיון נפתח עם שאלת ריינו האם תסכים כעת בריטניה לשחרר את צרפת מהתחייבותה ולאפשר לה לדון עם גרמניה על שלום במצבה הנוכחי בו היא איננה יכולה לתרום דבר למאמץ המלחמתי. צ'רצ'יל ענה כי הוא מבין את מצבה של צרפת אבל זה לא אומר כי יהיה מוכן לשחררה מהתחייבותה. הוא הציע לריינו לפנות פעם אחרונה לרוזוולט נשיא ארצות הברית בבקשה לעזרה. ריינו הסכים אך הבהיר מה יהיה המצב במידה ולא יסכים רוזוולט. בבוקר ה-14 ביוני שלח ריינו מברק לרוזוולט לאמור: "אם לא תבהיר לצרפת כי בעתיד הקרוב ביותר תיכנס ארצות-הברית למלחמה, ישתנה גורל העולם." בקשה זו נענתה בשלילה.

באותו היום עלתה הצעה כי ישאלו הצרפתים את הגרמנים מהם תנאיהם לשביתת הנשק. ההצעה הועברה לידיעת הבריטים וצ'רצ'יל ענה כי בריטניה תסכים רק בתנאי שהצי הצרפתי יפליג מיד לנמלים בריטיים על מנת שלא ייפול בידי הגרמנים. דה גול, הציע הצעה לצ'רצ'יל לעשות צעד דרמטי כדי שממשלת צרפת תמשיך להיות שותפה במלחמה והוא איחוד המדינות למדינה אחת. ב-16 ביוני נוסחה הצהרת איחוד בבריטניה ודה גול הכתיבה לריינו בטלפון. ריינו התעודד וכינס את הממשלה אך התברר

כי הממשלה לא מתעודדת מהצעת האיחוד והיא עדיין תומכת בשלום נפרד. הצעת האיחוד לא עמדה להצבעה וכך גם התנאי של צ'רצ'יל בדבר הצי הצרפתי. באותו ערב הכריז ריינו על כוונתו להתפטר.

פטן מחליף את ריינו

באותו הלילה ב-23:00 קרא הנשיא לאבראן לפטן ללשכתו ואמר לו להרכיב ממשלה. מיד פתח פטן את תיקו והראה לנשיא רשימה ואמר כי זוהי ממשלתו. לאחר שעתיים קרא פטן לשגריר ספרד וביקש ממנו לבוא במגע עם הגרמנים על אפשרות שביתת הנשק. בבוקר ה-17 ביוני ברח דה גול לבריטניה וז'ורז' מאנדל שרצה לברוח לצפון אפריקה ולהקים שם ממשלה גולה. בצרפת התרוממה רוח העם בשומעו על בקשת שביתת הנשק.

כניעת צרפת

ב-20 ביוני, קיבל פטן שדר רדיו לשלוח את המשלחת הצרפתית לדיוני שביתת הנשק אל גשר הלואר שעל יד טור. גנרל הונטציגר נתמנה להיות ראש המשלחת. הוראותיו היו להפסיק את הדיונים במידה וירצו הגרמנים לקבל לידיהם את הצי הצרפתי או שטח צרפתי מחוץ לתחומי צרפת גופא. הגרמנים הסיעו את המשלחת לפריז ומשם לקומפיאן ולבסוף עצרו ב-21 בחודש ביער בראתונד. במקום זה העמידו הגרמנים את קרון הרכבת ההיסטורי בו קיבלו פוש ווייגאן את נציגי הגרמנים בשנת 1918 בעת שיחות שביתת הנשק. לקרון זה נכנסו ראשי הצבא הגרמני, ריבנטרופ, והיטלר בעצמו. קייטל קרא הסבר קצר על מקום חתימת ההסכם והכריז כי צרפת הובסה. לאחר מכן יצא היטלר מהקרון בעוד קייטל מביא לצרפתים את העתקי כתב הכניעה. המשלחת הצרפתית חזרה לפריז והודיעה לפטן את התנאים. כל הלילה וביום למחרת דנה הממשלה בתנאים וב-22 ביוני נחתם הסכם שביתת הנשק.

התוצאות

אבידות הגרמנים לאורך שישה שבועות של לחימה בצרפת היו 27,074 הרוגים, 111,034 פצועים ו-18,384 נעדרים ובסך הכל כ-150,000 אבידות. מנגד היו אבידות הצרפתים מוערכות ב-90,000 הרוגים, 200,000 פצועים ו-1,900,000 שבויים ונעדרים.⁴⁴ סך אבידות לבריטים היה כ-68,100, לבלגים כ-23,350, ולהולנדים כ-9,779. בעוד אבידות הלופטוואפה הסתכמו באלף מאתיים שמונים

⁴⁴ קרשו, איאן, היטלר, עמוד 276.

וארבעה מטוסים, חיל האוויר הבריטי איבד תשע מאות שלושים ואחד מטוסים, חיל האוויר הצרפתי איבד חמש מאות ושישים מטוסים, כשמתוכם מאתיים שלושים וחמישה הושמדו על הקרקע.

ניתוח ומסקנות

בעבודה זו חקרתי את המערכה על צרפת במלחמת העולם השנייה, סקרתי את המאורעות וניסיתי להבין מה גרם לכך שצבא בריטניה ששלח תשע דיביזיות ומאות מטוסים לעזרת צרפת לא גרם להכרעת הגרמנים, במיוחד לאור העובדה שכוחות בעלות הברית היו רבים יותר. את התשובה לשאלה ניתחתי בשני חלקים, האחד הוא מדוע חיל המשלוח הבריטי לא הצליח להכריע את המערכה? והשני הוא למה חיל האוויר הבריטי לא גרם לעליונות אווירית של בעלות הברית שיכלה לסייע רבות לצבא היבשתי?

תוצאות המחקר מלמדות כי חיל המשלוח הבריטי היה נתון בראש ובראשונה לפקודות הפיקוד הצרפתי העליון ורק במצבים מיוחדים לפיקוד הבריטי. אולם, הפיקוד הצרפתי העליון לא ראה את חיל המשלוח אלא בתור כוח שולי יותר ולא בעל ערך מכריע למערכה עד לשלב בו היה מצב בעלות הברית אבוד. לכן, לא קיבל הלורד גורט פקודות לחייליו מיום לאחר תחילת המערכה עד ליותר משבוע לאחר מכן וחיל המשלוח עמד ללא מעש. שבוע זה, בו הוכרעה המערכה בקרבות שעל המאז היה החשוב ביותר במערכה כולה ובמידה והיו מפעילים את חיל המשלוח באופן אקטיבי ולא רק הודפים את המתקפות הגרמניות היה המצב יכול להיות שונה לגמרי ואולי אף נגמר בניצחון בעלות הברית.

בנוגע לחיל האוויר הבריטי ניתן לטעון כי הם עשו ככל שביכולתם על מנת לעצור את הגרמנים. אולם, גם חיל האוויר הבריטי נשמע לפקודות צרפתיות בחלק מהמערכה ודבר זה גרם לו לאיבוד כוחות אוויר רבים ולצמצום היכולת שלו לתרום. בנוסף, חיל האוויר הבריטי שלח מפציצים מגובה נמוך אך לגרמנים היו תותחים המסוגלים לפגוע במטוסים בגובה נמוך שבתחילה הבריטים לא ידעו עליו. בנוסף, הגרמנים קידמו בצורה יוצאת דופן את תותחי הנ"מ שלהם על מנת לקדם מתקפה אווירית. יתר על כן, בריטניה שלחה את מטוסיה לצרפת כדי שיפעלו משם אך כששדות התעופה נכבשו על ידי הגרמנים או הופצצו על ידם לא היה למטוסי בריטניה ברירה אלא לחזור לבריטניה ולפעול משם. דבר זה גרם לכך שיעילות מטוסי בריטניה הייתה נמוכה בהרבה בשל המרחק.

לאחר שטענתי כי כישלון בריטניה נבע מכך שנשמעו לפקודות הצרפתים אסביר מדוע עצם האסטרטגיה שלה גרמה להם הפסד במערכה. הצרפתים, שפיתחו את הטנק במלחמת העולם הראשונה השתמשו בו בתור כלי עזר לשימוש חיל הרגלים במלחמת העולם הראשונה. הצרפתים השתמשו באותה האסטרטגיה בה השתמשו במלחמת העולם הראשונה כלומר מלחמת חפירות המבוססת על הגנה בקווים קבועים. אסטרטגיה זו התבססה על קו מאז'ינו שהשתרע מגבול שווייץ על ליער הארדנים. באסטרטגיה זו היה שימוש בטנקים בתור כוח מסייע לחיל הרגלים אך לא ככוח פעולה עצמאי. במהלך המערכה יישמו הצרפתים אסטרטגיה זו. שימוש באסטרטגיה זו מנע ניידות מהכוחות הצרפתיים.

מנגד, הייתה אסטרטגית הגרמנים שונה. היא התבססה על שימוש בדיביזיות טנקים ככוח עצמאי על מנת לייצר כוח אש חזק יותר ולהגיע לעורף האויב על מנת לבלבל ולהשמיד אותו. תורת לחימה זו מתבססת גם על תנועה בלילה על מנת להפתיע את האויב בבוקר כיון שלא יידע היכן נמצא כוח הטנקים. את תורת לחימה זו פיתח היינץ גודאריאן על פי כתבים של בריטים וצרפתים. כחלק מתורת לחימה זו חייבים מפקדי חטיבות ודיביזיות השריון להתנהל קרוב לחזית על מנת שיוכלו לכוון את הניידות של הכוח בהתאם להתפתחויות הקרב, דבר שלא ניתן לו היו מפקדים ממרחק קילומטרים רבים.⁴⁶⁴⁵

בנוסף, מרכיב חשוב בתורת לחימה זו התבסס על שימוש בחיל האוויר ובמפציצים שלו בתור "ארטילריה מעופפת" כלומר, קשר הדוק בין מפקדי דיביזיות הטנקים למוקדי להקי חיל האוויר על מנת להגיש סיוע אווירי צמוד לטנקים. שימוש בתורת לחימה זו איפשר ניידות רבה לכוחות הגרמניים.⁴⁷

על מנת שגם הארטילריה שיש תהיה לעזר לכוחות השריון המתקדמים עליה להיות מונעת על כלי רכב ולא על ידי סוסים על מנת שתוכל להתקדם באותו הקצב של הכוחות המשוריינים. בנוסף, מטווח קרוב יש לכוון את הארטילריה בכיוון ישיר כנגד טנקי אויב שכן ישנם טנקים שרק פגזי ארטילריה עוצמתיים יכולים להשמיד.⁴⁸

מלבד השימוש בטנקים יש צורך גם להשתמש בכוחות חי"ר על מנת שיאבטחו את אגפי הפירצה שנוצרת על ידי השריון ויחזיקו בשטח. על מנת שכוחות חי"ר אלו יוכלו לפעול באותו הקצב של הטנקים יש למכן את דיביזיות הרגלים, לקדם אותם באמצעות משאיות ג'יפים וכלי רכב שונים. הגרמנים הקימו דיביזיה כזאת לראשונה ב-1938 ודיביזיות כמותה פעלו במשך כל שנות המלחמה ביחד עם הכוחות המשוריינים.⁴⁹

⁴⁵ שטייגר, רודולף, טקטיקות השריון הגרמני במלחמת העולם השנייה, עמודים 34-41.

⁴⁶ ראה נספח 1

⁴⁷ שטייגר, רודולף, טקטיקות השריון הגרמני במלחמת העולם השנייה, עמודים 77-80.

⁴⁸ שטייגר, רודולף, טקטיקות השריון הגרמני במלחמת העולם השנייה, עמודים 61-66.

⁴⁹ שטייגר, רודולף, טקטיקות השריון הגרמני במלחמת העולם השנייה, עמודים 56-59.

בשל היות תורת הלחימה הצרפתית נשענת על קווי הגנה נייחים, לא יכלו ראשי הצבא לבצע פעולות מהירות כנגד מתקפות הגרמנים ואילו הגרמנים שיצרו אגרופי התקפה יכלו לעבור את ההגנה הצרפתית שהייתה צריכה להיפרס על שטח גדול יותר ולכן היה בכל מקום כמות חיילים קטנה יותר.

בנוסף, על פי תורת הלחימה כל הכוחות נשארים במקומם ואין תזוזה מהירה ולכן אין צורך במכשירי קשר אלחוטיים אלא אפשר להשתמש בקווי טלפון קבועים. במהלך הלחימה נאלצו מפקדות רבות לשנות את מיקומן ולכן היתה התקשורת איטית יותר. בנוסף, במקרה בו מנותק כבל הטלפון או שהכוחות יוצאים למתקפה היו המפקדות מנותקות ממפקדיהם ומחייליהם. כך קרה, שדיביזיות שלמות שהתקדמו לעבר החזית ונתקלו בכוחות אויב בדרך נלחמו בו או הושמדו וזאת ללא ידיעת מפקדת הדיביזיה בשל הניתוק הטלפוני בעת ההתקדמות בדרכים.

השימוש בתורת הלחימה המתבססת על חיל הרגלים גרמה לכך שההתפתחות הטכנולוגית של המטוסים והטנקים הייתה איטית יותר ולכן היו לצרפתים מטוסים בעלי איכות נמוכה יותר ומעט טנקים ברמה גבוהה. ככלל שימוש בתורת לחימה זו גרם לשימוש לא נכון בטנקים ובמטוסים, ובכל אימת שפעלו עשו זאת על בסיס אסטרטגיה זו שלא נותנת להם את יתרון הניידות הטבעי שלהם.

סיכום

בעבודה זו חקרתי את כיבוש צרפת על ידי הגרמנים במלחמת העולם השנייה. סקרתי את מהלך הקרבות בששת שבועות הלחימה, את התפתחות קבלת ההחלטות בצמרת הפיקוד הבריטי והצרפתי, ואת התנהלות הממשלות בעת המערכה.

בעבודה זו חקרתי מדוע לא גרם הסיוע הצבאי של בריטניה לצרפת להכרעת המערכה לטובת צרפת כפי שנעשה במלחמת העולם הראשונה.

הראיתי במהלך העבודה כי כישלון בריטניה בעזרתה לצרפת נבע מכך שהכוחות הבריטים היו תחת הפיקוד הצרפתי הבכיר שעשה טעויות רבות. לאחר שהבנתי כי כישלון בריטניה נבע מטעויות צרפתיות התחלתי לחקור את הסיבות לכישלון צרפת באופן כולל תחת לחקור את בריטניה לבדה.

במהלך המחקר הראיתי כי הסיבה המרכזית לכישלון צרפת היתה העובדה שהשתמשו בתורת לחימה המתבססת על קו הגנה רצוף. תורת לחימה זו היתה זהה לתורת הלחימה בה השתמשו הצרפתים והגרמנים במלחמת העולם הראשונה. לעומת זאת, הגרמנים, שהפסידו במלחמת העולם הראשונה רצו לבצע מתקפה בצורה אחרת על מנת שבמלחמה זו ינצחו. לכן, שונתה תורת הלחימה הגרמנית מהיסוד והתבססה על שימוש בכוחות ניידים בעלי כוח אש רב כדוגמת טנקים.

בנוסף, רוח הלחימה הצרפתית היתה ירודה להעם לא תמך בלחימה מרגע שפרצה. כשרוח העם ירודה גם לחיילים אין רצון להילחם כי הם אינם מבינים לשם מה הם נלחמים ועלולים למות. לכן, חיילים צרפתים רבים נכנעו או ברחו משדה הקרב אפילו בלא שנתקלו בכוחות גרמניים.

למסקנה, הגרמנים השתמשו בתורת לחימה חדשנית שהפתיעה את הצרפתים שלא ידעו איך להתמודד עם השימוש החדש בכוחות שריון. זאת מלבד, רוח הלחימה הירודה בעם ובצבא, דבר שגרם לכך שהחיילים העדיפו להיכנע ולא להילחם.

נספחים

נספח 1-ראיון עם אלוף במיל' גרשון הכהן-ראש אגף הדרכה בצה"ל לשעבר

ידידיה: אני עושה עבודה על המערכה בצרפת במלחמת העולם השנייה ותוך כדי העבודה...

שאלת המחקר שלי היא למה הצרפתים נכשלו בהדיפת הגרמנים משטחם למרות שהיו בעלי כוחות רבים יותר?

אחת הסיבות שראיתי בזמן שחיפשתי בספרים ועיינתי בהם, היא, שהייתה להם אסטרטגיה לא טובה. האסטרטגיה הגרמנית הייתה טובה יותר. כמי שמבין בתורות לחימה, וכמומחה בתורת לחימה בצה"ל אני מבקש לשאול אותך כמה שאלות בנושא.

גרשון: אילו ספרים קראת?

ידידיה: קראתי את הספר: "מלחמת העולם השנייה" של אנטוני ביורר.

גרשון: זה לא מספיק, מה עוד קראת?

ידידיה: קראתי את הספר: "כך נפלה צרפת" של אליסטר הורן.

גרשון: זה ספר טוב.

ידידיה: קראתי גם פסקאות מספרים נוספים.

קראתי גם את הספר: "מלחמת בזק" של לן דייטון

עכשיו אני קורא ספר מהסט שצ'רצ'יל כתב. קראתי ספרים שונים, פרקים ופסקאות מספרים.

כמו כן, קראתי גם מאמרים באינטרנט. לדוגמה: מאמרים מתוך כתב העת "מערכות".

גרשון: אתה לקחת שאלה שקשה מאוד להגיע בה למשהו ממשי אם אתה לא מבין את זה לעומק.

ידידיה: אני מבקש לשאול שאלות מסוימות: האם תורת הלחימה השפיעה או אפילו, הביאה לכך שגרמניה ניצחה, למרות הנחיתות המספרית שלה?

גרשון: קודם כל צריך להבין דבר בסיסי, לא היו לצרפתים פחות טנקים מאשר לגרמנים. הצרפתים לא ריכזו אותם בדיביזיות משוריינות כמו שעשו הגרמנים. לגרמנים היו אגרופי מחץ של שריון. דבר שני,

הייתה להם תפיסה תוקפנית, עם פיקוד בכיר לוחמני, שהלך קדימה כמו רומל בצליחת המאז. הוא בעצם אחראי במידה רבה, להצלחה של צליחת המאז. לגרמנים הייתה מערכת תקשורת בין הטנקים דבר שאיפשר גם לגודריאן את הפיקוד המוצלח שלו. לצרפתים לא היה רצון להילחם, הם היו עדיין תחת השפעת מלחמת העולם הראשונה והמרשל פטן, שהיה גיבור מלחמת העולם הראשונה, כנראה היה עייף וחלש. כל אלו יצרו אווירה כוללת של חולשה לאומית. חשוב להדגיש, שהצרפתים ביססו את תקוותם להצלחת הדיפת הגרמנים על קו מז'ינו, שהגרמנים ידעו לעקוף אותו בארדנים.

אני אצמצם לך את זה:

א. הגרמנים היו בעליונות מוחלטת בשיטת ארגון הכוח, ברוח הלחימה ובפיקוד קרבי יוזם.

ב. הצרפתים לא ארגנו נכון את הכוחות שלהם. רוח הלחימה שלהם הייתה נמוכה, והפיקוד שלהם היה חסר כישרון, או חסר רצון להילחם. אלו עיקרי הדברים.

ידידיה: אני מבקש לשאול שאלה נוספת: האם יש הבדל בין תורת הלחימה של בריטניה לתורת הלחימה של צרפת? במערכה על הגנת צרפת?

גרשון: גם הבריטים נכשלו כישלון גדול. הם הצליחו להתעכב במדבר המערבי עם רומל עד שהגיע מונטגומרי.

ידידיה: מאותה סיבה?

גרשון: כן, עד שהם התארגנו יותר נכון, בהחלט!

ידידיה: האם תורת הלחימה שלהם הייתה דומה, או שהם השתמשו בתורת לחימה אחרת שהייתה פחות מוצלחת מתורת הלחימה של הגרמנים?

גרשון: אני לא יודע לענות לך על השאלה הזו. המושג: "תורת לחימה" לא בדיוק מתאים, זה לא המונח המדויק.

ידידיה: איך היית מגדיר את זה אחרת?

גרשון: הבריטים היו מוכשרים יותר בלחימה מאשר הצרפתים. הם התנוונו. הבריטי שהמציא את תורת השריון, שממנו ממש הגרמנים למדו, הוא גנרל פולר הבריטי. הבריטים עצמם לא עשו עם הידע הזה דבר. הגרמנים לקחו את הרעיונות של פולר וממשו אותם. עם זאת, הרוח הבריטית היא רוח לאומית נחושה ביתר שאת.

ידידיה: שאלה אחרונה, הקשורה גם למדינת ישראל, האם תורת הלחימה של צה"ל מושפעת באופן כלשהו מתורת הלחימה של הגרמנים או של הצרפתים?

גרשון: לגמרי! חיל השריון הישראלי נבנה על תורת הלחימה של הגרמנים. אנשים בתפקידים שונים בצה"ל קראו ולמדו את תורת הלחימה של הגרמנים. אורי בן ארי, שהיה עולה מגרמניה והיה דובר גרמנית, קרא, בגרמנית את הכתבים של גודאריאן. הוא ומפקדים נוספים, למדו את כל תורות ה"בליץ קריג" הגרמנית. הפעולה שעשה אלוף צה"ל בששת הימים הייתה מימוש של "בליץ קריג" גרמני. דבר דומה עשה אורי בן ארי בלחימה בירושלים. גם במלחמת סיני בשנת 1956 חיל השריון הישראלי נבנה על הרוח הגרמנית.

ידידיה: האם כל הצבאות בעולם הושפעו מתורת הלחימה הזו או רק ישראל? כי לפי מה שנראה בהמשך מלחמת העולם השנייה הרוסים, האמריקאים כולם עברו לתורת לחימה שמבוססת על שריון.

גרשון: הישראלים למדו באופן ישיר מהגרמנים, כולל אלוף צה"ל צבי זמיר, שהיה ראש מחלקת הדרכה. הוא נסע בשנת 1964 לגרמניה ללמוד איך הגרמנים נלחמו נגד מערכים רוסיים במלחמת העולם השנייה, ואיך הם מתכננים באמת להילחם נגדם במידה ותפרוץ מלחמה נוספת.

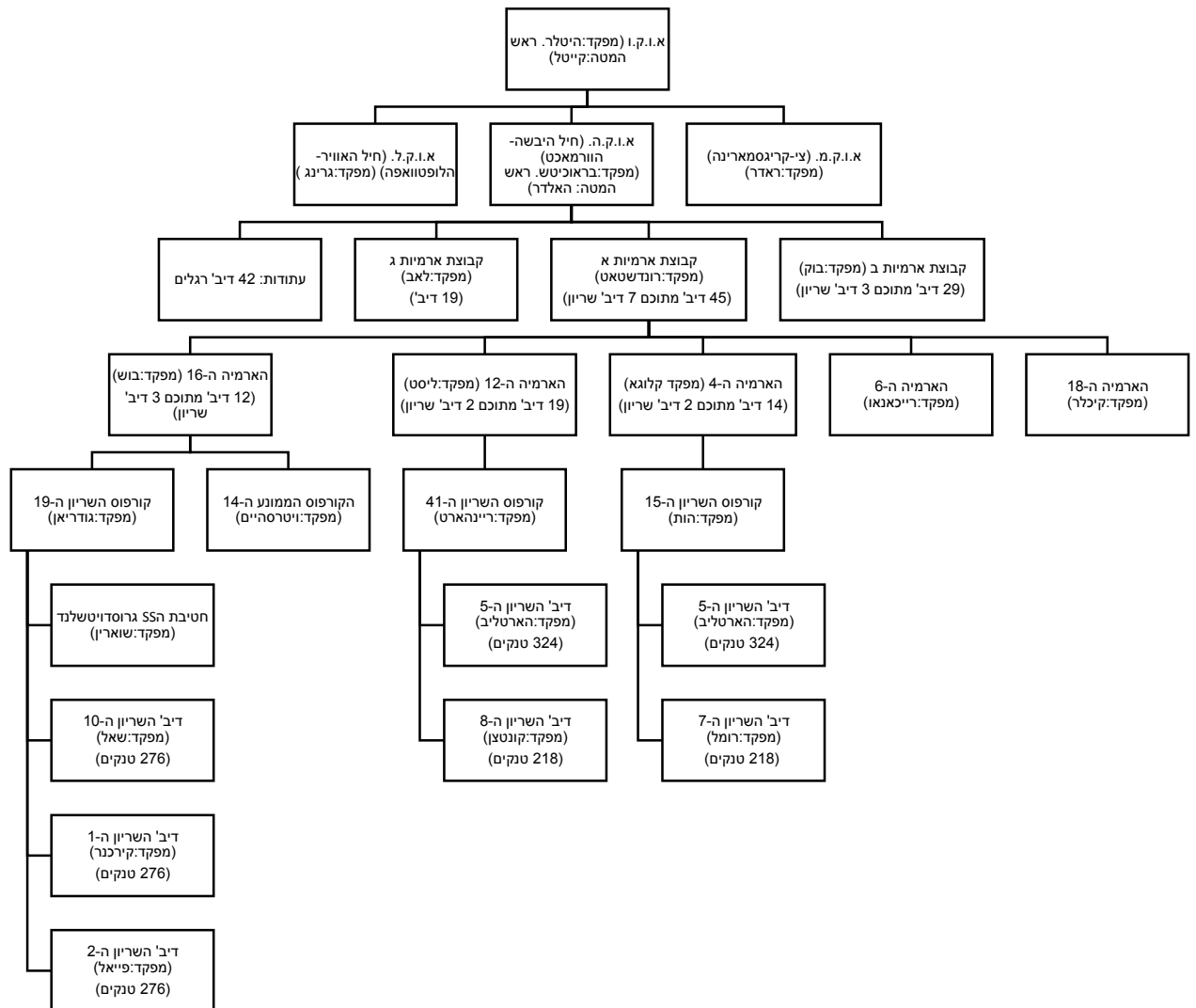
ידידיה: אז חיל השריון הישראלי בנוי באופן ישיר על התורה שגודאריאן פיתח והנחיל בצבא הגרמני?

גרשון: לגמרי !

נספח 2-סדר הכוחות של הצבא הגרמני בפרוץ המערכה⁵⁰

- א.ו.ק.ו (מפקד:היטלר. ראש המטה:קייטל)
 - א.ו.ק.מ. (צי-קריגסמארינה) (מפקד:ראדר)
 - א.ו.ק.ה. (חיל היבשה-הוורמאכט) (מפקד:בראוכיטש. ראש המטה: האלדר)
 - קבוצת ארמיות א (מפקד:רונדשטאט) (45 דיב' מתוכם 7 דיב' שריון)
 - הארמיה ה-18 (מפקד:קיכלר)
 - הארמיה ה-6 (מפקד:רייכאנאו)
 - הארמיה ה-4 (מפקד קלוגא) (14 דיב' מתוכם 2 דיב' שריון)
 - קורפוס השריון ה-15 (מפקד:הות)
 - דיב' השריון ה-7 (מפקד:רומל) (218 טנקים)
 - דיב' השריון ה-5 (מפקד:הארטליב) (324 טנקים)
 - הארמיה ה-12 (מפקד:ליסט) (19 דיב' מתוכם 2 דיב' שריון)
 - קורפוס השריון ה-41 (מפקד:ריינהארט)
 - דיב' השריון ה-8 (מפקד:קונטצן) (218 טנקים)
 - דיב' השריון ה-6 (מפקד:קאמפפ) (218 טנקים)
 - הארמיה ה-16 (מפקד:בוש) (12 דיב' מתוכם 3 דיב' שריון)
 - קורפוס השריון ה-19 (מפקד:גודריאן)
 - דיב' השריון ה-2 (מפקד:פייאל) (276 טנקים)
 - דיב' השריון ה-1 (מפקד:קירכנר) (276 טנקים)
 - דיב' השריון ה-10 (מפקד:שאל) (276 טנקים)
 - חטיבת ה-SS גרוסדייטשלנד (מפקד:שוארין)
 - הקורפוס הממונע ה-14 (מפקד:ויטרסהיים)
 - קבוצת ארמיות ב (מפקד:בוק) (29 דיב' מתוכם 3 דיב' שריון)
 - קבוצת ארמיות ג (מפקד:לאב) (19 דיב')
 - עתודות: 42 דיב' רגלים
 - א.ו.ק.ל. (חיל האוויר-הלופטוואפה) (מפקד:גרינג)

⁵⁰ רק היחידות שבחזית המאז מפורטות עד לרמה של דיביזיה.

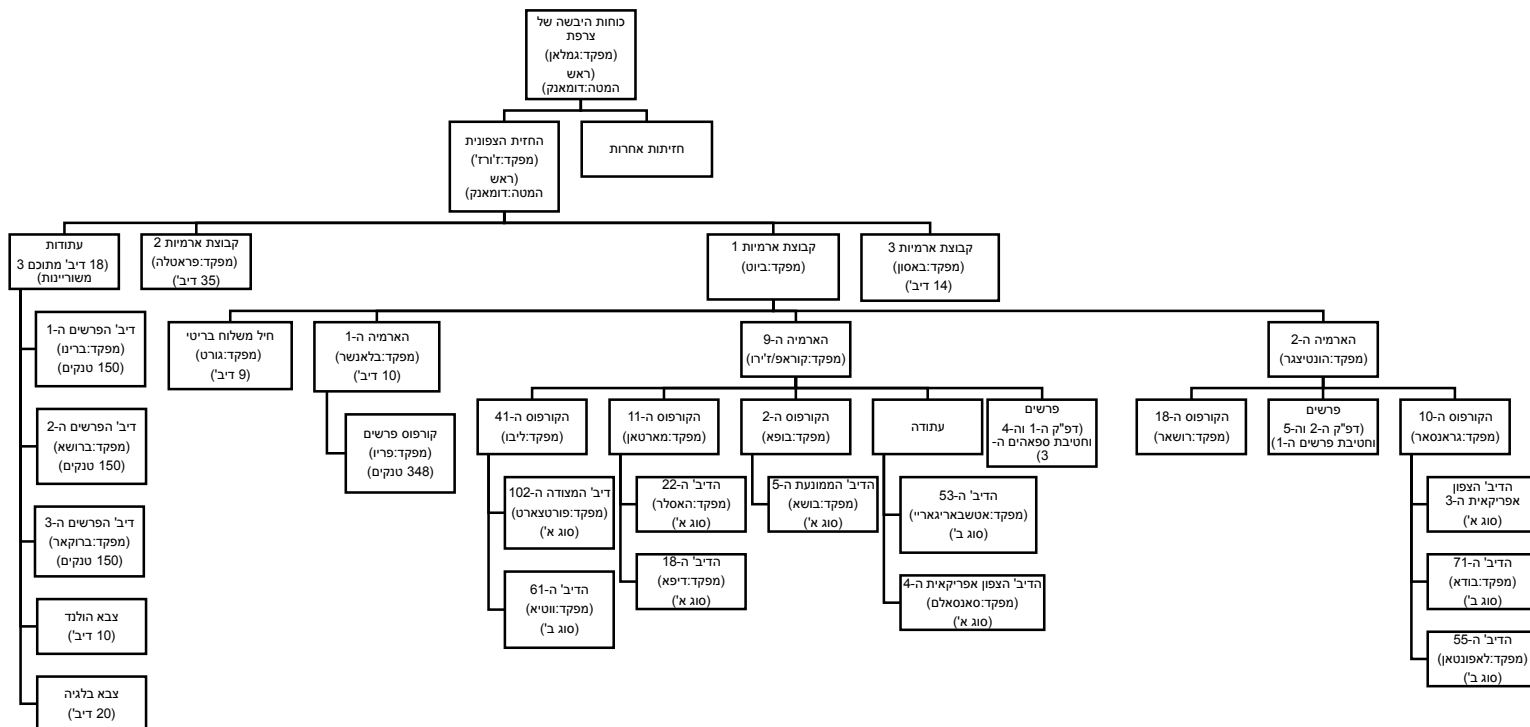

נספח 3-סדר הכוחות של בעלות הברית בתחילת המערכה⁵¹

- כוחות היבשה של צרפת (מפקד:גמלאן) (ראש המטה:דומאנק)
 - החזית הצפונית (מפקד:ז'ורז') (ראש המטה:דומאנק)
 - קבוצת ארמיות 1 (מפקד:ביוט)
 - הארמיה ה-2 (מפקד:הונטיצגר)
 - הקורפוס ה-10 (מפקד:גראנסאר)
 - הדיב' הצפון אפריקאית ה-3 (סוג א')
 - הדיב' ה-71
 - (מפקד:בודא)
 - (סוג ב')
 - הדיב' ה-55
 - (מפקד:לאפונטאן)
 - (סוג ב')
 - פרשים(דפ"ק ה-1 וה-4 וחטיבת ספאהים ה-3)
 - הקורפוס ה-18 (מפקד:רושאר)
 - הארמיה ה-9 (מפקד:קוראפ/ז'ירו)
 - הקורפוס ה-41 (מפקד:ליבו)
 - דיב' המצודה ה-102 (מפקד:פורטצארט)
 - (סוג א')
 - הדיב' ה-61 (מפקד:וויטיא) (סוג ב')
 - הקורפוס ה-11 (מפקד:מארטאן)
 - הדיב' ה-22 (מפקד:האסלר) (סוג א')
 - הדיב' ה-18 (מפקד:דיפא) (סוג א')
 - הקורפוס ה-2 (מפקד:בופא)
 - הדיב' הממונעת ה-5 (מפקד:בושא) (סוג א')
 - עתודה
 - הדיב' ה-53 (מפקד:אטשבאריגאריי) (סוג ב')
 - הדיב' הצפון אפריקאית ה-4 (מפקד:סאנסאלם) (סוג א')
 - פרשים (דפ"ק ה-1 וה-4 וחטיבת ספאהים ה-3)
- הארמיה ה-1 (מפקד:בלאנשר) (10 דיב')

⁵¹ רק הכוחות שבחזית הצפונית מפורטים הארמיה ה-9 מפורטת עד לרמה של דיביזיה בשל היותה חשובה ביותר.

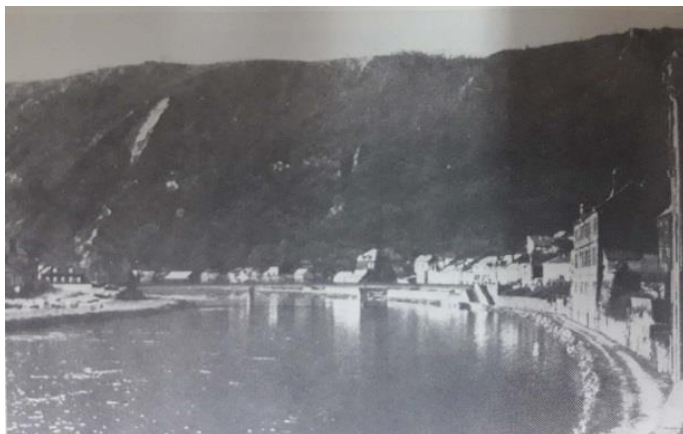
- קורפוס פרשים (מפקד: פריז) (348 טנקים)
 - חיל משלוח בריטי (מפקד: גורט) (9 דיב')
 - קבוצת ארמיות 2 (מפקד: פראטלה) (35 דיב')
 - קבוצת ארמיות 3 (מפקד: באסון) (14 דיב')
 - עתודות (18 דיב' מתוכם 3 משורינות)
 - דיב' הפרשים ה-1 (מפקד: בריו) (150 טנקים)
 - דיב' הפרשים ה-2 (מפקד: ברושא) (150 טנקים)
 - דיב' הפרשים ה-3 (מפקד: ברוקאר) (150 טנקים)
 - צבא הולנד (10 דיב')
 - צבא בלגיה (20 דיב')
- חזיתות אחרות

נספח 4-מפרט הטנקים של הצדדים הלוחמים

מהירות לוע(רגל לשנייה)	קוטר התותח(ס"מ)	מספר אנשי צוות	שם	משקל(טון)	מהירות מירבית(מיל לשעה)	
2,200	4.7	3	סומוא 35S	20	25	צרפת
1,273	3.7	2	רנו 35R	9.8	12.5	
725	7.5	4	שאר B1 bis	32		
2,200	3.7	2	הוצ'קיס 35H	11.5		
1273	3.7	2	הוצ'קיס 39H	12	22.5	
2300	4	4	טנק חי"ר 12A מטילדה סימן 2	26.5	15	בריטניה
2600	4	5	10A	14	18	
2600	4	4	13A	14	30	
2600	2	3	סימן 2	9	16	גרמניה
2625	3.7	5	סימן 3	19.3	25	
2445	3.72	4	סימן(t) 38 (צ'כי)	9.7	26	
	3.72	4	סימן(t) 35 (צ'כי)	10.5	25	
1263	7.5	3	סימן 4	17.3	18.5	

נספח 5-תמונות

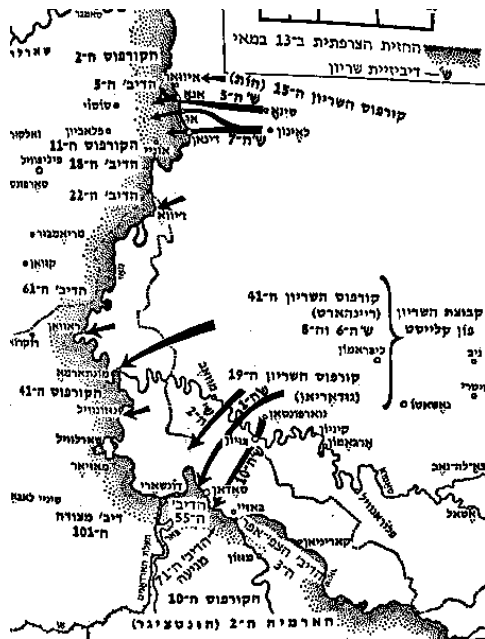
הצוקים שעל
גדות המאז
במונתארמא

חיילים גרמניים חוצים את המאז
בסירות גומי

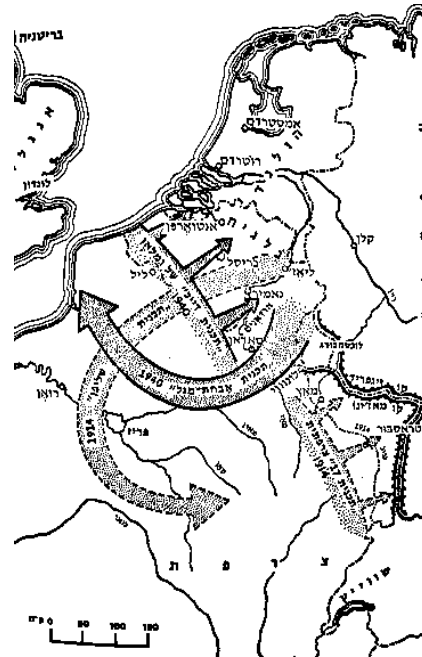

המזח המאולתר בדנקרק

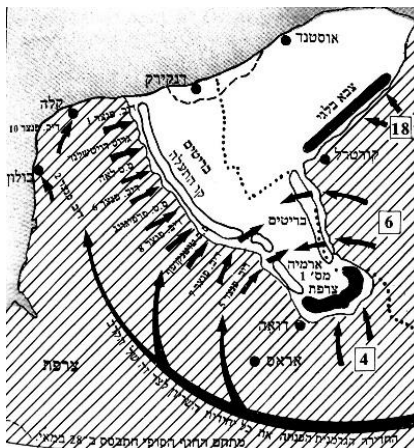
נספח 6-מפות

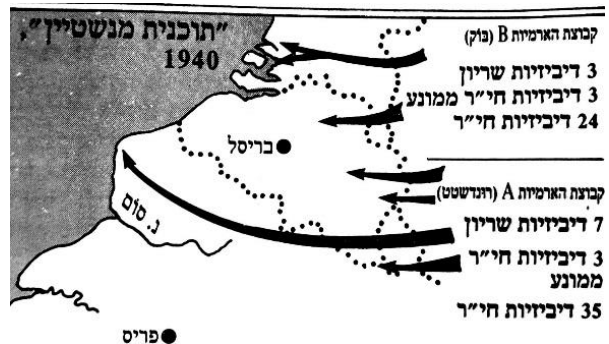
מצב בחזית ב-13 במאי

תוכניות הגרמנים למתקפה צרפתית
במלחמות העולם הראשונה והשנייה

תוכנית המתקפה הגרמנית על דנקרק

תוכנית ההתקפה של גנרל מאנשטיין

ביבליוגרפיה

- ביוור, אנטוני, מלחמת העולם השנייה, תל-אביב, 2014, תשע"ד.
- ברבש, רוני, הגנרלים במלחמת העולם השנייה, חולון, 2014, תשע"ד.
- דייטון, לן, מלחמת בזק, ישראל, תשמ"ו, 1986.
- הורן, אליסטר, כך נפלה צרפת, תל-אביב, 1971, תשל"ב.
- מורוא, אנדרה, איכה נפלה צרפת, תל-אביב, תש"א, 1941.
- צור, אלי, מלחמת העולם השנייה, ירושלים, תשנ"ה, 1995.
- צ'רצ'יל, וינסטון, מלחמת העולם השנייה, כרך ראשון, "חשרת הסופה", ישראל, תשל"ה, 1975.
- צ'רצ'יל, וינסטון, מלחמת העולם השנייה כרך שני, "שעתם הנאה", ישראל, תשל"ה, 1975.
- שארל דה גול, המאבק לחירות, כרך ראשון, "אל הדגל", תל-אביב, תשי"ח, 1958.
- Lt. Colonel E. Bauer, *The History of World War II*, Orbis, London, 1984
- שטייגר, רודולף, טקטיקות השריון הגרמני במלחמת העולם השנייה, תל-אביב, תשנ"ה, 1995.
- שיירר, ויליאם, עלייתו ונפילתו של הרייך השלישי, ירושלים, תשמ"ה, 1985.
- קרשו, איאן, היטלר, תל-אביב, תשס"ה, 2005.
- קרשו, איאן, לגיהינום ובחזרה, תל-אביב, תשע"ו, 2016.
- יאנג, בריג'פ, מלחמת העולם 1939-1945, תל-אביב, תשכ"ט, 1969.
- בלוך, שארל, הרפובליקה הצרפתית השלישית, גבעתיים, התשמ"ז, 1986.
- רוברטס, אנדרו, סערת המלחמה, אור יהודה, תשע"ב, 2011.
- מונטיפיורי, היו סבאג, דנקרק, אור יהודה, תש"ע, 2010.
- טיילור, א.ג'פ, מדוע פרצה המלחמה, תל-אביב, תשמ"ז, 1986.